

ΟΜΗΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ

ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

155 α'χ 36
27

Georges Pandelides

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο ΤΥΠΟΣ.

(Ἐντὸς τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἀριθ. 8.)

1874.

ΟΜΗΡΟΣ

Έτος Β΄.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1874.

Φυλλ. Α΄.

ΤΑ ΠΟΛΥΑΣΤΡΑ.

Κατὰ τὰς αἰθρίας ἐκείνας, τοῦ θεροῦ, προπάντων, νύκτας, ὅταν ἤρεμος ἡ φύσις ἀρέσκηται νὰ ἐπιδεικνῆ ὅλον τὸ σιωπηλὸν αὐτῆς μεγαλεῖον, βλέπει ἕκαστος συστάδας ἀστέρων, τῆδε κάκεισε, ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ διεσπαρμένων θόλου. Ποῦ μὲν μακρὰ καὶ εὐκλῶς διακρινόμενα, ποῦ δὲ βραχέϊ καὶ ἐν μέρει συγκεχυμένα καὶ ἀόριστοι, ὁμοιάζουσιν ἐν γένει μὲ ταινίας ἀκτινοθύλους ἐπὶ τῆς ἀπέριου ἄνωθεν ἡμῶν ἐθόνης ἐκτυλισσομένας, μὲ στίλβοντα δὲ περιδέραϊα, ὅταν τὸ σχῆμα αὐτῶν δὲν ἦναι ἀπολύτως ἐπίμηκες. Φανοὶ αἰώνιοι τοὺς ὁποίους ἡ εὐεργετικὴ τοῦ Δημιουργοῦ χεὶρ ἀνήρτησεν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ σκηνώματος, χρησιμεύουσι καὶ διὰ τοὺς ἐν ξηρᾷ πλανωμένους καὶ διὰ τοὺς ἐν θαλάσῃ πλέοντας, διὰ τούτους ἰδίως, σημεῖα πρόχειρα καὶ ἀλάθηστα, ἐφ' ὧν κανονίζουσι τὴν ἐν τῷ σκότειι πορείαν αὐτῶν. Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν, σωροὶ νεφελῶν πετυρακτωμένων παρουσιάζονται, περιβά-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α΄)

λοῦσι μὲ ποικίλας, γαλακτοειδεῖς συνήθως, χροιάς τοὺς περὶ αὐτοὺς κύκλους, καὶ τότε δ' ἐπίσης εἶναι αἱ παρήγοροι πολλακίς πλεξίδες, τὰ ἀκριβῆ τῶν ἐν πελάγει καλῶς πλεόντων ἢ ταλαιπωρουμένων ὠρολόγια. Τὰ οὐράνια ταῦτα σώματα εἶναι τὰ παρὰ τῶν ἀστρονόμων *Πολύαστρα* ἢ *Νεφελοειδῆ* (*Nebuleuses*) καλούμενα.

Πόθεν ἔρχονται καὶ ποῦ διευθύνονται οἱ ἀκάματοι αὗτοι τοῦ οὐρανοῦ ταχυδρόμοι;

Ἡ φύσις, προθύμως ἐν γένει ἐπιτρέπουσα τῷ ἀνθρώπῳ ν' ἄρῃ τὸ τοῦς παικίλους αὐτῆς θησαυροὺς καλύπτον κρήδεμνον, δεικνυται τόσον δύσκαλος ἐναχοῦ καὶ ἰδιότροπος, ὥστε ἐν μέρει δύναται τις ἴσως εἰπεῖν, ὅτι ὁμοιάζει τὴν Σιβύλλαν τῆς ἀρχαιότητος. Βραδέως καὶ οἰονεὶ μὴ δυναμένη ἐπὶ πλειότερον χρόνον νὰ κρύψῃ ὅ,τι τῇ ζητεῖται, παραχωρεῖ, ἐν πρὸς ἐν, τὰ μεγάλα καὶ προαιώνια αὐτῆς μυστήρια πρὸς τὸν αἰώνιος ἀνακαλύψει, διψῶντα ἀνθρώπινον νοῦν. Ἡ ἀστρονομία, ἐνῶ ἐπὶ πολλῶν, σχετικῶν αὐτῇ, ζητημάτων ἔκαμε μεγάλα προόδου βήματα ἀληθῶς, μένει ἐν τῇ σιᾷ ἐτι διὰ

τινα ἐξ αὐτῶν, τὰ *Προβλήματα* ἢ *ὑποθέσεις* καλούμενα, ἐν τῷ κύκλῳ δὲ τῶν ὑποθέσεων κλείεται ἔτι καὶ τὸ ζήτημα περὶ οὗ ἐνταῦθα εἰδικῶς πρόκειται. Καὶ ἐν τῷ κύκλῳ δὲ τούτῳ μάλιστα περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου εἰσηλθε διὰ τῶν μεγάλων τοῦ *Herschell* καὶ τοῦ *Laplace* ἀστρονομικῶν ἀνακαλύψεων. Εἶναι οἱ πρῶτοι χύσαντες ὀλίγον φῶς ἐπὶ τοῦ πρότερον ἐν σκοτίᾳ ἀπολύτῳ βεβουλισμένου σπουδαίου τούτου ζητήματος.

Καὶ ὅμως, ἡ δυνάς αὕτη τῶν φαινοῶν τῆς ὑπερτάτης μαθήσεως ἀστέρων, ἡ τὸ ἀπειρον βολιδόσκοπήσασα καὶ διὰ τοῦ δακτύλου τῆς ἐπιστήμης τοὺς οὐρανίους αὐτῆς ἀδελφοὺς ψηλαφήσασα, ἡ δυνάς αὕτη ἡ σχεδὸν συγχρόνως ἀνατείλασα καὶ δύσασα, διότι ὁ μὲν *Ερσχελος* γεννηθεὶς τῷ 1738 ἀπέβισε τῷ 1822, ὁ δὲ *Laplace* ἐγεννήθη τῷ 1749 καὶ ἀπέθανε τῷ 1827, — διάφορον εἶχε γνώμην περὶ τῆς προελεύσεως καὶ τοῦ προσορισμοῦ τῶν οὐρανίων σωμάτων τούτων. Ἄλλως ἐφρόνει ὁ πρῶτος περὶ αὐτῶν καὶ ἄλλως ὁ δεύτερος. Ὁ *Ερσχελος* εἶναι ὁ πρῶτος ἐπιστήσας τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν τακτικῶν φαινομένων τούτων καὶ τῆς πιθανῆς σημασίας τῶν διαφόρων τύπων, ὑπὸ τοὺς ὁποῖους βαθμολογικῶς παρουσιάζονται. Ἐφρόνει ὅτι αἱ διαφοροὶ τῶν πολυάστρων τάξεις δεικνύουσι τὰς διαφόρους φάσεις τῆς βαθμιαίας τῶν οὐρανίων συστημάτων ἀναπτύξεως. Ὅταν ὁ ὀδοιπόρος, ἔλεγεν, εἰσέλθῃ ἐντὸς δάσους τινος, ἐντὸς δάσους δρυῶν, ἐν παραδείγματι, ἐκπλήσσειται βλέπων τὸ ἄμισοντῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀποτελούντων τὸ δάσος δένδρων. Τῶν μὲν, κολοσσῶν τὸ μέγεθος καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀπλουμένων, αἱ κορυφαὶ ἀναγγέλουσι τὴν βῶμην καὶ ἀρχαιότητα τῶν δ' αἱ κεφαλαὶ ὑψοῦνται ἀραιὰ καὶ οἱ μεγαλύτεροι κλόνοι, ἰσχυροὶ καὶ τρέμοντες, ἐκτείνονται ὅσον μάλιστα οἱ μικρότεροι τῶν πρώτων ἄλλα εἶναι ἀνθηρότερα μὲν, πλὴν λεπτότερα καὶ μᾶλλον εὐκαμπτα καὶ ἄλλα ἐπὶ τέλους μάλιστα ἐξέρχονται τῆς βαλάνου. Αὕτη ἀκριβῶς ἡ τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸ ἄλλο διαφορὰ παριστᾷ τὰς διαφόρους τῆς ἀναπτύξεως τῆς

δρυὸς φάσεις. Βλέπει τις τότε ἐν συνόλῳ καὶ διὰ μιᾶς ὅτι ὁ χρόνος βραδέως ἐδημιούργησε καὶ κατέταξε. Καὶ χωρὶς νὰ διέλθῃ ζῶν ὀλόκληρον ἐπιβλέπων τοῦ δένδρου τὴν ἀνάπτυξιν, δύναται νὰ τὴν ἀναλύσῃ καὶ καταμετρήσῃ, ὡς ἂν ἦτο παρὼν καθ' ὅλην τοῦ χρόνου τὴν διάρκειαν.

Ἐφρόνει λοιπὸν ὁ μέγας ἀστρονόμος, ὅτι ὅπως διὰ τῶν δένδρων ἀναλύεται ἐν μικρῷ κύκλῳ ὁ φυτικὸς ὄργανισμός, οὕτως ἐν κύκλῳ ἀπείρῳ τὰ Πολυάστρα εἶναι αἱ βαθμίδες τοῦ ἀνωθεν ἡμῶν ἀναπτυσσομένου προαιωνίου συστήματος. Εἰς τρεῖς δὲ τάξεις διαιρῶν αὐτὰ, εἰς τὰ *Σφαιροειδῆ* (*globulaires*), τὰ *Φακοειδῆ* (*lenticulaires*) καὶ τὰ *Δακτυλιωτὰ* (*annulaires*), ἐπρέσθευεν ὅτι τὰ μὲν τὴν πρώτην φάσιν παριστῶντα σφαιροειδῆ σχηματίζονται, ὅταν ὕλη πεπυρακτωμένη καὶ ἐξατμίζουσα ἀρχίζῃ νὰ ἐπισωρευῆται ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀμοιβαίας ἑλξεως τῶν ἀποτελοῦντων αὐτὴν μορίων. Αὐξάνει ἡ πρὸς τὸ κέντρον βαθμιαία πύκνωσις τῆς ὕλης, ἥτις ἀρχίζει ν' ἀθροίζεται περὶ ἐνὸς ἐσωτερικοῦ σημείου ἢ καὶ πολλῶν ἐνίοτε, σπανίως μολαταῦτα. Ὅσον ὁ περὶ τὸ σημεῖον ἢ πυρῆνα τοῦτον ὄγκος ψυχραίνεται, τοσοῦτον πυκνοῦται, πυκνούμενος δὲ στρέφεται ταχύτερον περὶ ἑαυτὸν καὶ ταχέως στρεφόμενος, πλατύνεται βαθμηδὸν καὶ, πλατυνόμενος, ἀπλοῦνται ὡς δίσκος ἀληθής. Τότε τὸ πολυάστρον μεταβαίνει εἰς τὴν δευτέραν φάσιν, γίνεται *Φακοειδές*, ἐξογκούμενον πολὺ ἢ ὀλίγον κατὰ τὸ κέντρον. Ὅταν ὁ ὄγκος στρέφεται ταχέως πολὺ, ἡ περιφέρεια τῆς ὕλης ἢ τοῦ ὄγκου ἀποσπᾶται ἐνεῖδει δακτυλίου, τὸ δὲ δακτύλιον τοῦτο στρέφεται τότε χωριστὰ περὶ τὸν πυρῆνα, τοῦ ὁποῖου ἀπεσπάσθη. Ἐνίοτε μάλιστα τοσοῦτον ταχέως ἐνεργεῖται ἡ στροφή, ὥστε κοιλαίνει ὀλόκληρον τὸ κέντρον τοῦ πρὶν μὲν πεπυρακτωμένου, ἤδη δὲ καταψύχρου ὄγκου, σχηματίζουσα ἐν, ἄνευ πυρῆνος, δακτύλιον. Τὰ δακτύλια ταῦτα εἶναι τὰ *δακτυλιωτὰ* καλούμενα Πολυάστρα, εἶναι δ' ὡσαύτως καὶ πολυπληθέστερα τῶν ἄλλων προηγούμενων.

Ὅπως ἀντιληφθῆ τις εὐκολότερον τοῦ τρόπου δι' οὗ ἡ ταχέως τοῦ ὄγκου περὶ τὸν πυρῆνα στροφή τὰ σχηματίζει, ἄς φαντασθῆ μικρὰν ποσότητα ἐλαίου ἐνθον βευστοῦ ἐπίσης ἀκριβῶς μετὰ τὸ ἐλαῖον πυκνοῦ. Τὸ ἐλαῖον οὔτε ἀναβαίνει, οὔτε καταβαίνει, διότι οὔτε ἐλαφρότερον εἶναι οὔτε βαρύτερον τοῦ περιέχοντος αὐτὸ κέντρον. Μένει λοιπὸν αἰωρούμενον ἐν τῷ βευστῷ, ὅπως οἱ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπείρου μεμονωμένοι κόσμοι, οὕτω δὲ μένον λαμβάνει σχῆμα σφαιροειδές βαθμηδόν. Ἐάν τις ὅμως κινήσῃ τὸν μικρὸν αὐτὸν τοῦ ἐλαίου ὄγκον, ἔνα σταλαγμὸν ἀπλοῦν, ἂν θέλητε, μετὰ τὸν ὥστε ν' ἀρχίσῃ περὶ ἑαυτὸν στρεφόμενος, τὸν βλέπει βαθμηδὸν πλατυνόμενον, ἕωσού, τῆς στροφῆς ταχύτερον ἐνεργουμένης, κοιλαίνεται ἐν τῷ κέντρῳ καὶ τέλος σχηματίζει ἐν δακτύλιον.

Τὸ δὲ φαινόμενον τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται συνήθως πολλάκις. Τὸ ἀπειρον ἐναέριον χυλκίον, τὸ δι' ἀπλῆς τοῦ πεπυρακτωμένου ὄγκου στροφῆς εἰς δακτυλιωτὸν μεταβάλλον ἀστέρα τοῦ ὄγκου τὴν ἐπιφανείαν, δὲν ἐξαντλεῖ διὰ μιᾶς πάντοτε στροφῆς τὰς δημιουργικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Ψυχραίνόμενος, πυκνούμενος πάντοτε καὶ ταχύτερον περὶ ἑαυτὸν στρεφόμενος ὁ ἐν τῷ κέντρῳ ὄγκος, ἐκπέμπει, οὕτως εἰπεῖν, νέον δακτύλιον πρὸς τὸν ἰσημερινὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ φαινόμενον ἐπαναλαμβάνεται πεντάκις, δεκάκις καὶ πλείοτερον ἐνίοτε, ἕωσού ἐξαντληθῆ ἢ ἐν τῷ κέντρῳ παραγωγικὴ δύναμις ἢ οὐσία. Καὶ τότε ὅμως πάλιν ἡ πεπυρακτωμένη δημιουργικὴ ὕλη δὲν ἐξαντλεῖται ὀλόκληρος εἰς δακτυλιωτῶν ἀστέρων παραγωγὴν μένει ἐν τῷ τέλει τὸ πυκνότερον αὐτῆς μέρος, ἡ καρδία τοῦ ὄγκου, οὕτως εἰπεῖν καὶ τότε μεταβάλλεται εἰς ἀστέρα καὶ αὕτη. Ὁ δ' ἀστὴρ οὗτος εἶναι πολλαπλοῦς ἐνίοτε, ὡς ἂν τὰ δακτύλια, ἐκ νέου περὶ τὸν πυρῆνάτων συγκεντρούμενα, παρῆγον καὶ αὐτὰ ἀνά ἕνα, ἕκαστον, ἀστέρα. Τριγύρω δὲ τοῦ ἀστέρου τούτου μένει συχνάκις κύκλος φωτός, τελευταῖον ἔχον τοῦ εἰς δακτυλιωτὰ

πολύαστρα διαλυθέντος καὶ εἰς πυκνοτάτην κατάστασιν ἐσκαί ἀπομεινάντος πεπυρακτωμένου ὄγκου.

Αὕτη εἶναι ἡ περὶ Πολυάστρων θεωρία τοῦ *Ερσχέλου*. Ὡς σημεῖον τῆς πρώτης ἀναχωρήσεως ἢ παραγωγῆς αὐτῶν ἐθεώρει τὸ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ ἀέριον. Αὐτοῦ ἡ διάχυσις σχηματίζει τοὺς πεπυρακτωμένους ὄγκους ἢ νεφέλας, εἰς πολυάστρα διὰ τῶν ἀνωτέρω τρόπων διαλυομένας. Ἄλλ' ὁ διάσημος Ἀγγλὸς ἀστρονόμος ἐφήλκυσε μὲν πρῶτος τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν οὐρανίων σωμάτων αὐτῶν, δὲν θεωρεῖται ὅμως καὶ ὁ τελειότερον διευκρινήσας τὸ ἀστρονομικὸν τοῦτο ζήτημα. Ἠγγόνει μάλιστα καθ' ὀλοκληρίαν ἕτερον τι εἶδος Πολυάστρων, τὰ *Ἐλικοειδῆ* (*Spirales*) καλούμενα. Ὅτε ταῦτα βραδύτερον ἀνεκαλύφθησαν, ἐκινδύνευσαν ν' ἀνατρέψωσιν ἐκ βάθρων τὴν ἐν γένει περὶ Πολυάστρων θεωρίαν τοῦ *Ερσχέλου*. Διότι παρουσίαζον τύπον ὅλως διάφορον, μὴτε κίνησιν κυκλοειδῆ προδίδοντα, μὴτε μὲ σχῆμα δακτυλιωτῶν ὁμοιάζοντα. Δὲν ἐβράδυνον πλὴν νὰ παρατηρήσωσιν ὅτι καὶ αἱ ἑλικοειδεῖς αὐταὶ γραμμαὶ δὲν ἐξέρχονται τοῦ γενικοῦ νόμου. Διότι καὶ αὐταὶ δακτυλιῶν ἀκρὰ εἶναι, καὶ αὐταὶ δὲ πρὸς τὴν κεντρικὴν σφαιρᾶν πλησιάζουσιν.

Ἦλθε μετὰ τὸν *Ερσχελον* ὁ *Laplace*, Νορμανδὸς ἀστρονόμος, γεωγράφος ἰδίως, ὅπως δ' ἦν ἐπόμενος, τὸ ὅλως νέον τότε διὰ τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον ζήτημα ἐφήλκυσε σπουδαίως τὴν μελέτην αὐτοῦ. Ὁ *Laplace* ἐξήρτει ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος τὸ ζήτημα τῶν Πολυάστρων. Ἐφρόνει ὅτι καὶ ὁ Ἥλιος αὐτὸς ἐν ἀπλοῦν μέγα πολυάστρον ἦτο κατ' ἀρχὰς, ὅτι δὲ βαθμηδὸν συνστάλη καὶ ἐξακολουθεῖ, ψυχραίνόμενος, νὰ πυκνοῦται. Ἐθεώρει τὰ Πολυάστρα ἀρχαῖα, ὅσον σχεδὸν ὁ κόσμος, διαφέρων κατὰ τοῦτο τοῦ *Ερσχέλου*, ἐξ ἀρχῆς θεωρήσαντος αὐτὰ ὡς ἕνα τῶν μεταγενεστέρων καρπῶν τῆς ἀτελευτήτου τοῦ ἐναερίου κόσμου ἀναπτύξεως. Ἀναχωρῶν δ' ἐκ τῆς γενικῆς σήμερον παραδεδεγμένης ἀρχῆς, ὅτι ἡ γῆ,

ύψηλὴν θερμοκρασίαν κατέχουσα ἄλλοτε καὶ ἀπαλὴ, ἐπλατύνθη ὑπὸ τοῦ πόλου διαρκῶς στρεφόμενη περὶ ἑαυτήν· ὅτι οἱ βράχοι ἦσαν διαλελυμένοι καὶ ὡς ἠφαιστειῶν λάβα βέοντες· ὅτι πρὶν ψυχρανθῆ ὁ ὄγκος αὐτὸς καὶ σχηματισθῆ ὁ πυρὴν, πάντα τ' ἀποτελοῦντα τὴν γῆν στοιχεῖα ἦσαν ἐν ἀτμώδει καταστάσει, ἐφθάνον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ πλανήτης ἡμῶν ἦν τότε μικρὸς ἥλιος, ἐν ᾧ συνέβαινον ὅσαι φυσικαὶ ἐνέργειαι καὶ ἀντιδράσεις ἐν τῷ ἄστρῳ τῆς ἡμέρας συμβαίνουσι σήμερον. Ἀπετέλει δὲ, κατὰ τὸν Laplace πάντοτε, σφαῖραν ὑπερμεγέθη ἐξερχομένην καὶ αὐτῆς τῆς τροχιάς τῆς σελήνης. Γῆ λοιπὸν καὶ σελήνη συνεχέοντο ἐν τῷ ὄγκῳ τερατώδους, τὸ ἄπειρον ἔχοντος ὄριον.

Οὕτω δὲ τὰ οὐράνια ταῦτα σώματα ἠνώμενα, πῶς βραδύτερον ἐχωρίσθησαν; Ἡ γῆ, μᾶλλον δ' ὁ ἄπειρος ὄγκος οὗτος, ὁ τὰ δύο σώματα περικλείων, ταχύτερον περὶ ἑαυτὸν στρεφόμενος, ἐψυχραίνεται, ὁ δ' ἰσημερινός, ἐξογκούμενος, ἐσχημάτιζεν ἰσχυρὰν ἐξοχὴν.

Μὴ δυνάμενος δὲ τότε ν' ἀκολουθήσῃ τοῦ κέντρου τὴν κίνησιν, ἀπεσπάθη, ἐν εἶδει δακτύλιου μὴ ὑπαρχούσης ὁμοῦ διὰ τὰ τοιαῦτα δακτύλια ἰσορροπίας, ἐθραύσθη ἀμέσως, τὰ δὲ τεμάχια, ἐν κοινῇ τροχίᾳ περὶ τῆς γῆς πλανώμενα, ἠνώθησαν βαθμηδὸν, διὰ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἑλξεως, μετὸ μεγαλύτερον ἐξ αὐτῶν, τὴν Σελήνην. Οὕτω αὕτη ἐσχημάτισθη. Ψυχραίνουμένη δὲ πάντοτε καὶ εἰς ὑγρὰν κατ' ἀρχάς, κατόπιν δ' εἰς στερεὰν μεταβάσα κατάστασιν, ἐξακολουθεῖ ἐν τοιαύτῃ νὰ κυκλοφορῇ περὶ τῆς ἡμῶν σήμερον.

Ὡσαύτως καὶ μετὰ τὸν ἥλιον. Μέγαν ὄγκον ἀτμώδη ἀποτελοῦν τὸ ἡλιακὸν σύστημα, περιελάμβανεν ὀλόκληρον τὸ ὑφ' ἕλων τῶν πλανητῶν κατεχόμενον σήμερον διάστημα. Ἥλιος καὶ πλανῆται ἐξετείνοντο πέραν τῆς τροχιάς τοῦ πλανήτου Ποσειδῶνος, ἀποτελοῦντες μέγα πολυάστρον περὶ ἑαυτὸ στρεφόμενον, περὶ τὸν αὐτὸν δὲ σχεδὸν ἄξονα, τὸν ὅποιον διατηρεῖ ὁ ἥλιος ἤδη. Συστελλόμενος ἐν τοσούτῳ καὶ ταχύτερον στρεφόμενος ὁ ἥλιος, ἀφῆκε, τεμάχια τοῦ

ἰδίου αὐτοῦ ἰσημερινοῦ, τῶν δὲ τεμαχίων τούτων ἕκαστον ἐσχημάτισεν ἀνὰ ἓνα πλανῆτην·—Οἱ δύο πρῶτοι σχηματισθέντες πλανῆται, ὁ Οὐρανός καὶ ὁ Ποσειδῶν, ἔχουσιν ὄγκον ἢ ὕλην ὀλιγωτέραν, διότι ὁ ἥλιος, οἰκοθεν ἀποτινάξας τὰ σχηματίζοντα αὐτῶν δακτύλια, ἦτον ἀραιότερος ἢ βραδύτερον, περισσότερο βαθμηδὸν συσταλείς. Οἱ τελευταῖοι ἀπ' ἐναντίας ἀποσπασθέντες ὄγκοι ἦσαν περισσοτέρας ὕλης μεστοί, διὸ ὁ Κρόνος καὶ ὁ Ζεὺς ἐγίναν ὀγκωδέστεροι.

Ὁ ἥλιος, συστελλόμενος, ἐπυκνώθη τοσούτον ὥστε ἐσχημάτισε τὸν δίσκον ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸν βλέπομεν σήμερον. Πρὶν ἐν τοσούτῳ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, καὶ ἀφοῦ ἀφῆκε τὰ κυκλοτερῆ μεγάλα δακτύλια τὰ δημιουργήσαντα τοὺς πλανήτας, ἀφῆκε κατόπιν καὶ ἄλλα τεμάχια, ἐκ τοῦ ἰσημερινοῦ του καὶ ταῦτα ἀποσπασθέντα, ἐπιμήκη ὁμοῦ δακτύλια (*anneaux-tablettes*) καὶ, καθ' ἑαυτὰ, μικρότερα τὸν ὄγκον ἢ οἱ πλανῆται. Τὸν σχηματισμὸν τῶν τελευταίων τούτων, τῶν ἐπιμήκων τούτέστι δακτυλίων, ἐβοήθησε πολὺ καὶ ὁ πλανήτης Ζεὺς, ὅστις τελευταῖος πάντων καὶ μεγαλύτερος, ἀπέσπασε διὰ τῆς ἑλξεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἡλίου τὸν ἰσημερινὸν τὰ μεταγενέστερα ταῦτα τεμάχια. Αἱ ζῶναι ἐν τοσούτῳ ἐγίνοντο βαθμηδὸν στενωτέραι, τὰ δ' ἐπιμήκη δακτύλια, ὑπὲρ μέτρον λεπυνθέντα καὶ μὴ δυναθέντα νὰ σχηματίσωσι σφαίρας, ἔμειναν μόνα καὶ κεχωρισμένα ἀλλήλων. Ἦρχισαν ἀνεξαρτήτως τὸ ἐν τοῦ ἄλλου κινούμενα, ἕκαστος δὲ μικρὸς ὄγκος ἐσχημάτισε τὸ πολυάστρον αὐτοῦ, ψυχρανθὲν, σβεσθὲν καὶ εἰς στερεὸν μεταβληθὲν σῶμα.—Ὁ ἥλιος εἶναι ὁ κοινὸς ἕλων πατήρ, οἱ δὲ πλανῆται, οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ των.

Οὕτω ἐφρόνει ὁ Νορμανδὸς ἀστρονόμος. Ὅταν πρὸς ταῦτα παραβάλλῃ τις τὰς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου θεωρίας τοῦ Ἐρσχέλου, δὲν δικαιούται τῇ ἀληθείᾳ, ἀπορῶν, νὰ ἐρωτήσῃ ἑαυτὸν, ἂν ἄλλον οὐρανὸν κατεμέτρησεν ὁ εἰς καὶ ἄλλον ὁ ἕτερος; Ὅποιαι διχογνωμίαι ἱκαναὶ νὰ κλονίσωσι καὶ τὰς περὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν πεποι-

θήσεις ἐκάστου! Ἰδοὺ δύο μεγάλοι ἐπιστήμονες, δύο κορυφαὶ γνώσεις, δάδες συγχρόνως φωταγωγοῦσαι τὴν ἐν μέσῳ σκοτεινὴν ἐτι αἰῶνων βραδέως πορευομένην ἐπιστήμην, καὶ ὁμοῦ εἰς ὅλως ἀντίθετον σημείον ἐπὶ ζητήματος τοσούτου σπουδαίου φθάνοντες. Διατί ἄρα; Διότι αἱ ἐπιστήμαι, αὐταὶ ἰδίως αἱ τὸ ἀγανὲς προσπαθεῖσαι νὰ καταμετρήσωσιν, εἶναι ἄλυστοι μακροὶ καὶ ἀτελεύτητοι ἐπὶ τῶν ὁποίων πᾶς νέος ἔξοχος νοῦς, εἰς τὸν κόσμον κατερχόμενος, προσθέτει καὶ νέον κρίκον, ἀλλὰ τὰς ὁποίας οὐδεὶς τελειοποιεῖ διότι αὐτὸ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου τὸ ἐφήμερον καὶ βραχὺ, ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ὁ πρῶτος πρὸς τὸ τέλειον φραγμός· διότι τέλος πάντων πρέπει ν' ἀνατραπῶσι προηγουμένως τῆς φύσεως οἱ κανόνες, ὅπως εἰς μόνος ἀνθρώπινος νοῦς, ὅσω μέγας καὶ ἄπειρος εἶναι, περιλάβῃ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν τοιούτων μεγάλων φυσικῶν ζητημάτων. Ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι ὁ Laplace διείδε καθαρώτερον καὶ ὥριον ἐπιτυγέστερον τοῦ Ἐρσχέλου τὸ σπουδαῖον ἀστρονομικὸν ζήτημα. Πλὴν τοῦτο οὐδὲν ἐπισημαίνει τὸ ἐπιστημονικὸν μεγαλεῖον τοῦ ἀνδρός, ὅστις μόνος προσέφερεν εἰς τὸ μέγα τῆς ἀστρονομίας οἰκοδόμημα, ὅσους χάλικας, λίθους μᾶλλον ἀερογωνιαίους, πολλοὶ ἄλλοι ὁμοῦ. Οὗτος πρῶτος ἀνεκάλυψε τὸ δακτύλιον τοῦ Κρόνου, τῆς Σελήνης τὰ ἔρη, τὸν Οὐρανὸν πλανήτην, οὗτος ἐπλούτισε μετὰ κόσμον ὀλόκληρον πολυτίμων ἐργαλείων τὴν ἀστρονομικὴν ἐπιστήμην, οὗτος τέλος πάντων πρῶτος κατέγινε σπουδαίως καὶ εἰς τῶν πολυάστρον τὴν ὑπόθεσιν. Εἰς μόνος πρὸ αὐτοῦ, ὁ διάσημος Γάλλος ἀστρονόμος *La Caille*, περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀκμάσας, εἶχεν ὑποδείξει τοὺς ἀστεροειδεῖς τούτους ὄγκους καὶ ἐμέτρησε 44 ἐξ αὐτῶν πρὸς μεσημβρίαν· πλὴν μετὰ τοῦ *La Caille* τὸν θάνατον, ἀπέθανεν ἐπιστημονικῶς καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἕωσθ' ὁ Ἐρσχελος τὸ ἐπανεφέρειν εἰς τὴν ζωὴν. Ἄν ὁ Laplace τὸ ἐξηκρίβωσε, τοιοῦτος ὁ ἀμετάτρεπτος νόμος τῆς ἀπεράντου τῶν ἐπιστημῶν πορείας.

Μετὰ τοῦ Laplace τὴν θεωρίαν κατατάχθησαν, ἐννοεῖται, καὶ τῶν μεταγενεστέρων ἀστρονόμων οἱ διασημότεροι. Ὁ Arago διήρει εἰς πέντε τάξεις τῶν Πολυάστρον τοὺς κόσμους· κατέτασεν εἰς τὴν πρώτην τοὺς ὄγκους ἐκείνους ἐν οἷς οἱ ἀστέρες φαίνονται κεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ εὐκόλως διακρίνονται. Εἰς τὴν δευτέραν τὰ *Autà* (*Resolubles*) Πολυάστρα, ὄγκους δι' οὓς ὑποτίθεται ὅτι ἐκ κεχωρισμένων ἀστέρων καὶ οὗτοι συγκρίνεται, πλὴν μένουσιν ἐτι σκοτεινοὶ καὶ συγκεχυμένοι, ἕωσθ' ἑνὸς ὀπτικά ἐργαλεῖα, ἢ καὶ τὰ ὑπάρχοντα, τελειοποιούμενα, διευκρινίσωσι τὴν ἀληθῆ θέσιν των· κατέτασεν εἰς τὴν τρίτην τὰ *Πλανητικά* (*Planetaires*) καλούμενα, διότι μετὰ Πλανήτας ὁμοιάζουσι· εἰς τὴν τετάρτην τὰ *Ἀστεροειδέτα* (*Stellaires*), ὡχρὰ καὶ κηλιδωμένα πολλὰς παρουσιαζόμενα· εἰς δὲ τὴν τελευταίαν, τὰς πυκνάς ἐκείνας ομάδας ἐν αἷς καὶ διὰ τῶν τελειοτέρων ἐργαλείων οὐδένα ἀστέρα δύναται νὰ διακρίνη τις.

Τοῦ Laplace ἡ θεωρία ὅτι μετὰ τὸ ἡλιακὸν σύστημα ἀπ' εὐθείας καὶ τὰ οὐράνια ταῦτα σώματα συνδέονται, ἀποδεικνύεται ὀρθῆ καὶ ἐκ τῆς ἀναλογίας τῶν κινήσεων αὐτῶν πρὸς τοῦ ἡλίου τὴν κίνησιν. Πλανῆται, δορυφόροι καὶ Πολυάστρα, ὅλα ὁμοῦ ἐν γένει, καὶ ἐν ἕκαστον αὐτῶν ἐν μέρει, ἀκολουθοῦσι τὴν αὐτὴν τοῦ ἡλίου διεύθυνσιν· στρέφονται τοῦτέστι περὶ τὸν αὐτὸν κύκλον. Μόνος ὁ Οὐρανός, κατ' εὐθείαν γωνίαν ἐπὶ τῆς τροχιάς του φρεφόμενος καὶ ὁ Ποσειδῶν, κατ' ἀντίστροφον οὗτος διεύθυνσιν, ἐξαιροῦνται τοῦ κανόνος. Μία ἐτέρα ἐπὶ τέλους ἀπόδειξις τῆς μετὰ τῶν ἄλλων σωμάτων στενῆς συγγενείας, εἶναι ἡ δι' ὀπτικῶν ἐργαλείων γενομένη ἀνάλυσις τῶν ἐν αὐτοῖς χημικῶν ὑλῶν· τὰ αὐτὰ καὶ ἐνταῦθα μέταλλα καὶ ἀέρια, ὅποια καὶ εἰς τὰ ἄλλα σώματα. Βέβαιον λοιπὸν σχεδὸν εἶναι ὅτι ὅλοι οἱ ἄνω ἡμῶν αἰωρούμενοι κόσμοι οὗτοι ἐδημιουργήθησαν βαθμηδὸν διὰ τακτικῆς τοῦ ἀπείρου ἄξονος στροφῆς.

Τὴν ἰδέαν ταύτην παραδέχεται καὶ ὁ Βέλγος Οὐζώ (*Houzeau*), ὁ μετὰ τοῦ Ἀραγῶ

τὸν θάνατον, διασημότερος τῶν νεωτέρων ἀστρονόμων. Γεωλόγος, φυσιολόγος, χημικός, βοτανιστής, ἀστρονόμος, περιηγητής, νοῦς ἐγκυκλοπαιδικὸς τέλος πάντων, ὁ ἐπιστήμων οὗτος ἐδημοσίευσε πρὸ ὀλίγων μόλις μηνῶν σύγγραμμα ἀξιόλογον (*), εἰδικῶς περὶ τῶν τοιούτων, αἰωνίως νέων, ὅσον καὶ ἂν γηράσῃσι, ζητημάτων πραγματευόμενον. Ὁ διατρέχων τὰς σελίδας ἐκείνας, πλούτου ἐπιστημονικοῦ ταμείον ἀληθές, ἀναπνέει καὶ τῆς ὑψίστης ποιήσεως, τῶν φυσικῶν καλλωνῶν τῆς ποιήσεως τὴν εὐωδίαν καὶ τῆς ἐπιστήμης τὴν σοβαρὰν θεωρικότητα. Ἐν ἐκείνῳ τῷ συγγράμματι, ἐξ οὗ ἄλλως τε προχειρῶς ἐλήφθη καὶ ἡ παρούσα περιληπτικὴ ἐκθεσις, ὡς ἐν κατόπτρῳ ἐπιστημονικῶν γνώσεων, δύναται τις νὰ σπουδάσῃ λεπτομερέστερον καὶ τῶν Πολυάστρων τὸ ζήτημα. Ὁ Βέλγος ἀστρονόμος τὰ ἐξήτασεν ὅλα διὰ τοῦ μεγάλου τοῦ Λόρδου Ρῶς τηλεσκοπίου καὶ ἀνεγνώρισεν ποικίλων σχημάτων τοιαῦτα οὐράνια σώματα. Ὑπὸ ποικίλα δ' ὀνόματα: Πολυάστρον ὁ Ταῦρος, ἡ Λύρα, ἡ Παρθένος, τὸ Ηλιοτρον, ἡ Οὐρὰ τοῦ Αἰόρτος κτλ. διαπραγματεύεται χωριστὰ περὶ ἐκάστου τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν, εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὸν Laplace συμπέρασμα καταλήγων καὶ παραδεχόμενος αὐτὰ ἐξαρτώμενα τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος. — Τοιοῦτος ἐπιστήμων εἰς τοιαῦτα κόσμων πελάγη βυθίζων τὴν βολίδα τῆς ἐπιστήμης, τίς οἶδε ποίους μαργαρίτας νέους ἀνακαλύψων θέλει βραδύτερον φέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν!

Πρέπει ν' ἀναγνώσῃ τις ὀλόκληρον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σύγγραμμα, ὅπως καλλήτερον ἐκτιμήσῃ τὴν ἀξίαν καὶ τοῦ πονήσαντος καὶ τοῦ πονήματος. Διὰ ζωηρῶν ἀλλὰ καὶ φυσικωτάτων συγχρόνως χρωμάτων ἀναλῶν καὶ περιγράφων τοὺς ἀνωθεν ἡμῶν αἰωρουμένους κόσμους, εἶναι ἰδίως ἀμίμητος, ὅταν ἐν ὀλίγαις λέξεσι παριστᾷ τὴν θέσιν καὶ ἀξίαν τοῦ κώκυπος ἐκείνου, ὅστις

(*) *Le ciel mis à la portée de tout le monde. Bruxelles 1875.*

ὀνομάζεται ἄνθρωπος, ἀπέναντι τοῦ ἀπειρου τῆς δημιουργίας ἐν γενεῇ. Τὸ μηδαμινὸν ὄγκου, λέγει, ὄστρακοδερμα, τὸ ἔνδον τοῦ ὕγρου τοῦ ὀφθαλμοῦ ἰχθύος ὀλόκληρον αὐτοῦ τὴν ὑπαρξίν διερχόμενον, οὐδὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ, ἐκτὸς τῆς σφαίρας τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ εὐρισκόμενον. Ἡ βίωσις τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ δι' ἧς εἰσέρχεται ἐν αὐτῷ τὸ φῶς εἶναι ὁ ἥλιος του, οὕτως εἰπεῖν, ὁ δὲ ἀμφιβληστροειδὴς γιγῶν μετὰ τῶν ἀγγείων καὶ κηλίδων αὐτοῦ, ὡς ἄλλη ἀσπέρσις σφαῖρα τὸ περικαλύπτει. Ἄγνοεὶ ὅτι ζῆ ἐντὸς τοῦ σώματος ἄλλου ὄντος, ὅτι ἰδίως ζῆ ἐντὸς ἐνὸς μόνου, τοσοῦτον περιωρισμένου, ὄργανου. Αἱ κινήσεις τοῦ ἰχθύος εἶναι δι' αὐτὸ τοῦ σώματος αἱ κινήσεις. Μόνη ἡ ἱστορικὴ παράδοσις, ἐὰν τοιαύτην εἶχον τὰ ὄστρακοδερμα. ταμίαν, ἐδύνατο νὰ εἴπῃ πότε ὁ ὀφθαλμὸς ἦτο μικρότερος καὶ πότε τὸ ὕγρον ἀραιότερον. Αἱ μεταγενέστεραι ὅμως γενεαὶ ἤθελον διαδέχεσθαι ἀλλήλας, διηγούμεναι μόνον πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν αἰχμάλωτον καὶ κατ' ἐπιφάνειαν ἐντελῆ ταύτην ὑπαρξίν. Πλὴν τὸ πᾶν ἐν τῇ φύσει μεταβάλλεται καὶ ὁ ἰχθύς εἶναι προσωρισμένος νὰ ἐκλείψῃ μίαν ἡμέραν.

Τί ἄλλο εἴμεθα, εἰμὴ ἐν τοιοῦτον ὄστρακοδερμα, ἔνδον εὐρυτέρου περιβάλλου τεθειμένον καὶ ἐπίσης ἀγνοοῦν τὰ μεγάλα αὐτοῦ μυστήρια; Γνωρίζομεν εἰς τί σύνολον, εἰς ποῖον ὄργανισμὸν ἴσως ὁ περίβολος οὗτος ἀνήκει; Τὸ βλέμμα ἡμῶν βυθίζεται καὶ μέχρι τῶν ἄλλων κόσμων, ὁ δὲ νοῦς ἡμῶν ἀκολουθεῖ τὴν ἀνάπτυξιν οὐ μόνον τῆς ἰδίας ἡμῶν σφαίρας, ἀλλὰ καὶ τῶν μυριάδων ἐκείνων τῶν περικυκλούντων ἡμᾶς συστημάτων. Ἐκ τούτου αἱ εὐρύτεραι ἡμῶν γνώσεις ἐπὶ τοῦ χρόνου ἐν διανοομένῳ καὶ τοῦ ἀπειρου ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχομεν. Ἀλλὰ τὸ σύνολον τῶν γνώσεων τούτων δὲν ἔχει ὄριον, εἰμὴ ὅ,τι βλέπομεν καὶ αἰσθανόμεθα. Ὅσοι καλλήτερον ἐννοοῦμεν τὸ ζωννὸν ἡμᾶς Σύμπαν, ὅσοι ἢ πρόοδος τῶν ἐργαλείων εὐρύνει τὴν σφαῖραν ἧτις ἀποτελεῖ τῶν σπουδῶν ἡμῶν τὸν κύκλον, τοσοῦτον ὑψοῦνται καὶ μεγαλύνονται αἱ ἰδέαι

ἡμῶν καὶ γνώσεις, ἐφ' ὧν αἱ ἰδέαι αὐταὶ σπριζονται. Ἄν δὲ ἦτο δυνατόν κατὰ ἓνα μόνον ἀκόμη βαθμὸν νὰ ὑψωθῶμεν φυσικῶς, τόσον ὅσον ἤδη ὑψηλότερον ἰστάμεθα τοῦ ὡς παράδειγμα μνημονευθέντος ἐκείνου ὄστρακοδέρματος, πᾶν ὅ,τι ἤδη βλέπομεν καὶ αἰσθανόμεθα ἤθελε μεταβληθεῖ εἰς σημεῖον μικρὸν ἐν μέσῳ ἀχανοῦς δημιουργίας.

Διότι ὁ κόσμος τῶνόντι δὲν ἤρξατο μετῶν μίαν οἰανδήποτε ἡλικίαν, ἔγραψε πρὸ δύο περίπου αἰώνων ὁ Pascal (*), εἰμὴ ἀφ' οὗ αἱ ἐπιστήμαι τῷ διήνοιξαν τοὺς ὀφθαλμούς. Πρὸ τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς γεωλογίας, τῆς ἀστρονομίας προπάντων, δὲν εἶχε τὰς ἐκ τῶν γεγονότων τῶν ἐπιστημῶν τούτων ἀπορρέουσας ἐπὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἀπειρου ἐκτάσεως γνώσεις. Καὶ ὅμως αἱ γνώσεις αὐταὶ εἶναι κατὰ πλεῖστον μέρος ἐπιτοικειώδεις καὶ συγκεχυμέναι ἢ ἀόριστοι. Ὅταν ἔλθῃ τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ κόσμου ἡ ἐποχὴ, τῆς ὁποίας ἄδηλον ἂν χιλιάδες ἢ μυριάδες ἐτῶν μᾶς μακρύνωσι, τὰ σήμερον ὄνειρα θέλουσι μεταβληθεῖ εἰς πράγματα. Οὐδὲν ἀνώτερον τῆς θέας τοῦ σύμπαντος διὰ τοὺς σπουδάζοντας τὸν πλοῦτον καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ μῆτε ἐξ ἄλλου ὑψηλότερον τῆς ἱστορίας τῶν κόσμων διὰ τοὺς γινώσκοντας νὰ συλλαβίσωσιν αὐτὴν. Ἡ γῆ, μὲ τὴν ἀτελεύτητον τῶν λαῶν καὶ κοινοῦν διαδοχὴν, μὲ τὰ ἐπ' αὐτῆς ἐπισσεωρευμένα στρώματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων διηγεῖται ἑκατοστῶν αἰώνων συμβεβηκότα ὁ ἥλιος, μὲ τὰ θαύματα τοῦ συστήματος αὐτοῦ καὶ τῆς πυρακτώσεώς του ὡς πλανῆται, οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, τὰ πολυάστρα, ἀπεικονίζοντα τοὺς διαφόρους τῆς ἀναπτύξεως τῶν οὐρανίων σωμάτων βαθμοὺς ταῦτα πάντα ἀποτελοῦσι διὰ τὸν πεπαιδευμένον ἄνθρωπον θέμα, οὕτινος ἐφ' ἀμίλλῳ δὲν ὑπάρχει. Δι' αὐτὸν, τὸ οὐσιωδέστερον δὲν εἶναι πλέον τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ θεάματος μεγαλεῖον, εἶναι ἢ ἐν αὐτῷ περιεχομένῃ διδασκαλία, εἶναι ἢ ἀκριβῆς τῶν θαυμασίων αὐτοῦ λεπτομερειῶν ἐκτί-

(*) *Pensées Philosophiques.*

μῆσις. Δὲν ὑπάρχει μέσον εὐγενέστερον ὅπως ἀνυψῶνῃ τὸν νοῦν, διότι δὲν ὑπάρχει καὶ πηγὴ μεγαλοπρεπεστέρα ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ νοῦς ν' ἀρδεύῃ τὰ ζωογόνα δι' αὐτὸν νάματα.

Μεγάλῃ λοιπὸν εἶπεν ἀλήθειαν ὁ ἀποκαλέσας τὴν ἀστρονομίαν οὐρανίων μυστηρίων μύσιν. Οἱ μεμνημένοι τῆς ἐπιστήμης ταύτης, τῆς νεωτέρας ἰδίως ἐπιστήμης, ψάουσι τὴν ὑδρόγειον μέχρι τοῦ σημείου ὅπου φαίνεται καὶ τὴν βλέπουσιν ὅπως σήμερον δύναται νὰ τὴν ἴδωσι. Ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι, ὅσον αἱ ἐπιστήμαι ἀναπτύσσονται, τοσοῦτον ὁ κύκλος, καὶ ἡδη εὐρὺς, θέλει γίνεαι πολλῶ εὐρύτερος. Ὅσοι ἐκτείνει διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς ἐπιστήμης τὸ βλέμμα ὁ ἄνθρωπος, τοσοῦτον ἐννοεῖ ὅτι ἐξέρχεται τῆς τροχίας του, καὶ τοσοῦτον ἢ αὐλαία τοῦ ἱεροῦ ἀπέναντι αὐτοῦ ἀπειρου τεμένου ἀίρεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ὑπὸ τὴν αὐλαίαν ταύτην μένει ἐπι κεκρυμμένον μέρος τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ ὁποίου ἐνταῦθα ἰδίως πρόκειται. Ἐπλανήθη ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους εἰς γνώμας ἀντιθέτους πρὸς ἀλλήλας ἡ ἐπιστήμη, ἀνεῦρεν ὅμως ἐπὶ τέλους πῶθεν τῶν Πολυάστρων ἡ ἀρχὴ καὶ μὲ ποῖα τῶν Οὐρανίων συστημάτων συζῶσι καὶ συμβαδίζουσι. Τὸ ζήτημα λοιπὸν ἐλύθη κατὰ τὸ ἥμισυ. Μένει ἤδη νὰ γνωσθῇ καὶ τί τὰ σώματα ταῦτα περιέχουσι καὶ ποῖος ὁ προσωρισμὸς αὐτῶν. Θὰ λύσῃ ἄρα μίαν ἡμέραν ἡ ἐπιστήμη τὸ τελευταῖον ἰδίως τῶν δύο ζητημάτων; Θέλει, καὶ διὰ ταῦτα καὶ δι' ἄλλα τοσαῦτα σώματα οὐράνια, ἀνακαλύψῃ ἐπὶ τέλους ὁ τῶν μυστηρίων τῆς φύσεως ἀκάματος τυμβωρύχος ἄνθρωπος νοῦς, ὅτι ἔχουσι σκοπὸν εὐρύτερον τοῦ ἤδη φαινομένου; Τίς δύναται νὰ ἐλπίσῃ τὴν τοιούτων ὀνειρῶν πραγματοποίησιν; Τίς δύναται δὲ πάλιν καὶ ν' ἀπελπισθῇ καθ' ὀλοκλήριαν; Ἀφ' οὗτου πρὸ τριῶν περίπου χιλιάδων ἐτῶν εἰς, ἡμέτερος πάλιν πρόγονος, ὁ Χείρων, πρῶτος τῶν Ἀργοναυτῶν, ἔθεσε, διὰ τῆς ἐρευνήσεως τῆς Γεωγραφικῆς Σφαίρας, τὰς πρώτας τῆς Ἀστρονομίας βάσεις, μέχρι σήμερον, ὅποια τι-

τάνεια ἀληθῶς βήματα δὲν ἔκαμεν ἢ ἐπι-
στήμη αὐτῆ! Ταῦτα μόνον ἀρκεῖ νὰ κατα-
μετρήσῃ τις, ὅπως διῶδη βεβαίαν τὴν τάχι-
ον ἢ βράδιον λύσιν ὅσων ἐπι προβλημάτων
περικλείει ἢ ἄνω ἡμῶν αἰωνίως ἠνεωγμένη
βίβλος, — τοσοῦτον περίεργος πάντοτε δι-
όσους ἤξεύρουσαν νὰ τὴν συλλαβίζωσι.

Φ. Α. Β.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΝ

ΑΒΡΑΜΙΟΥ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ καὶ φίλου αὐτοῦ

Χ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

Σεραπίων Ἰωαννίδης ὁ Ἀνδρονικεύς, δὴ
πρὸ πολλῶν ἐτῶν παῖδ' ἔτ' ἔοντα ἐγνώρισεν
ἐν Ἀθήναις μαθητὴν ἐπιμελῆ καὶ τὸν ἠγά-
πησα ὡς ἀγαθοῦ πατρὸς χρηστὸν τέκνον,
ἔτι δὲ καὶ ὡς ἀνατολίτην ἀνατολίτης κ' ἐγὼ
καὶ οὐδέποτε ἔπαυσα προσιένων αὐτὸν ὡς
παράδειγμα εἰς πολλοὺς ζήλου ἀκραίφνου
καὶ ἄκρας φιλομουσίας, διότι ἀνευδότης ἐρ-
γάζεται περὶ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ἡμετέρων
πατριωτῶν καὶ μὴ θελόντων, προσφέρων
πόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν μνήμην ἀνδρὸς
τημήσαντος διὰ τοῦ Σωκρατικοῦ του βίου
καὶ τῆς βαθείας παιδείας του οὐ μόνον τὴν
ἀνατολὴν ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα ὅλην, συν-
έγραψε βιογραφικὸν σχεδιάσμα Ἀβραμίου
τοῦ Ὀμηροῦ, καὶ διὰ τοῦ ΙΑ' φυλλαδίου
τοῦ Ὀμηροῦ ἐδημοσίευσεν αὐτό. Διηγούμε-
νος δὲ τὰς ποικίλας ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς ἐπι-
καλεῖται καὶ τὴν ἐμὴν μαρτυρίαν μετὰ
πολλῶν ἄλλων, οὓς ἐκ κοπρίας ἀναστήσας
ἐμόρφωσεν ἠθικῶς καὶ ἐκόσμησε διανοητι-
κῶς ὁ ἀείμνηστος, μὴ παραλείπων καὶ ὅτι
ἐν ἤβῃ ἤμην πενήστατος καὶ συνετηρήθη
ὑπὸ αὐτοῦ.

Διὰ νὰ φέρω πιστὴν τὴν μαρτυρίαν πι-
εῖ με ἢ ἀνάγκη νὰ προτάξω καίτοι ἀκου-
σίως μικρὸν τι μέρος καὶ τῆς ἐμῆς βιογρα-

φίας, διὸ καὶ αἰτούμαι τὴν συγγνώμην τοῦ
ἀναγνώστου.

Ἀποπερατώσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα
ἐν τῇ πατρίδι μου Φιλαδέλφειᾳ παρὰ διδα-
σκάλοις πρώην μαθηταῖς τῶν Κυθωνίων καὶ
τῆς Σμύρνης, οἷόν μοι ἦτο ἐφικτὸν, καὶ ἐπι-
ποθῶν ν' ἀποκτήσω γνῶσεις περισσοτέρας
ἐπτακαιδεκαέτης ἀφικόμενος εἰς τὴν Σμύρνην
κατὰ τὸ 1827, καὶ ἀμέσως μετέβην εἰς τὸ
λεγόμενον τότε μέγαλον σχολεῖον ἄλλ' ὁ-
ποῖα ὑπῆρξεν ἢ ἀνία μου καὶ ἡ ἀπελπισία
ὅτε εἶδον τὸ μέγαλον ἐκεῖνο χάος! Διεύθυ-
νον τὸ σχολεῖον πέντε διδάσκαλοι, Νι-
κόλαος ὁ Χίος, Καισάριος, Μπαμπῶ, Ἰωάν-
νης Κωνσταντινιάδης (οὗτω) Λέσβιος καὶ
Παππαδόπουλος, ἀνεξάρτητοι σχεδὸν ἀπ'
ἀλλήλων ἔχον ἕκαστος τοὺς μαθητάς του·
τὸ ἀνώτερον μάθημα τὸ παραδιδόμενον ὑπὸ
τοῦ δῆθεν πρωτεύοντος Νικολάου ἦν ἐκ τῶν
Ὀλυμπιακῶν τοῦ Δημοσθένους καὶ τοῦτο
ὅλως ἀμεθόδως διδασκόμενον. Ἰδὼν ὅτι ἦτο
δι' ἐμὲ ἀπώλεια χρόνου καὶ ἄκαρπος ἡ φοί-
τησις εἰς τοιοῦτον σχολεῖον, ἀπεσύρθη εἰς
τὸ Κιοπροουλοῦ χάνι, ὅπου ἦσαν καὶ ἄλλοι
μου συμπατριῶται, καὶ ἔμεινα ἐκεῖ προσ-
ποριζόμενος τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐν ἰδρωτί τοῦ
προσώπου μου, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ
σχηματίσας μικρὰν τινα βιβλιοθήκην ἐκ
τῶν οἰκονομιῶν μου, πρᾶγμα σπανιώτατον
τῶ καιρῷ ἐκεῖνο, μέχρι τῶν μέσων τοῦ ἔ-
τους 1828, ὅποτε ἐλθὼν εἰς Σμύρνην ὁ
μακαρίτης Ἀβραάμ Γεωργίου Καισαρεύς
κατήκησεν εἰς τὸ ἴδιον χάνι. Ἀπ' αὐτῆς
τῆς στιγμῆς τῆς ἐλεύσεώς του ἐσχετίσθη
μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ μὲν ἀκμὴν ἐ-
φιλοσόφου, αὐτὸς δὲ τοὺς φιλοσοφούντας
ἐπηνόρητον τοσοῦτον ἐφείλκυσεν τὴν ἀγάπην
αὐτοῦ, ὥστε ὅσάκις ἦν παρὼν ἐν τῷ κατα-
λύματι ἡμεῖς ἀχώριστοι καὶ μετ' ἀνεκφρά-
στου γλυκύτητος ἔλυε τὰς ἀπορίας μου·
εἰς ἄκρον δὲ ὦν φιλαναγνώστης εὐχεστέτο
νὰ λαμβάνῃ καὶ ἀπὸ νὰ πενιχρά μου βι-
βλία συνεχῶς.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἤμην ἐν τῷ δωματίῳ
του ὅτε προσῆλθεν αὐτῷ ὁ γέρον Χαϊκάλης
καὶ τῷ ἐπρότεινε τὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυν-

σιν τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς κατ' ἀρχὰς
ἐδίστασεν, εἰπὼν ὅτι ἀπὸ δικτῶ ἐτῶν ἀπο-
χαιρετήσας τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα
δὲν ἠσθάνετο ἀνανεουμένη τὴν κλίειν του.
Μετὰ ταῦτα ἐλθούσα ὀλόκληρος ἡ ἐφορία
συγκειμένη ἀπὸ τοὺς Κυρίου Χαϊκάλην,
Σέχαν καὶ Ἀθανάσιον Λομβάρδον τοσοῦτον
ἐκέντησαν τὴν φιλοτιμίαν του, λέγοντες
ὅτι παρέβαινε καθῆκον ἱερὸν ὡς ὀφείλων τὰ
φωτὰ του εἰς τὴν σχολὴν τῆς Σμύρνης καὶ
ἀδιαφορῶν τώρα περὶ τῆς βελτιώσεως καὶ
προόδου αὐτῆς, ὥστε κεντηθεὶς τὴν εὐαισθητο-
τέραν χορδὴν, τὴν τοῦ καθήκοντος, φύσει ἀ-
γαθὸς ἐπέστη ὁ μακαρίτης ν' ἀναλάβῃ τὴν
ἀνάπλασιν τῆς σχολῆς, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως
νὰ ἔχη πλήρη ἐξουσίαν νὰ μορφώσῃ αὐτὴν
αὐτὸς ὅπως ἔκρινε· τότε καλέσας μοι ἀνε-
κοίνωσε τὴν ἀπόφασίν του, προσθεὶς, « ἔρ-
χσαι μαζί μου »· Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐ-
νόμισα ὅτι εὐρον θησαυρόν· καὶ μετ' ὀλί-
γας ἡμέρας μετωκίσταμεν ὁμοῦ ἐν τῇ εὐ-
αγγελικῇ σχολῇ· ἐννοεῖται ὅτι ἀμέσως ἀ-
πεσύρθησαν οἱ προϋπάρχοντες διδάσκαλοι
ἐκτὸς τοῦ μοναχοῦ Μπαμπῶ, ὅστις, ἄν-
θρωπος μειλίχιος, ἐτηρήθη μᾶλλον ὡς εὐ-
ταξίας τῆς σχολῆς.

Ἀφ' ἧς ἐνεθρονίσθη εἰς τὴν σχολὴν, ἤρ-
ξατο τὴν διοργανῶσιν αὐτῆς, ἦνωσε τοὺς
κεχωρισμένους μαθητάς, διήρσε αὐτοὺς
εἰς τάξεις, εἰς τὴν πρώτην τῶν ὁποίων κα-
τετάχθη κ' ἐγὼ, μοι ἀνετέθη δὲ καὶ ἡ πα-
ράδοσις τῆς μικροτέρας τάξεως καὶ ἡ γενι-
κῆ τῆς σχολῆς ἐπιτήρησις· διέτρεχον τότε
τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος τῆς ἡλικίας μου.
Παρέδιδεν ὁ διδάσκαλος μόνος αὐτὸς ῥήτο-
ρας, ποιητάς, μαθηματικά καὶ φιλοσοφίαν.
ἐνῶ εἶχε τόσα δυσβάστακτα βάρη ἐσωτερικῶς,
ὁ ἐφευρετικὸς του νοῦς ἀεανάως ἐργάζε-
το καὶ πρὸς αὐξήσιν τῶν ἑως τότε λίαν
περιορισμένων πόρων τῆς σχολῆς, διὰ νὰ
δυνηθῇ εὐκολώτερα νὰ τὴν πλουτήσῃ καὶ
μὲ ἄλλους διδασκάλους καὶ μὲ τὰ ἀναγ-
καῖα ἐργαλεῖα τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς
φυσικῆς.

Ἐπειδὴ ἡ Εὐαγγελικὴ σχολὴ ἦτο ποτε
κοινοδικακὸν κατάστημα, ἐν ᾧ ἐτέλειτο ἀ-
(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α')

γρυνία κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτῆς τῶν Τρι-
ῶν Ἱεραρχῶν, καὶ ἡ τελετὴ αὕτη ἦτο ἤδη
ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν παραδεδομένη εἰς λήθην,
τὴν ἀνεύωσεν ὁ μακαρίος ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ
πρώτου χρόνου, καὶ μὲ τοιοῦτον ἐνθουσια-
σμὸν συνέρρευσε εἰς αὐτὴν ἢ πρὸ μικροῦ
ἀπαθῆς πρὸς τὰ τῆς παιδείας Σμύρνη, ὥ-
στε εἰς τὸν μετὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν
τεθέντα δίσκον ἔπεσον 14,000 γροσίων,
ποσὸν καταπληκτικὸν διὰ τὰς περιστάσεις
ἐκείνας· τότε ἀμέσως ἐσύστησεν ἐντὸς τῆς
Εὐαγγελικῆς Σχολῆς σχολεῖον ἀλληλοδα-
κτικὸν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐξ Ἑλλά-
δος ἀρτίως ἐλθόντος ἀξιώτατου διδασκά-
λου τοῦ μακαρίτου Ἀλεξάνδρου Λαζάρου,
τὸ πρῶτιστον ἐν Ἀνατολῇ συσταθὲν τοιοῦ-
τον.

Μετ' οὐ πολὺ ἦλθεν εἰς Σμύρνην ὁ ποτὲ
συμμαθητὴς Νικόλαος Χορτάκης· ὁ Ἀβρα-
ὰμ εὐθὺς τὸν ἐπεισε νὰ δεχθῆ θέσιν διδα-
σκαλικὴν ἐν τῇ σχολῇ, καὶ τῷ ἀνέθεσε τὴν
διδασκαλίαν τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς Φι-
λοσοφίας. Ὅσάκις παρουσιάζετο λόγιός τις
προσεπάθει ὁ παντὸς φθόνου ὑπέρτερος Ἀβ-
ραὰμ νὰ τὸν σαγηνεύσῃ ἤλθε τότε ἐκ
Ῥωσσίας ὁ μετέπειτα διαβόητος Ἰάκωβος
Πιτζιπίδης, ἀμέσως τὸν παρέλαβεν εἰς τὴν
σχολὴν ἀναθεὶς αὐτῷ τὴν διδασκαλίαν ἐλ-
ληνικῶς τινος μαθήματος, ἀλλ' ἀτυχῶς ὁ
ἐν τῇ σχολῇ βίος αὐτοῦ ὑπῆρξε βραχύς, ἀν
καὶ ἐγράφετο Ἰάκωβος Πιτζιπίδης δόκτωρ
τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας· εἰσήγαγε τὴν
γαλλικὴν γλῶσσαν, διδασκομένην ὑπὸ δι-
ακεκριμένου Γάλλου φιλολόγου, οὗ τὸ ὄνο-
μα μοῦ διαφεύγει τὴν μνήμην, τὴν Ἀγγλι-
κὴν ἐδίδασκε δωρεὰν ὁ φίλος αὐτοῦ Ἀμε-
ρικανὸς Ἰωσίας Βροῦερ, εἰς τρόπον ὥστε ἐν-
τὸς βραχυτάτου διαστήματος χρόνου ἡ
Εὐαγγελικὴ Σχολὴ ὑπερέβη σχεδὸν τὴν
ἀρχαίαν τῆς δόξαν.

Ἔθος ὑπῆρχε τότε, ἀποθανόντος διαση-
μοῦ τινὸς προσώπου, νὰ φιλοτιμῶνται οἱ συγ-
γενεῖς νὰ τελῶσι τὴν κηδείαν αὐτοῦ λαμ-
προτέραν καὶ πολυτελεστέραν, καὶ πρὸς τοῦ-
το ἐμίσηνον λαμπάδας τριφώτους (τόρτζαις)
ἀπὸ τῆς Ἀκτινικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ εὐφύεσα-

τος Ἀβραὰμ βλέπων τὴν ξενότροπον ταύτην ἔξιν, συλλαμβάνει τὴν ἰδέαν νὰ συστήσῃ ἑταιρίαν λαμπαδουχικὴν καλουμένην, ἧς τὰ μέλη συνέκειντο τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν προϋσταμένων τῶν διαφόρων συντεχνιῶν, καθήκον ἔχοντες προσκαλούμενοι νὰ παρουσιάζωνται εὐπρεπῶς, καὶ λαμβάνοντες ἕκαστος τὴν λαμπάδα του ἀπὸ τὴν σχολὴν νὰ συνοδεύωσι τὸ λείψανον παρατεταγμένοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν παρέχοντες οὕτω διπλοῦν τὸ ὄφελος· καὶ ἡ τελετὴ ἐγένετο ἐθνικὴ, καὶ ἡ ἐκ τοῦ μισθώματος τῶν λαμπάδων πρόσσδος εἰσῆρχετο εἰς τὸ ταμεῖον τῆς σχολῆς.

Συνεβίωσα μετὰ τοῦ μακαρίτου ἐν τῇ εὐαγγελικῇ σχολῇ ἐν ἔτος καὶ ἡμισυ διδάσκων καὶ διδασκόμενος, μετὰ δὲ ταῦτα ὑποστάς δημοσίᾳ τὰς νανομισμένες ἐξετάσεις ἔλαβον τὸ ἐξῆς πτυχίον:

« Χρῆστος Φιλαδελφεὺς ἐξετασθεὶς εἰς Ἡρόδοτον, Σοφοκλῆν, Εὐριπίδην, Ἀριστοφάνην, Ὀμηρον, Πίνδαρον, Ῥητορικὴν, Ἀλγεβραν, Ἐπιτομὴν Ἀστρονομίας, Φυσικὴν, ἔμπειρικὴν Ψυχολογίαν, καὶ ἀποκριθεὶς ἀρίστα ἔχει τὴν ἐνοφράγιστον ταύτην τῆς Σχολῆς ἀπόδειξιν.

Σμύρνη τῇ 13 Ἰανουαρίου 1830

(Τ. Σ) Ἀβραὰμ Γεωργίου Καισαρεῦς.

Σφραγίδα δὲ εἶχεν ἡ Σχολή, ἀγνοῶ ἂν ἔτι σώζεται, στρογγύλην, ἔχουσαν ὄφιν δάκνοντα τὴν οὐρὰν αὐτοῦ κυκλοτερεῶς, ἐντὸς τοῦ κύκλου τούτου μίτραν καὶ ὑπὸ τὴν μίτραν τὸ ἔτος 1828, περίξ δὲ τοῦ ὄφους ἐντὸς δύο κύκλων τὰς λέξεις: Ἀλήθεια, Τελειότης, Σοφία, Δικαιοσύνη.

Μετὰ τὰς ἐξετάσεις προθέμενος ὁ διδάσκαλος τῆς Ἀγγλικῆς Ἀμερικανὸς Βροῦερ νὰ συστήσῃ παρθεναγωγεῖον ἐζήτησε παρὰ τοῦ μακαρίτου κατάλληλον διευθυντὴν· οὗτος δὲ ὑπέδειξεν ἐμὲ τοιοῦτον, καὶ μὲ πρόετρεψε νὰ δεχθῶ τὸ ἔργον· διέβηνα δὲ τὴν σχολὴν, πρώτην καὶ αὐτὴν ἐν Σμύρῃ, μέχρι Σεπτεμβρίου 1831· πῶς δὲ διέβηνα καὶ πῶς διήγαγον, μαρτυροῦσι βεβαίως ὅσαι ἐκ τῶν 200 περίπου μαθητριῶν ἐπιζῶσι, πρεσβύτερες ἤδη καὶ μητέρες, ἂν ἐνθυμῶνται τὴν μαθητικὴν των ἡλικίαν· κατὰ πόσον

δὲ ἐδικαίωσα τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός, μαρτυρεῖ ἡ μέχρι τέλους τοῦ βίου του διατηρηθεῖσα μετὰ τῶν ἡμεῶν εὐλικρινῆς ἀγάπη, ἀποδεικνυομένη ἐκ τῶν κατωτέρω ἀποσπασμάτων τῶν πρὸς ἐμὲ ἐπιστολῶν του.

Κατὰ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου ἀναλαθὼν κατὰ πρότασιν πάλιν τοῦ ἰδίου ἄλλην ἐργασίαν ἐν Κερκύρᾳ οὐχὶ τόσον κατὰ προτίμησιν τῆς προτέρας, ὅσον, διότι μοι ἐδίδετο ὁ ἀναγκαῖος καιρὸς διὰ ν' ἀκούω καὶ τὰ μαθήματα τῆς τότε ἐκεῖ ἀκμαζούσης Γυλφορδεῖου Ἀκαδημίας, ἀπεχωρίσθην ἀπὸ τοῦ ἐναρετωτάτου διδασκάλου καὶ τοῦ γλυκυτάτου φίλου μετὰ θερμῶν δακρύων, καὶ κατέλιπον τὴν Σμύρνην.

Ἴδου τί μοι ἔγραψε μετὰ ταῦτα ὁ θεσπέσιος ἀνὴρ.

Φίλιππε Χρῆστε.

Πρώτην σου μετὰ δύο ἔτη καὶ δύο μῆνας ἐπιστολήν, ἡ ὁποία ἐλπίζω ὅτι δὲν θέλει εἶσθαι καὶ τελευταία σου, ἔλαβα πρὸ 4 ἡμερῶν διὰ τοῦ Κυρίου Γέττερ, πρὸ ὃ δὲ σ' εἶχα γράψαι καὶ ἐγὼ χωρὶς νὰ ἡξεύρω, ὅτι ἡ προσφιλὴς μοι ἐπιστολή σου ἦτον ἡδη εἰς τὴν Σμύρνην, καὶ σὲ τὴν διηύθυνα διὰ τοῦ κ. Κ. Φερμάνογλου. Παράδοξον νὰ παραπέσουν τόσαι σου ἐπιστολαὶ, καὶ μετὰ καιρὸν καὶ νὰ μὴ φανῇ ἕως τῶρα ἐξ αὐτῶν οὔτε μία. Ἐνας τρίτος πῶς νὰ πιστοποιηθῇ ὅτι καὶ οἱ δύο λέγομεν ἀλήθειαν εἰς τοιαύτην ἀπαραδειγματίστον συγκυρίαν, καὶ μολοντοῦτο εἶναι. Σ' ἔγραψα εἰς τὰς προλαβούσας μου, ὅτι τὴν μὲν Γραμματικὴν τοῦ σοφοῦ Ν. Βάμβα τὴν ἔλαβα μὲ χαρὰν, καὶ τὸ τετράδιον ἐκ τῶν μεταφρασμάτων σου, ἐπιστολήν ὅμως οὔτε σοῦ, οὔτε κανενὸς ἄλλου. . . ὑγεία ὅμως, καὶ ἡ πρώτη σου ἐπιστολή αὕτη μ' εὐχαρίστησεν ἀντὶ ὅλων. . . σ' ἔγραψα καὶ ἄλλοτε τὰ προσφῆρης τὰ προσκυνήματα καὶ τὰς εὐγνωμοσύνας μου πρὸς τὸν σοφὸν Βάμβα, ὑποθέτων ὅτι ἔχει πολλοτάτας ἀσχολίας, δὲν τὸν προσθέτω καὶ ἄλλην ἐγὼ, γράφων ἐπιστολήν, ὅταν δὲ παρέλθωσιν αἱ πρώται ζάλαι τῆς συστάσεως τῆς σχολῆς του, δὲν

θέλω λείπει ἀπὸ τὸ χρέος μου· ἐπεθυμοῦσα νὰ μὲ φανερώσῃ περιστατικῶς τὸν διοργανισμὸν τῆς τοῦ κ. Βάμβα σχολῆς καὶ τὰ τῶν διδασκάλων ὀνόματα καὶ τὰ παραδιδόμενα μαθήματα. . . Ἐμαθα τὴν ὑγείαν σου καὶ τὰ παρελθόντα διὰ τῆς ἐπιστολῆς σου· περιστατικώτερον δ' ἔμαθα ὅσα ἡμπούσα παρὰ τοῦ κ. Γέττερ καὶ τοῦ κ. Βενεδίκτου, καὶ ἐχάρην ὑπέρμετρα. Ζῆθι, φίλιππε μου, καὶ προόδευε εἰς τ' ἀγαθὰ, διὰ καλὸν τοῦ γένους καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ διὰ χαρὰν ἰδικήν μου ἰδιαίτην. Ἡ ἄλλη μεταξὺ μας σχέσις, διὰ τὴν ὁποίαν τόσον φιλαγάθως εὐγνωμονεῖς, δὲν ἐχρησίμωσεν εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς ἐμὲ μὲν διὰ νὰ εὐφραίνωμαι ἀκούων τὰς προόδους σου, εἰς σὲ δὲ ὅτι ἔχεις φίλον ἐπιθυμοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν σου περισσώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλον· ὑγίαινε περιπόθητό μοι καὶ κατευοδού.

Ἐν Σμύρῃ 28 Νοεμβρίου 1833.

Ὁ σὸς Ἀβραὰμ Γ. Κ.

Περιπόθητέ μοι Χρῆστε,

Τὴν ἀπὸ 30 Δεκ. ἐπιστολήν σου ἀνεγνώσα μὲ μεγάλῃν εὐχαρίστησιν, καὶ μὲ τόσον μάλιστα εὐάρεστον παλμὸν καρδίας, ὅτι παρὰ μίαν ἡμέραν ἤθελε παρέλθει καὶ τὸ 1833ον ἔτος χωρὶς ἀνταποκρίσιν μετὰξὺ μας, ἐνῶ αἱ ἐπιστολαὶ μας ὄλαι, περιέχουσαι τὰς ἀρχικῶν μας ἐννοιῶν ἐκφράσεις καὶ ὄχι κάμψιν εἰς ἀπόκρισιν ἐπιστολῆς ἀναγνωσθείσης παρεδίδοντο εἰς τύχην τυφλῆν, καὶ εἰς διακρίσιν πολυχηῶς πόντου.

Σ' εὐγνωμονῶ διὰ τὴν ὁποίαν μὲ διασώξαις εὐλικρινῆ ἀγάπην, καὶ καταλαμβάνεις καὶ δὲν προσμένεις νὰ σὲ γράψω πίστωσιν, ἂν φρονῶ καὶ ἐγὼ τὰ ἴδια ἴσως καὶ πλεῖοτερα περὶ σοῦ. Μ' εὐχαρίστησαν αἱ περιγραφαὶ σου· καὶ ἐπειδὴ εἶσαι τόσον καλὸς ζωγράφος, εἶπέ με καὶ περὶ τοῦ Ἀσωπίου κανένα λόγον. Τίς καὶ ὁποῖος καὶ ποῦ ἐσπούδασε, καὶ τί ἐπαγγέλλεται, εἰς τί εἶδος εὐδοκίμει μάλιστα· διότι ἀκούω φήμην ἀγαθὴν περὶ αὐτοῦ ὅσα νομίζεις ὠτάζια μὴ προσμένεις νὰ σ' ἐρωτήσω διὰ νὰ μὲ

τὰ γράψῃς, παραστένων ὅσα ξεχειλοῦν ἀπὸ τὸν γνωστὸν λαὸν «οὐδεὶς ἀναμάρτητος». Δὲν σὲ λανθάνει ὅτι μέσος ὄρος ἀρετῆς καὶ κακίας εἶν' ὁ ἀνάξιος καὶ εὐήθης πικρότερον, ἢ ὁ μήτε καλὸς μήτε κακὸς συνήθως λεγόμενος. Ὅσοι λοιπὸν ἔχουν περισσώτερα καλὰ, δὲν ἐμποροῦν νὰ ἦναι τέλειοι διὰ τὴν ἀτέλειαν τῆς φύσεως, πλὴν αὐτοὶ εἶναι οἱ λεγόμενοι ἀγαθοὶ, ἐνάρετοι, ἀνελλιπείς, τέλειοι, καθὼς τὸ ἐναντίον, ὅσοι κακά. Ἐνθυμεῖσαι καὶ τὸ ἄλλο «τὸ μέγας ἐπολιθθαίνειν ἀμάρτημα εὐγενές» ὅσοι πταῖουν εἰς μεγάλα, εἶναι ἱκανοὶ νὰ πράττωσι μεγάλα, εἴτε κακά, εἴτε καλὰ· εἶναι δὲ μικρά τινα, τὰ ὁποῖα διότι θέλουν νὰ φαίνωνται τὸ ἐναντίον, καὶ μὲ πρόσχημα καλωσύνης αὐτόχρημα κακίαι θέλουν νὰ λογίζωνται ἀρεταί, μᾶς πειράζουσι μέγας, καὶ δικαίως ἀγανακτεῖ ὁ εὐαίσθητος κατ' αὐτῶν ὡς μεγίστων.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν σ' ἔγραφα προλαβόντως ὅτι μελετῶ ν' ἀφήσω τὸ σχολεῖον τῆς Σμύρνης· ἐξεύρεις ὅτι περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς τούτου εἶν' ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἕως τότε ἀκόμη θέλω εἶσθαι εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ὕστερον τὸ παραιτῶ, μὲ ἀπόφασιν νὰ μείνω ἀκόμη 30 ἢ 40 ἡμέρας ἐδῶ διὰ νὰ ἐπιστατήσω εἰς τὴν τοῦ ἐπιστολαρίου τύπωσιν· καὶ μετὰ ταῦτα ἴσως μεταβῶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπ' ὅπου μ' ἔγραψαν πρὸ δύο μηνῶν, καὶ δευτέρον πάλιν πρὸ 20 ἡμερῶν ἐπιμόνω, διὰ νὰ ὑπάγω νὰ παραλάβω τὸ ἐν Χάλκῃ νεοσύστατον Σχολεῖον. Ὁ διδ. Κούμας ἀφοῦ μᾶς ἔκαμε νὰ τὸν προσμένωμεν τρεῖς χρόνους κατὰ συνέχειαν, ἐνεργούσεν ἀπὸ πέρυσι νὰ τὸν καλέσω ἐπισήμως εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ εἶχε κατὰ τὸν κοινὸν λόγον, διέπορον· πρὸ 3 ἡμερῶν μὲ ἔγραψε πάλιν ὅτι ἔρχεται τὴν ἀνοιξὴν ἐδῶ, ἐνῶ ποτὲ δὲν ἔγραψεν ὅτι δὲν ἔρχεται· πλὴν ἂς κάμῃ ὅπως ἀγαπᾷ. Ἄς μὴ με τύπτῃ ἡ συνείδησις ὅτι δὲν ἔκαμα τὰ πρόποντα καὶ ἀναγκαῖα διὰ νὰ καλητεροῦσῃ τὸ Σχολεῖον τῆς Σμύρνης, καὶ ἂς ἔχουν τὸ κρίμα ἢ τὴν δό-

ξάν ὅσοι κάμνουν τὰ ἀξια καὶ τῶν δύο.

Σὲ στέλλω τρεῖς προκηρύξεις . . .

ὑγιανε φίλτατε καὶ εὐδαιμόνει.

Ἄπο Σμύρνην 19 Ἰαν. 1834.

Ὁ σὸς Ἀβράμιος Γ. Ὀμηρόλης

Φίλτατέ μου Χρῆστε.

Ἐλαβα τὴν ποθητὴν ἐπιστολὴν σου διὰ τοῦ συμπολίτου σου, καὶ τόσον μεγαλητέρας ἡδονῆς μ' ἔγεινε πρόξενος, ὅσον πλειοτέραν εἶχεν ἔκτασιν καὶ πολυειδῆ ἐγκλειστα, διὰ τὰ ὅποια σ' εὐχαριστῶ, ὅχι ὅσον ἀπαιτεῖς, διότι δὲν τὰ ἐστειλες διὰ ν' ἀκούσῃς « εἰς πολλὰ ἔτη, » ἀλλ' ὅσον ἀρμόζει εἰς τοιαύτην σου χρηστότητα' ἔπρεπε νὰ σὲ γράψω καὶ τινὰς παρατηρήσεις εἰς τὰ γραμμένα σου, καὶ νὰ σὲ εἶπω τὴν γνώμην μου, ὅτι « ἡ ἀλήθεια πολλάκις εἶναι μαλλώτρια, » καθὼς οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα καὶ θρεπτικὰ φαγητὰ εἶναι πάντοτε εὐάρεστα, καὶ ὅτι « τοὺς θανόντας δεῖ ἔξω τεθνηκέναι, » ὅτι ὁ πρὸς τοὺς οἰκείους λόγος, ὅταν λάβῃ ἔξιν προΐουσης τῆς ἡλικίας γίνεται κοινότερος, καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ τρέφω ἐλπίδας χρηστότητας διὰ τοῦ Χρήστου μου τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἐπιθυμῶ νὰ τὸν φοβῶνται μὲν ὡς ἐξυδερκῆ, ὅσοι δὲν βαίνουσιν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, νὰ τὸν σέβωνται ὅμως ἡ ἀγαπῶσιν, ὅσοι ἐπιθυμοῦν τὴν δυνατὴν ἀκρίβειαν εἰς τὰ ἔργα καὶ ἦθη καὶ τοὺς λόγους τῶν. Ἦθελα, λέγω, νὰ σὲ ὑπενθυμίσω πολλὰ τοιαῦτα, ἂν δὲν τὰ ἔγραφες εἰς οἰκειὸν σου ἐμὲ, καὶ ἂν δὲν ἤξευρα τὴν κρίσιν σου ἐκ πείρας, ὅτι καθὼς κατακρίνεις τὰ ἐλαττώματα, οὕτως ἐγκρίνεις καὶ τιμᾶς τὰ προτερήματα καὶ τὰς ἀρετὰς' διὰ τὴν ὅποιαν περισσώτερον πληροφοροῦμαι, βλέπων καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν παρατηρήσεών σου . . . Ἡ τύπωσις τοῦ βιβλίου προοδεύει καὶ τὸ ἐν τρίτον ἤδη ἐτυπώθη ὡς ἐλπίζω, καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ τελειώσῃ, ἕως τὸ πᾶσχα ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς Μαΐου. Ἐπαραιτήσα τὸ σχολεῖον, καὶ ἐνασχολοῦμαι μόνον εἰς αὐτό. Ἄπο δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ βιάζουσι πολλοὶ, καὶ δὲν μὲ χαρίζουσι καιρὸν, καὶ δὲν ἐξεύρω πῶς θέλομεν τὰ συμβιβάσει.

Εἰς δὲ τὸ περὶ ἐπωνυμίου ἐνθυμήθης βέβαια Γοργίαν Λυσάνιου (Γεώργιον Λασάνην), Βενθόλον (Μπενιζέλον), Εὐλάμπιον (Ναλπάντογλου) κτλ. ἀλλ' ἴσως δὲν διέφυγε τὸν νοῦν σου ὅτι τὸ οἰκογενειακὸν μας εἶναι Ὀμηρολόγης. Δὲν ἔχει κανεὶς τὴν ἀδειαν νὰ ρίψῃ ἢ χαρίσῃ ἀπὸ ἰδικά του ἐν λ καὶ ἐν γ, ἐνῶ ἄλλοι λαμβάνουν ὀλόκληρα ξένα ἢ νέα ἐπωνύμια; ὑπεγραφομένην Καισαρῆς ἕως τώρα, διότι οὕτω μ' ἐγνώριζε καὶ μὲ ὠνόμαζεν ἡ Σμύρνη, τὸ αὐτὸ ὅμως νὰ βαλθῆ καὶ εἰς τύπον, καὶ νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ παντοῦ, δὲν τὸ εὕρισκας εὐλογον βέβαια' ἐνῶ πολλάκις μεταξὺ τῶν Εὐρωπαίων ἐφάνη πολὺ ἄνοστον, καὶ ὅχι ἐλευθέρων ἀπὸ ὑποψίαν τὸ νὰ φαίνωμαι ὅτι δὲν ἔχω, ἢ νὰ μὴ λέγω τὸ τῆς οἰκογενείας μου ὄνομα. Τὸ αὐτὸ, ἂν θέλῃς, κάμε καὶ σὺ ἀπὸ τώρα, διὰ νὰ μὴ ἀπαντήσῃς τὰς αὐτὰς δυσκολίας ὕστερον. Διότι τὸ πατρωνυμικὸν ὡς ταυτίζον εἰς πολλοὺς, καὶ τὸ τῆς πατρίδος ὡς καθολικώτερον δὲν χρησιμεύουν τόσον εἰς ἀκριβῆ γνωστοποίησιν ὑπογραφομένου.

Εἰς ἀμοιβὴν τῶν ἀξιολόγων ὅσα ἐνέκλεισας εἰς τὴν ἐπιστολὴν σου δὲν ἔχω νὰ σὲ σταίλω τίποτε, διότι ἡ Σμύρνη δὲν ἔχει τοιαῦτα, καὶ ὅσα ἔχει δὲν εἶνε ἀξια λόγου . . . Πάντοτε δὲ καὶ παντοίως εὐδαιμόνει προοδεύων εἰς τὰ κρείττω.

Ἄπο Σμύρνην 1 Μαρτίου 1834.

Ὁ σὸς Ἀβράμιος Ὀμηρόλης.

Φίλτατε Χρῆστε,

. . . Τὰ δ' ἰδικά μας εἶνε τώρα καθὼς σ' ἔγραφα ὅτι ἐμελλον νὰ ἦναι πρὸ δύο καὶ ἡμίσεως μηνός. Ἦλθα καὶ ἀνέλαβα τὸ ἐν Χάλκῃ φροντιστήριον, ὅπου εὗρηκα 36 μαθητὰς καὶ 2 διδασκάλους' τώρα δ' εἶναι μαθηταὶ 56 καὶ ὑποψήφιοι ἕως 12, 13 ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν καὶ 5 διδασκαλοὶ. Μαθήματα ἔχομεν ἀληθινὰ πολὺ ἀνώτερα τῶν τῆς Σμύρνης παρ' ἐλπίδα. Διαλέκτους Ἰταλικὴν καὶ Γαλλικὴν ἴσως δὲν ἀργήσῃ νὰ εἰσαχθῆ μετ' ὀλίγας ἐβδομάδας καὶ ἡ Ἀγγλική. Αἱ ἐξωτερικαὶ ἀνάσεις ὅλαι εἶν' ἐκ διαμέτρου ἐναντία τῶν τῆς Σμύρνης γνωστῶν σου' τὰ σιτηρέσια πλούσια, καὶ δα-

πάνη καμμία. Δὲν λείπει ἄλλο, εἰμὴ συγνὴ καὶ εὐκολος συνκναστροφὴ μὲ παντοίους ἢ εἰδήμονας πολλῶν' αὕτη δ' ἔγινε πολὺ δυσκολωτέρα διὰ τὴν τὴν ἐπιπολαζούσαν δεινὴν πανώλην. Δὲν ἐξεύρω τί φρονεῖς, καὶ τὸ ἔργον σου πῶς εἶναι, καὶ ἂν πλησιάζῃ εἰς τὸ τέλος. Ἄν ἤθελεις ὅμως, ἡμπορεύσεαι νὰ εὐχαριστήσῃς ἐδῶ, νομίζω, καὶ νὰ χρησιμεύσῃς καλὰ, καὶ ν' ἀγαπηθῆς ἀπὸ τοὺς κατοίκους, καὶ ἴσως ἂν ζήσωμεν ὀλίγους τινὰς μῆνας μαζὴ ν' ἀναλάβῃς καὶ ὅλον τὸ ἔργον. Θέλω καὶ περὶ αὐτῶν νὰ μὲ δηλώσῃς τὴν γνώμην σου, καὶ ἕως ποῦ ἐφθάσατε εἰς τὴν μετάφρασιν, καὶ ποῦ εἶν' ἔλπις νὰ τελειώσῃ.

Ἐκ Χάλκης 21 Αὐγούστου 1834.

Ὁ σὸς Ἀβράμιος Ὀμηρόλης.

Ὁ χρηστὸς Σεραφίων ἀγνοοῦν βεβαίως τὰ κατ' ἐμὲ καὶ τὴν μετὰ τοῦ Ἀβραάμ οἰκειότητα καὶ τὴν ποιότητα καὶ τὸν βαθμὸν τῶν μετ' αὐτοῦ σχέσεών μου, καὶ ἴσως παρασυρθεὶς ἀπὸ εἰσηγήσεις φθόνου τινος ἢ ἐχθρας κεκρυμμένης μὲ παρέστησεν ἐν τῇ βιογραφίᾳ αὐτοῦ ὅλον μελανεῖμονα καὶ ἀγνωμοσύνης ὄζοντα, διὸ καὶ πιστεύω ὅτι ἀναγνοὺς ταῦτα καὶ μαθὼν ὅτι οὔτε ἐν ἦβῃ ἦμην πενέστατος, πέντης ναί, « πενίη δὲ σοφίην ἔλαχεν, » ἀλλ' οὐχὶ καὶ πενέστερος τοῦ μακαρίτου σχετικῶς, οὔτε ἐν κοπρίᾳ μ' εὔρε καὶ μὲ ἀνέστησεν, οὔτε ἠθικῶς μὲ ἐμόρφωσε, διότι κατὰ τὴν τότε ἡλικίαν μου εἶχον ἰκανὰ κεκτημένα κεφάλαια καὶ ἐφόδια, οὔτε δὲ ἐκ συντηρήσεως αὐτοῦ ἢ ἄλλου τινος ἔζησα, ἀλλὰ συντηρήσα αὐτὸς ἐμαυτὸν μοχθῶν καὶ ἐργαζόμενος κατὰ τὸν βραχυτάτον χρόνον τῆς μετ' αὐτοῦ συμβιώσεώς μου, μαθὼν, λέγω, ταῦτα θέλει αἰσθανθῆ τὸν ὄκνον αὐτοῦ μὴ δυσχερῆσθαι τῇ σοφῇ ἐκείνῃ ψυχῇ ἀληθῶς πραγματοποιούμενον' ἀλλ' ἐχέτω ἀτρέμας, ἐγὼ μὲν μετ' ὀλίγον πορευθεὶς πρὸς αὐτὸν θέλω τὸν δυσωπῆσαι διὰ τὴν ἄκακρον καὶ ἄτοπον τόλμαν τοῦ καλοῦ μαθητοῦ, τοῦ συγγενοῦς καὶ συμπατριώτου σου' ταῦτα δὲ γέγραπται οὐχὶ διὰ νὰ ἀνορθώσω τὴν ἐμὴν ἤδη γεγηραυῖαν ὑπόληψιν, ἀλλ' ἵνα μὴ καταλίπω μομφὴν ἢ

ψόγον εἰς τὰ ἔργονά μου' διότι « δούλοι τῶν ἀνδρῶν καὶν θρασύπλαγχνός τις ἢ ὅταν συνειδῆ πατρός ἢ μητρός κακά. »

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Δεκεμβρίου 1873.

X. N. Φ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Π. Π.)

Τὴν κτῆσιν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πολλοὶ θεωροῦσιν ὡς τὸν μόνον σκοπὸν τοῦ βίου τούτου. πλοῦτος δὲ κατ' αὐτοὺς οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐγέννησε δύο ἐλευθρίας συνεπειάς, τὸν πόλεμον καὶ τὸ κερδοσκοπικὸν σύστημα, διότι ἐκλαμβάνοντες οἱ λαοὶ τὰ μέταλλα ταῦτα ὡς ἐπικρατοῦντα πάντων τῶν προϊόντων καὶ ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν πλοῦτον ἠλλολοκτονοῦντο, ἵνα σφετερίζωνται παρὰ τῶν ἄλλων μεγάλας ποσότητας αὐτῶν. — Τὸ κερδοσκοπικὸν σύστημα ἠθέλησε ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν πόλεμον τῶν ὄπλων διὰ τῶν διατιμήσεων καὶ τῶν προστατευτικῶν τελωνειακῶν συστημάτων. Ἀεὶποτε πωλεῖν, μηδέποτε ἀγοράζειν ἦτο τὸ μυστήριον τῆς παραδόξου ἐκείνης ἀρχῆς, ἥτις, ἵνα προστατεύσῃ τὴν ἐσωτερικὴν παραγωγὴν, ἀπεμάκρυνε πάντα συναγωνισμὸν, καὶ κατεγίνετο εἰς λεπτολέγους συνδυασμοὺς, ἵνα προσελκύσῃ πλεῖστον χρυσὸν καὶ ἄργυρον.

Προφανὴς καὶ ὀλεθρία ἀπάτη! Ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος αὐτομάτως συρρέουσιν ἐκεῖ, ἔνθα εὐρίσκουσι γόνιμον ἀνάπτυξιν τῆς πρακτικῆς βιομηχανίας' ὅσω μᾶλλον πολλαπλασιάζονται αἱ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συναλλαγαί, τοσοῦτω μᾶλλον τὰ μέσα τῶν συναλλαγῶν τούτων φέρονται ἐκεῖ, ἔνθα ἡ ἀφθονία τῆς παραγωγῆς ὑπόσχεται ἀμοιβὴν γενναιοτέραν. Ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος εἶναι ἐμπόρευμα ὑπερ βεβαίως ἔχει ἰδιαιτέρον χαρακτῆρα, ἀλλ' ὅπερ, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἐμπορεύματα ἀνταλλάσσεται ἀντὶ

προϊόντων ἢ ἐκδουλεύσεων. Τὰ πολύτιμα ἄρα μέταλλα συρρέουσιν ἐκεῖ, ἐνθα εὐρίσκουσιν ὅτι πλείονα προϊόντα καὶ ἐκδουλεύσεις νοημονεστέρας, ἐκεῖ ἐνθα ἀναμένει αὐτὰ ἀμοιβὴ γενναιοτέρα. Ἡ ἀφθονία τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἣν ἐθεώρουν ὡς τὴν βάσιν τοῦ πλοῦτου, εἶναι τοῦναντίον συνέπεια αὐτοῦ, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν προϊόντων.

Ἡ οὐσιώδης πλάνη περὶ τῆς φύσεως τοῦ πλοῦτου συνεπάγεται καὶ ἄλλο ἀποτέλεσμα ἐπίσης ὀλέθριον, ὅπερ δυστυχῶς δὲν ἀνήκει μόνον εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἐπασχολεῖ καὶ βασανίζει πολλούς. Ἐπειδὴ, λέγουσιν, ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος εἶναι ὁ πλοῦτος, διατί νὰ μὴ προσπαθίσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν δι' ἄλλων μέσων; ταῦτα δὲ μεταχειριζόμενοι ἀκόπως καὶ ἀφθόνως φέρομεν μεγάλην ἀφθονίαν, καὶ οὕτω πάντες γινόμεθα εὐτυχεῖς. Ἡ θαυμασία ἐκείνη ἐφεύρεσις τοῦ χαρτονομίσματος, ἀντικαθιστώσα τὸν χρυσὸν διὰ τοῦ χάρτου, ἐφάνη πραγματοποιοῦσα τὴν ιδέα ταύτην. Προμηθευόμενοι εὐκόλως τὸ χαρτονομισμα ἀπαλλακτόμεθα τῆς τυραννίας τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου· ἐπειδὴ δὲ δυνάμεθα νὰ παράγωμεν χαρτονομισμα κατὰ βούλησιν, πολλαπλασιαζόμεν καὶ τὸν πλοῦτον ἐπίσης· ἐπομένως πάντες δυνάμεθα νὰ πλουτήσωμεν. — Ἡ ιδέα αὕτη εἶναι ἐπαγωγὸς, ἀλλὰ δυστυχῶς εἶναι φαντασιώδης.

Πάντες βεβαίως γινώσκουμεν τὴν μεγάλην ἐπιρροὴν τοῦ νομίσματος, ἥτοι τῶν πολυτίμων μετάλλων ἅτινα μεταχειριζόμεθα, ἵνα ἀποκτήσωμεν ὅ,τι ἐπιθυμοῦμεν. Τὸ νομισμα ἀντιπροσωπεύει πᾶσαν ἀξίαν, φέρει, οὕτως εἰπεῖν, τὰ ἑτερόνυμα κλάσματα τοῦ πλοῦτου εἰς κοινὸν παρονομαστήν, καθιστᾷ ἐπιδικτικὰ συγκρίσεις πᾶν προϊόν καὶ πᾶσαν ἐργασίαν, ἅτινα δι' αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ ἐκτιμώμεν καὶ ν' ἀνταπεξίωμεν. Τὸ νομισμα χρησιμεύει ὡς κοινὸς καὶ ἄδολος ἐκτιμητὴς παντὸς πράγματος, συντείνει ὥστε ἕκαστον προϊόν νὰ λαμβάνῃ ὡς ἀντάλλαγμα τὴν

ἀνήκουσαν αὐτῷ ἀξίαν, ἐκάστη δὲ ἐργασία τὴν χρεωστούμενην αὐτῇ ἀμοιβήν. Τὸ νομισμα εἶναι τὸ μέτρον τῆς ἀξίας, ὡς ὁ πήχυς εἶναι τὸ μέτρον τοῦ μήκους, τὸ χιλιόγραμμον τὸ μέτρον τοῦ βάρους, ἡ λίτρα τὸ μέτρον τῆς χωρητικότητος.

Ἐκάστη ποσότης μετρεῖται δι' ἑτέρας ὁμοειδοῦς ποσότητος· ὅταν θέλωμεν νὰ ὀρίσωμεν τὸ βάρος οἰουδήποτε ἀντικειμένου, πράττομεν τοῦτο διὰ τινος ὀρισμένου βάρους, κτλ. ὅταν θέλωμεν π. χ. ν' ἀγοράσωμεν ποσότητὰ τινα ζαχαρώς, ὀρίζομεν τὸ βάρος αὐτῆς διὰ τοῦ χιλιογράμμου· ὅταν θέλωμεν ν' ἀγοράσωμεν σίτον, μεταχειρίζομεθα τὸ ἑκατόλιτρον ὡς μέτρον χωρητικότητος. Ὅπως ἄρα ἡ χωρητικότης κτλ. μετρεῖται διὰ τῆς χωρητικότητος, οὕτω καὶ ἡ ἀξία μετρεῖται διὰ τῆς ἀξίας. Ἀλλὰ τὰ προϊόντα εἶναι ἀπειράριθμα, ὥστε διὰ τὰ ἐκτιμώμενα αὐτὰ, πρέπει νὰ τὰ παραβάλλωμεν πρὸς ἕτερον προϊόν γενικῶς παραδεδεγμένον ὡς μέτρον πάντων τῶν λοιπῶν. Τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ νομίσματος, τοῦ ἐμπορεύματος τούτου, ὅπερ μετρεῖ πάντα τὰ λοιπὰ, καὶ δι' οὗ δύνανται οἱ ἄνθρωποι νὰ συνεννοῶνται εἰς πᾶσαν συναλλαγὴν.

Κατηγοροῦσι τὴν ἡμετέραν ἐποχὴν, διότι κατέχεται ὑπὸ μεγάλης ἐπιθυμίας τοῦ χρυσοῦ, καὶ τρέφει πρὸς αὐτὸν σφοδρὸν ἔρωτα. Ἄν ὅμως ρίψωμεν βλέμμα ἐπὶ τῶν παρελθόντων αἰώνων, βλέπομεν τὸν πρὸς τὸν χρυσὸν ἔρωτα πολλῶ τυφλότερον καὶ ἰσχυρότερον κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἢ σήμερον. Ὁ σατυρικώτατος Ἀριστοφάνης παριστᾷ πάντας τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου κολακεύοντας τὸν τυφλὸν Πλοῦτον, τὸν βασιλέα τοῦ χρυσοῦ. Ὁ Ζεὺς ἀναφωνεῖ ὅτι ἄνευ αὐτοῦ ἤθελεν ἀποθάνει ἐκ τῆς πείνης, καὶ ὁ Ἑρμῆς, ὁ θεὸς τοῦ ἐμπορίου, στρέφει τὸν ὄβελόν του, καὶ πλύνει τὸ χεῖρόμακτρον αὐτοῦ. — Τίς δ' ἀγνοεῖ τὰ περὶ τοῦ βασιλέως Μίδα καὶ τῶν μακρῶν αὐτοῦ ὤτων; ὁ μῦθος ἀναφέρει ὅτι πᾶν ὅ,τι ἤγγιζε μετεβάλλετο εἰς χρυσόν, καὶ οὕτω ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλοῦτου ἀπέθνησκεν ἐκ τῆς

πείνης. Ὁ μῦθος οὗτος δεικνύει ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ συναισθάνωνται τὴν ἀλήθειαν ὅτι ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος φέρουσιν εἰς τὸν πλοῦτον, ἀλλ' ὅτι ὁ πλοῦτος συνίσταται εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν προϊόντων καὶ τὴν δικαίαν διανομὴν αὐτῶν. Τὰ πολύτιμα μέταλλα ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς ὁδοὺς δι' ὧν μεταφέρονται εἰς τὰς ἀποθήκας τὸν σίτον· ἄνευ ὁδῶν ἠθέλομεν ἔχει ὀλιγώτερον σίτον, ἀλλ' αἱ τελειότεραι ὁδοὶ δὲν δύνανται νὰ προμηθεύσωσιν ἡμῖν τὰ πρὸς τροφήν. Ὁ Χριστόφορος Κολόμβος ἔγραφε πρὸς τὴν βασίλισσαν Ἰσαβέλλαν καὶ τὸν βασιλέα Φερδινάνδον τῆς Καστίλλιας. — «Ὁ χρυσὸς εἶναι ἐξαιρετὸν πράγμα: διὰ τοῦ χρυσοῦ σχηματίζονται θησαυροὶ, διὰ τοῦ χρυσοῦ ἐπιτυγχάνομεν ὅ,τι ἐπιθυμοῦμεν, διὰ τοῦ χρυσοῦ στέλλομεν καὶ τὰς ψυχὰς εἰς τὸν παράδεισον».

Κατ' ἀντίδρασιν συνήθη παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ὁ χρυσὸς, ἀφοῦ ἐξεθειάσθη ὑπερβαλλόντως, κατεφρονήθη καὶ ἐξηυτελίσθη. Πολλὰ ἐρρήθησαν κατὰ τοῦ νομίσματος, καὶ οὐχὶ ἅπασι ἐμέμφθησαν «τῆς παρανόμου τυραννίας τῶν πολυτίμων μετάλλων», ὡς περ γελοιωδῶς ἀπεκάλεσαν αὐτήν. Φαντασιώδεις νόες ἠθέλησαν ν' ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τοῦτον, καὶ ν' ἀποβάλλωσι τὴν κυριαρχίαν τοῦ φρονούντος ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ὅτι τὰ πολύτιμα μέταλλα ἔχουσιν ἀξίαν ἐκ συνθήκης, ὅτι ἰδέα ἐσφαλμένη συντέτεινε νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὰ ὡς μέτρον ἀξίας παντὸς πράγματος, καὶ ὅτι ἀποσκορακίζοντες αὐτὰ δυνάμεθα εὐκόλως νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν γενικὴν ἀφθονίαν, πρὸς ἣν τείνουσιν αἱ ἐπιθυμίαι καὶ αἱ ἐλπίδες ἡμῶν. Ἐνόμισαν ὅτι δι' ἐντέχνων συνδυασμῶν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς πᾶσαν ὕλην τὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος, καὶ οὕτω ν' ἀνατρέψωμεν τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον ἐκ τοῦ θρόνου ὃν ἐσφραγίσθησαν. Πλὴν ἡ ἀνακάλυψις αὕτη, ὡς καὶ πολλαὶ ἄλλαι, εἶναι δοξασία ἀπρηχαιωμένη, δικαίως ἀπορριφθεῖσα. Εἶναι πρόδηλον ὅτι πᾶν προϊόν, πᾶν ἐμπόρευμα δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς νομισμα, καὶ ἔχρη-

σίμευσε τῶντι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι νὰ μάθωμεν, ἂν ἦναι νομισμα καλὸν ἢ κακόν, ἂν δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἐπιρροὴν ἣν πρέπει νὰ ἔχῃ ἐν ταῖς κοινωνίαις, ἐπιρροὴν εὐλογον, δικαίαν καὶ διαρκῆ. Ἴνα ἐννοήσωμεν τὴν πλάνην εἰς ἣν περιπίπτουσιν οἱ τὰ τοιαῦτα ὀνειροπολοῦντες, ἀρκεῖ νὰ ἐξετάσωμεν εἰς τί χρησιμεύει τὸ νομισμα.

Ἄρα οἱ λαοὶ ἀπαλλαχθῶσι τῆς ἀγρίας καταστάσεως, ἐγκαταλείπουσι τὴν ἀπ' εὐθείας ἀνταλλαγὴν τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐκποιήσωσιν ἀντὶ τῶν ὅσων ἔχουσιν ἀνάγκην. Μόνον εἰς τὴν ἀρχικὴν κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος τὰ ἀντικείμενα ἀνταλλάσσονται ἀπ' εὐθείας ἄνευ μεσολαβήσεως τρίτου ἐμπορεύματος, ἥτοι τοῦ κοινου ἐκτιμητοῦ. Αἱ δὲ χῶραι αἱ περιορισθεῖσαι εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ στοιχειωδέστατου τούτου μέσου τῆς σχέσεως τῶν ἀνθρώπων εἶναι καταδεδικασμένοι εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀθλιότητα.

Καὶ ὅμως, λέγουσιν, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία διδάσκει ὅτι τὰ προϊόντα ἀνταλλάσσονται ἀντὶ προϊόντων. Βεβαίως εἰς τοῦτο ἀπολήγει πᾶσα συναλλαγή. Ἀλλὰ μήπως ἔχων τις προϊόν ἵνα ἀνταλλάξῃ, εὐρίσκει ἀμέσως τὸν ἔχοντα ἀνάγκην τῆς ποσότητος τοῦ προϊόντος ἣν προσφέρει αὐτῷ; Μήπως ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του τ' ἀντικείμενα ὧν ἔχει ἀνάγκην, κατὰ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα ἣν ἐπιθυμεῖ; Τοιαύτη ἄμεσος σύμπτωσις εἶναι ἐκ τῶν σπανιωτάτων φαινομένων.

Ἴνα γίνῃται ἄρα ἡ συναλλαγή ἄνευ δυσκολίας, πρέπει ὁ πωλὼν τι νὰ λαμβάνῃ ἀντ' αὐτοῦ ἐμπόρευμα γενικῶς παραδεδεγμένον, δι' οὗ νὰ δύναται νὰ προμηθεύηται πᾶν οὐτινος ἔχει ἀνάγκην, εἴτε ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, εἴτε ἀλλοῦ, εἴτε τὸν αὐτὸν χρόνον εἴτε μετὰ ταῦτα· πρέπει διὰ νὰ ἦναι ἐλεύθερος, τὸ ἐμπόρευμα ὅπερ λαμβάνει νὰ χρησιμεύῃ, ὅπως ἀνταλλάσῃ ἀντ' αὐτοῦ πᾶν οὐτινος λάβῃ ἀνάγκην, ὅταν καὶ ὅσον χρειασθῇ. Ὅποια διαφορὰ, ἂν δύναται νὰ περιμένῃ καὶ νὰ ἐκλέγῃ, ἂν, ἀντὶ νὰ ἦναι

κλοφορία αὐτοῦ αὐξάνει, καὶ δίδει ζωὴν εἰς τὰς διαφόρους συναλλαγὰς.

Πρέπει τὸ νόμισμα νὰ ἦναι σπάνιον. Πολλοί, ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, ἠθέλησαν νὰ εὕρωσι πλοῦτον ἄφθονον ἐν τῇ μεγάλῃ ἀφθονίᾳ νομίσματος οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχοντος, ἐνῶ, τὸναντίον, τὸ νόμισμα πρέπει νὰ κατασκευάζεται ἐκ σπανίας οὐσίας· ἂν τὰ πολύτιμα μέταλλα ἐγίνοντο κοινότερα, ἤθελον ἀπολέσει μέρος τῆς ἀξίας αὐτῶν, ἐκ τούτου δὲ οὐδὲν ἄλλο ἀποτέλεσμα ἤθελε προκύψει, εἰμὴ ὅτι ἤθελε χρειασθῆ μεγαλύτερα ποσότης διὰ τὰς αὐτὰς συναλλαγὰς. Ἡ μέχρι τοῦδε αὐξήσις τῆς παραγωγῆς τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μόλις ἰσοσταθμίζει πρὸς τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν συναλλαγῶν. Ἡ δὲ αὐξήσις αὕτη ἦτο βραδεία, διαδοχικὴ καὶ βαθμιαία, δι' ἣν κατεβλήθησαν ἐργασίαι πολλοῦ χρόνου, ἐξοδα καὶ μεγάλα προσπάθειαι. Αὐξήσις ὅμως εὐκόλος, βιαία καὶ ἀπεριόριστος ἤθελε διαταράξει τὴν γενικὴν ἁρμονίαν τῶν συναλλαγῶν, τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν σταθερότητα τῶν τιμῶν.

Οἱ προκατόχοι τῶν μεγάλων διδασκάλων τῆς νεωτέρας χημείας, οἱ ἀλχημιστὰι καλούμενοι, κατεγίνοντο εἰς τὸ μέγα ἔργον, ἐπιδιώκοντες τὴν φαντασιώδη ἰδέαν τοῦ νὰ παράγῃσι χρυσὸν κατὰ βούλησιν. Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτῶν ἦτο φαντασιώδης, ἡ δὲ μεταποίησις τῶν μετᾶλλων κατατάσσεται σήμερον εἰς τὴν τάξιν τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἤθελον ἐπιτύχει, ἡ ἐπιτυχία τῶν ἤθελον εἶσθαι ὀλεθρία καὶ πάντα ἄχρηστος. Παραγόμενος ὁ χρυσὸς κατὰ βούλησιν ἤθελον ἐκπέσει εἰς τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων ἅτινα οὐδεμίαν ἔχουσιν ἀξίαν, καὶ εἶναι ἐπομένως ἄχρηστα ὡς νόμισμα. Ἄν ὁ χρυσὸς ἦτο ἐπίσης ἄφθονος ὡς ὁ σίδηρος, λόγου χάριν, ἤθελον ἔχει τὴν αὐτὴν ἀξίαν μὲ τὸν σίδηρον, καὶ ἠθέλομεν προμηθεύεσθαι ἐν χιλιόγραμμον χρυσοῦ ἀντὶ δέκα ἢ δεκαπέντε ἑκατοστῶν τοῦ φράγκου, ὡς καὶ ἐν χιλιόγραμμον σιδήρου :

ἂν ἦτο ἄφθονος, ὅσον ὁ γαιάνθραξ, καὶ ἡδυνάμεθα νὰ ἐξορύττωμεν κατ' ἔτος 140 ἑκατομμύρια τόνων χρυσοῦ, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς γαιάνθρακας, ἡ μόνη ὑπεροχὴ ἦν ὅτι εἶχεν ἐπὶ τῶν γαιανθράκων, ἤθελον εἶσθαι τὸ ὅτι δὲν ἤθελε ρυπαίνει τὰς χεῖρας ἡμῶν ἢ ἀξία αὐτοῦ ὅμως ἤθελον ἐκπέσει τοσοῦτον, ὥστε ἤθελον εἶσθαι ἀδύνατον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὡς μέσον συναλλαγῆς.

Ἐκτὸς τούτου μία τῶν οὐσιωδῶν ἰδιοτήτων τοῦ νομίσματος εἶναι ἡ σταθερότης τῆς ἀξίας· ἀλλ' ἡ σταθερότης αὕτη θὰ ἐξελίπεν, ἂν ἡ ὕλη ἐξ ἣς κατασκευάζεται τὸ νόμισμα ἦτο κοινὴ. Πολλοὶ προέτειναν τὸν σίτον ὡς δυνάμενον ἐπιτυχέστερον ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ πολύτιμα μέταλλα εἰς τὴν καταμέτρησιν τῆς ἀξίας. Ἐκτὸς ὅμως τῶν διαφόρων ποιότητων καὶ τῆς δυσκολίας καὶ τῶν ἐξόδων τῆς διατηρήσεως αὐτοῦ, μόνη ἡ μεγάλη δυσκολία ἦν συνεπάγεται ἡ διαδοχικὴ ἀνισότης τῶν εισοδημάτων, ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ τὸ σφαιερὸν τῆς γνώμης ταύτης.

Κατηγοροῦσι τὰ πολύτιμα μέταλλα ὅτι δὲν εἶναι χρήσιμα εἰς τὰς κοινὰς ἀνάγκας τοῦ βίου, ἀλλ' ἡ δυσκοιλία αὕτη ἰδίως καθιστᾷ αὐτὰ ἁρμοδιώτερα ὡς νόμισμα· δὲν καταναλίσκονται ὡς ὁ σίτος, οὐδὲ πληροῦσι καὶ ἐκκενοῦσιν ἀλληλοδιαδόχως τὰς ἀποθήκας ὡς αὐτός· τὸναντίον, αἱ νέαι ἐξορύξεις τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἄφθονοι καὶ ἂν ἦναι, ἀποτελοῦσι μικρὸν μέρος τῆς προὑπαρχούσης ποσότητος αὐτοῦ. Ὅσοι δὲ μᾶλλον προχωροῦμεν, τοσοῦτω μᾶλλον ἡ ποσότης τοῦ ἐξορυσσόμενου χρυσοῦ καθίσταται ἀνεπαρκής εἰς τὰς νέας ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς· ὀλίγα ἑκατοντάδες ἑκατομμυρίων ἤρκεσαν νὰ διαταράξῃσι τὰς συναλλαγὰς, ἐνῶ τὰ δισεκατομμύρια τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Καλλιφορνίας ἔχουσιν ἀσθενῆ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν τιμῶν· τοῦτο δὲ, διότι τὰ πολύτιμα μέταλλα ἀριθμοῦνται σήμερον κατὰ δεκάδας δισεκατομμυρίων, καὶ διότι ἐκτὸς τοῦ κατανα-

λισκομένου εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰς τέχνας, ἡ εἴδησις καὶ αἱ ἀπώλειαι αἱ ὑφίστανται, ἀπυροφῶσι μέρος ἀξίον λόγου ἐκ τῆς ἐξορυττομένης ποσότητος αὐτοῦ.

Κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας τοὺς μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς, ἡ αὐξήσις τῶν πολυτίμων μετᾶλλων ὑπελογίσθη κατὰ μέσον ἔρον εἰς 80 ἑκατομμύρια κατ' ἔτος, ἀπὸ τοῦ 1803 κῆρησεν εἰς 200 ἑκατομμύρια κατ' ἔτος μέχρι τοῦ 1848, καὶ ἀνῆλθεν εἰς 750 ἑκατομμύρια κατ' ἔτος ἀπὸ τοῦ 1848 μέχρι τοῦ 1865. Ἀλλ' ὅπως μεγάλη εἶναι ἡ διαφορὰ, ὅταν ἡ αὐξήσις ἀρχίξῃ ἀπὸ ἐνὸς ἢ δύο δισεκατομμυρίων καὶ εἴθῃ εἰς 25 δισεκατομμύρια παρὰ ὅταν ἀρχίξῃ ἀπὸ 50 δισεκατομμυρίων, καὶ προχωρῇ περαιτέρω! Ὁ δ' ἀπαύστως ἐξορυττόμενος χρυσὸς οὐ μόνον δὲν πλεονάζει, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀρκεῖ εἰς τὰς καθημερινὰς προόδους. Ἐκτὸς τούτου διανεμόμενος τακτικῶς εἰς τὰς διαφόρους ἐποχὰς διατηρεῖ ἀμετάβλητον τὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος καὶ τὴν σχετικὴν σταθερότητα τῶν τιμῶν, καὶ ἐπομένως τὴν τακτικὴν ἐκπλήρωσιν τῶν συμβάσεων.

Μόνα ἔρα τὰ πολύτιμα μέταλλα ἔχουσι τὰς ἀπαιτούμενας ἰδιότητας τοῦ νομίσματος· ἦτοι εἶναι χρήσιμα καὶ ὠραία—ἔχουσι μεγάλην ἀξίαν ἐν μικρῷ ὄγκῳ—εἶναι εὐμετακόμιστα, καὶ διατηροῦνται ἄνευ κόπου καὶ ἐξόδων—διαίρονται εἰς τεμάχια, καὶ πάλιν συντίθενται κατὰ βούλησιν ἄνευ ἐκπεσοῦ—εἶναι ἐπιδεικτικὰ σημάσεως—δὲν φθειρόνται εὐκόλως, καὶ εἶναι ὁμογενῆ καὶ σπάνια, συνάμα δὲ καὶ περιζήτητα.

Εἰς τοιοῦτον συμπέρασμα φέρεται ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτῶν ἀνάλυσις. Ἐν τούτοις ἐπιτραπῆτω ἡμῖν ν' ἀναφέρωμεν καὶ τὴν μαρτυρίαν οὐχὶ σοφοῦ οὐδὲ οἰκονομολόγου τινός, ἀλλὰ τῆς ἀσμενοῦ *K. Zélie*, ἧτις μεταβάσασα εἰς τὰς νήσους τῆς Ὠκεανίας ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν θεῖαν αὐτῆς, ἐν ἣ ἀναπτύσσεται ἀφελέστατα τὸ θέμα τῆς παρουσίας πραγματείας. . . « Εἰς ἀμοιβὴν πέντε ἀσμάτων μου ἐσῆναξα τρεῖς χοίρους, εἰκοσιτρεῖς

ἰνδικὰς ὄρνιθας, τεσσαράκοντα τέσσαρας ὄρνιθας, πέντε χιλιάδας κάρνα κοκκοφοίνικος, χιλίας διακοσίας βρομελίας, ἑκατὸν εἰκοσι μῦδια βανάνων, ἑκατὸν εἰκοσι κολοκύνθια, χίλια πεντακόσια πορτοκάλια· ἀλλὰ τοιαύτην εἰσπραξίν τι νὰ τὴν κάμω;... Ὁ λαὸς τῆς νήσου ταύτης δὲν ἔχει χρήματα διὰ νὰ τὰ πωλήσῃ... Μοὶ εἶπον ὅτι κερδοσκοπὸς θέλει ἐλθεῖ ἵνα διαπραγματευθῇ μετ' ἡμῶν εἰς μετρητὰ. Ἐν τοσοῦτω, εἰς τοὺς χοίρους μου δίδω νὰ τρώγῃσι τὰ κολοκύνθια, αἱ ὄρνιθες καὶ αἱ ἰνδικαὶ ὄρνιθες τρώγουσι τὰ βανάνα καὶ τὰ πορτοκάλια, ὥστε διὰ νὰ διαθρέψῃ τὰ ζῶα τὰ ὁποῖα ἐσῆναξα, ἀναγκάζομαι νὰ θυσιάσω τοὺς καρπούς. » Εἶναι ἀδύνατον νὰ φέρῃ τις ἐναργεστέρην ταύτης μαρτυρίαν περὶ τῆς ὑπεροχῆς τῶν μετᾶλλων νομισμάτων.

Πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι αἱ κυβερνήσεις διὰ τῆς ἐπὶ τῶν μετᾶλλων ἐντυπουμένης σφραγίδος δίδουσιν αὐτοῖς ἀξίαν· τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἐσφαλμένον, διότι ἡ σφραγὶς δεῖκνυεὶ ἀπλῶς τὸ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχον μίγμα, ἡ δὲ ἀξία αὐτῶν πηγάζει ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τοῦ πράγματος καὶ ἐκ τῆς ὑπαρχούσης σχέσεως μεταξὺ τῆς ποσότητος τῶν μετᾶλλων καὶ τῆς τῶν ἐνεργουμένων συναλλαγῶν.

Κατὰ τὰς ἐποχὰς τοῦ σκότους καὶ τῶν καταπιέσεων ὑπῆρξαν βασιλεῖς κίβδηλοποιοὶ, ὑπῆρξαν ἄρχοντες ἀπλοῖκοι, οἵτινες ἐν τῇ ἀπλότητι αὐτῶν ἐνόμισαν ὅτι ἡδύνατο νὰ νοθεύσῃσι τὸ μίγμα τῶν νομισμάτων διατηροῦντες τὴν αὐτὴν ἀξίαν. Ἡ λίτρα, τὸ ἀρχαῖον Γαλλικὸν φράγκον, ἧτις κατ' ἀρχὰς συνέκειτο ἐκ καθαροῦ ἀργύρου, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1789 κατήντησε νὰ ἔχῃ ἐλάχιστον μέρος τοῦ βάρους τούτου, καὶ μόνον τὸ ὄνομα ἔφερε, καὶ τοῦτο, διότι τινὲς ἰσχυρίζοντο ὅτι οὕτως ἤθελον φέρει τὴν ἀφθονίαν διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ νοθευμένου μετάλλου. Τοῦτο ὁμοιάζει ὡς νὰ συγκερνᾷ τις ὀλίγον οἶνον μετὰ μεγάλης ποσότητος ὕδατος, καὶ οὕτω παράγει μὲν ἀφθονίαν πολ-

λὴν τοῦ ὑγροῦ τούτου, ἐλαττώνει ὅμως τὴν τονικὴν οὐσίαν αὐτοῦ. Τοιαύτην ἀφθονίαν παράγουσι καὶ οἱ μονάρχαι οἱ τὰ νομίσματα νοθεύοντες.

Πᾶσα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συναλλαγὴ ἐκφράζεται διὰ τῆς νομισματικῆς γλώσσης. Αἱ πωλήσεις, αἱ συμβάσεις, οἱ μισθοὶ, αἱ ὑποχρεώσεις ἐκφράζονται διὰ τοῦ νομίσματος, ἵνα δὲ γίνωνται ἐν εὐθύτητι καὶ δικαιοσύνη, πρέπει ἀφ' ἧς στιγμῆς γείνωσι, μέχρις οὗ πραγματοποιηθῶσι, τὸ νόμισμα ὅπερ εἶναι ὁ διερμηνεύς πάσης ταιούτης συναλλαγῆς, νὰ διατηρῇ τὴν αὐτὴν ἀξίαν καὶ τὸν αὐτὸν χαρακτήρα. Βεβαίως οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐστὶν ἀναλλοίωτον, οὐδὲ διαφεύγει τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου, βεβαίως, ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν σειρὰν ὄλων αἰώνων, ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος μεταβάλλεται, ἀλλ' οὐχὶ τόσον ὅσον γενικῶς φαντάζομεθα: ἀλλὰ κατὰ τὰ βραχέα διαστήματα τῶν συνήθων συναλλαγῶν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἐπὶ τινος ἐβδομάδας, μῆνας ἢ καὶ ἔτη τινὰ διαρκούντα, ἡ ἀξία τῶν νομισμάτων εἶναι ἡ αὐτὴ, ἐλάχιστα δὲ μεταβάλλεται. Αἱ νέαι ἐξορύξεις τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἀφθονοὶ καὶ ἂν ἦναι, ἀποτελοῦσιν ἐλάχιστον μέρος ἀπέναντι τῆς ποσότητος τῆς ἐπισωρευθείσης ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τσοῦτων αἰώνων. Πρέπει πρὸς τούτοις ν' ἀναπληρῶσι τὴν φθορὰν ἢ τὰ πολύτιμα μετὰλλα ὑφίστανται ἐκ τῆς τριβῆς, καὶ νὰ ἀυξάνωσιν ὅσω πολλαπλασιάζονται αἱ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συναλλαγαί. Ἐκ τούτων πάντων ἐπεταὶ ὅτι ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος δὲν μετεβλήθη ἐπισθητῶς, καὶ τοῦτο εἶναι εὐτύχημα, διότι, ἄλλως ἡ ἀσφάλεια τῶν συμβολαίων ἤθελεν ἀπαύστως διαταράττεσθαι, ἡ νόμιμος ἀμοιβὴ ἦν δικαιούται νὰ λάβῃ ἢ ἐργασία καὶ ἡ παραγωγὴ ἤθελεν ὑπόκεισθαι εἰς ἀλλοιώσεις.

ΤΑ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΦΡΕΝΟΚΟΜΕΙΑ. (*)

Εἶχον, πρότινον ἐτῶν, διέλθει τὸν χειμῶνα ἐν Π... μὲ τῶν μεγαλητέρων τῆς Κεντρικῆς Γερμανίας πόλεων. Ὁ δόκτωρ Λίνδβλατ (*Lindblat*) τὸν ὅποιον ἄλλοτε εἶχον γνωρίσει, ἦτο τὸ μόνον σχεδὸν πρόσωπον ὅπερ ἐνόητε ἐβλεπον. Κατόκει ἐν τῷ φρενοκομείῳ τῆς πόλεως, παρ' ᾧ ἐξετέλει τὸ ἐπάγγελμα βοηθοῦ ἱατροῦ. Μὲ εἶχε συγχάκις παρακινήσει νὰ πηγαίνω νὰ τὸν εὐρίσκω, ἀφοῦ μὲ εἰδοποίησεν ὅτι καθ' ἑσπέρας ἔμενον οἰκάδε, ὅτι ἐπομένως ἐδυναμέθη ἐν ἀνάσει νὰ διεργόμεθα, συνδιαλεγόμενοι, εὐάρεστους τινὰς ὥρας καὶ ὅμως ἐπὶ πολὺν χρόνον δὲν εἶχον ποτὲ ἐκτελέσει τὴν ὑπόσχεσίν μου ὅτι θὰ ὑπάγω νὰ τὸν εὐρίσκω, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι ὑπῆρχεν ἀρκετὴ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ ξενοδοχείου ὅπου ἔμενον καὶ τοῦ περι οὗ ὁ λόγος φρενοκομείου, καὶ νὰ εἶπω τὴν ἀλήθειαν, εἰς στενοχωρίας τόσον δὲν ἔρχομαι. Μίαν ἑσπέραν μολαταῦτα ἀπεφάσισα νὰ βιάσω, οὕτως εἶπεῖν, τὰς συνηθείας μου, ἅμα δ' ἐπῆλθεν ἡ νύξ, πρὶν ἀκόμη γείνη σκότος, ἐβλήθη ἐν ὁδῷ, πρὸς διττὴν ἀποβλέπων εὐχαριστήσιν νὰ ἐπανιδῶ τὸν φίλον μου καὶ νὰ ἱκανοποιήσω τὴν περιέργειάν μου, ἐπισκεπτόμενος κατὰστημα, ὅπως νέον ἀκόμη δι' ἐμὲ.

Ὁ δρόμος, ὁφείλω νὰ τὸ εἶπω, δὲν ἦτο καθόλου εὐάρεστος. Τὸ φρενοκομεῖον εὐρίσκειται εἰς τὴν ἐσχάτην τῆς πολυαριθμοῦ καὶ θορυβώδους πόλεως ἄκραν, ἐν συνοικίᾳ ἐρήμη σχεδὸν, ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄροπεδίου ἐκ τοῦ

(*) Κύριος λόγος, — μόνος ἴσως, — δι' ὃν ἐνεκρίναμεν τῶν ἐπομένων ἀληθινάστατων τὴν δημοσίευσιν, εἶναι, ὅπως καταδείξωμεν ὅτι οἱ ἡμιμαθεῖς ἔτι Ἀνατολικοὶ λαοὶ γινώσκουσι πάλιν νὰ δείκνυνται ἀνώτεροι τῶν ἀμέσως μετὰ τὸν ἄνθρωπον βίον συνδεομένων καταδρομῶν τῆς τύχης ἐκείνων, αἰτινες πολλακίς ὠθοῦσι τοὺς μᾶλλον πεπολιτισμένους τῶν Εὐρωπαϊκῶν εἰς τὰ θηριωδέστατα τῶν κακουρημάτων καὶ τὰς ἐντεθεὲν κοινωνικὰς καταστροφάς. Σ. Μ.

ὁποῦ βλέπει τις δλόκληρον τὴν περίξ χώραν. Τριγύρω αὐτοῦ ἐγείρονται διάφορα μικρότερα οἰκοδομήματα, καὶ ταῦτα διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀνεγερθέντα, ἐπομένως συνεχόμενα μετὰ τὸ μέγα εὐεργετικὸν κατὰστημα. Πλὴν δὲ τῶν κτιρίων τούτων, ἵνα φθάσῃ τις εἰς τὸ φρενοκομεῖον, διέρχεται λαβύρινθον ἀληθῆ οἰκοπέδων κακῶς πεφραγμένων, κήπους ἐρήμους καὶ δρομίστους ἐνθεν κάκειθεν ἀπὸ πενιχρὰς καὶ ἀθλίας οἰκίας περιτειχισμένους.

Εἰσέρχεται τις ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ καὶ νομίζει ὅτι ἀκούει φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ: « Ἐνταῦθα παύει ἡ ζωὴ! Ἐδῶ ἀρχίζει ἡ ἀσθένεια, ὁ θάνατος, καὶ ἡ ἱατρικὴ, ἀμφοτέρων ἐπιστήμη. Λάβρος ἄνεμος πνέει διαρκῶς ἐκ τῶν πλησίον κειμένων ὄρεων, σπανίως δ' ἐν μέσῳ τῶν εὐρυχώρων καὶ ἐρήμων ἐκείνων ὁδῶν θ' ἀπαντήσῃ ἕνα διαβάτην τὸ πολὺ ὅπερ ἀπὸ καιροῦ εἰς ἄλλον δύναται νὰ σοὶ συμβῆ, εἶναι νὰ διαστυρωθῆς μετὰ τὸν ἐρχόμενον ν' ἀποθέσῃ δυστυχῆ τινα ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ἀπαισίου τὴν ὄψιν καταστήματος, ἢ μετὰ σκαμνίον, τοιοῦτου εἶδους ἄνθρωπον πάλιν φέρον, αἰρόμενον δ' ὑπὸ δύο, βραδέσι βήμασι διερχομένου τὸ παράχθιον. Ἐν μόνον οἴκημα παρατηρεῖ τις θορυβώδες καὶ φωταγωγημένον πάντοτε: τὰ δὲ ἄσματα δὲν παύουν ἐν αὐτῷ. Εἶναι ξενοδοχεῖον; Ὅχι! — Κατασκευαστήριον φερέτρων καὶ οὐδὲν ἄλλο. Φαίνεται ὅτι ὁ ἀγαθὸς κατασκευαστὴς ἦμεν ὠφελείται σπουδαίως, ἀφοῦ τόση εὐθυμία βασιλεύει πάντοτε ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ.

Διηρχόμενον πρὸ ἱκανῆς ἤδη ὥρας ὁδοῦ ἐν πλήρει σκοτίᾳ βεθυθισμένας ὠλισθήσα μετ' οὐ πολὺ, καὶ ἡ ὁδοπορία μου ἤρχισε τῇ ἀληθείᾳ ν' ἀποβαίνῃ ὀχληρὰ ὅπως οὐκ ἐν μέσῳ τοῦ λυσσώδους πνέοντος ἀνέμου καὶ ὁδῶν ἀτελεσθέντων καὶ τῆδε κάκεισε ὑπὸ βορβόρου κεκαλυμμένων. Ἐπὶ τέλους εἶδον ἀπέναντί μου ἐγειρόμενον παλαιὸν τι οἰκοδόμημα, ἀλλόκοτον τὴν ὄψιν. Τρεῖς δροφαὶ καὶ παράθυρα ἀναριθμητά, ὅλα διὰ σιδηρῶν κικκλίδων ἐφωδιασμένα, ἐσχημάτιζον μέρος ἐξέχον ἀρκετὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐπὶ τῆς στέ-

γης ἐν ὑψηλὸν κωδωνοστάσιον, λεπτὸν καὶ ὡς βελόνη δξύ. Ἐβλεπέ τις τὴν οἰκίαν ταύτην καὶ ἔλεγεν ὅτι ἦτον αὐτόχημα φυλακῆ ὁ δεσμοφύλαξ μόνος ἔλλειπεν. Αὐτὸ ἦτο τὸ φρενοκομεῖον. Ἀνέβην περὶ τινὰς βαθυμίδας, πρὸς τὴν θύραν φερούσας καὶ ἔκρουσα τὸν κῶδωνα, ἀμέσως δ' ὁ καθαρὸς αὐτοῦ ἦχος ἠκούσθη ἐν τῷ διαδρόμῳ. Θυρωρὸς ἐπενδύτην μετὰ διφθέραν περιβραμένον φέρον ἦλθε νὰ μοὶ ἀνοίξῃ ἀμέσως.

Ἀφοῦ διῆλθον μακροὺς στενοὺς διαδρόμους ἔφθασα ἐνδον κήπου μεγάλου, τὰ χλοερὰ τοῦ οὐοῦ τετράγωνα, κατὰ τὸν Ἀγγλικὸν τρόπον διηρημένα, ὡς χιονοσκεπῆ ἠκτινοβόλου μετὰ τὸ ὄχρον τῆς σελήνης φῶς. Ἐκείθεν μόνον τὸ βλέμμα ἐδύνατο νὰ περιλάβῃ δλόκληρον τὴν ἐπιβλητικὴν ἐκείνην οἰκοδομήν, ἐξ ὀλοκλήρου κειρισμένην τῆς πρὸς τὴν ὁδὸν στρεφομένης πτέρυγος, τῆς δὲ οἰκοδομῆς ταύτης, μεγάρου ἀληθοῦς ὑπὸ τῆς φιλανθρωπίας ἐγεγερθέντος εἰς τοῦ λογικοῦ τὴν ἀπόλειαν, τ' ἀπειράριθμα παράθυρα ἠκτινοβόλου ἐν μέσῳ τοῦ τριγύρω ἀπλουμένου σκότους.

Ἐνταῦθα ἤρχισε διὰ τὸν ἐπισκεπτόμενον σειρά ἀληθῆς διατυπώσεων, δι' ὧν ὠφείλε νὰ διέλθῃ. Σὲ ἀπαλλάττουσι πρῶτον τῆς βράδου καὶ τοῦ ἀλεξιβρογίου, μετ' ὃ μόνον ἔχεις τὴν ἄδειαν ν' ἀναβῆς τὰς ὑπὸ ἀερίφωτος πλημμυρούσας βαθμίδας. Καὶ μετ' αὐτὰς μολαταῦτα πάλιν ἔστραι θύραι κεκλεισμέναι τὰς ὁποίας εἶδει νὰ κρούσω. Ἡκούετο κρότος κλειδῶν ὄρχουμένων, εἰς φύλαξ ἐφαίνετο καὶ εἰσῆρχετο τέλος πάντων εἰς τὸν διάδρομον, λαμπρῶς ὕψως τὰς κλίμακας φωταγωγημένον καὶ αὐτόν. Ἐπεριπάτου ἐτι οἱ πρελλοὶ, ἀκαταπαύστως παγαινοερχόμενοι, μεγαλοφώνως πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὀμιλοῦντες, φλυαροῦντες μᾶλλον, πολλοὶ δὲ πάλιν μόνον βαδίζοντες καὶ περὶ ἑαυτῶν μόνον καταγινόμενοι. Οὗτοι δ' ἐπροσῆλθον ἐπὶ τοῦ ἐπισκεπτοῦ ἀρρήτου ἐκφράσεως βλέμμα' αἱ συρταὶ αὐτῶν ἐμβάδες ὠλισθαίνον τρίζουσαι ἐπὶ τῶν διὰ ψάμμου κεκαλυμμένων πλακῶν ἐνῶ ὀλοαυγμοὶ ἢ λυσσώδεις κραυγαὶ ἠκούοντο, ἔνθεν κά-

κεῖθεν, ἐκ δωματίου τινὸς ἐξερχόμενοι.

Κόσμος παράδοξος, ἔλεγεν ἐν ἐμοί. Ὅλοι οἱ τριγύρω μου πλανώμενοι δυστυχεῖς οὔτοι, μὲ φιοῦς κοιτωνίτας (*Robes de chambre*) ἅπαντες μονοειδῶς ἐνδεδυμένοι, φρονούν ἐ-αυτοὺς θεοὺς καὶ θεῶν υἱοὺς, βασιλεῖς καὶ προσήτας, ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἀθλίου τοῦ λογικοῦ αὐτῶν ναυαγίου, οὐδὲν ἄλλο τοῖς ἀπέμεινεν, εἰμὴ τῶν πόνων των ἢ συναίσθησις. Πόσοι δὲν ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν Λήαρ, πόσοι Ὁφείλια, Λέδεις Μακβελ, πόσοι ἤρωες δυστυχῶν οἰκογενειακῶν καὶ οἰκιακῶν τραγωδιῶν, ἐν ταῖς ὁποῖαις ἀπωλέσθη τὸ λογικόν των! Ἐνταῦθα περιφέρονται, μέχρι βαθμοῦ τινος ἐλεύθεροι, δολοφόνοι καὶ ἐμπρησταί, οἷονδὴ ποτε δὲ νέον κακούργημα ἤθελον δινηθῆ καὶ ἐδῶ ἀκόμη νὰ διαπράξωσι, τὸ ἐξοφλοῦσι διὰ μιᾶς ἀπλῆς ψυχρολουσίας. Ἐνταῦθα ζῶσι, μακρὰν κοινωνίας καὶ δικαιοσύνης. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὅποια, διενεούμην, χαρακτήρων ἀντιθέσεις! Ὁ μὲν γελᾷ, γελᾷ ὡς τρελλός, ἀν θέλητε, πλησίον ἄλλου ἀπληπισμένου. Ἐνταῦθα, ἔνδον κύκλου στενοῦ ὕσον δίδεται, ἔχει τις τὰς εἰκόνας τῶν ἄκρων ὄλων τοῦ βίου. Οὗτος ἀκούει τὰ διὰ τὴν ἀποκεφάλισιν αὐτοῦ κρούοντα καὶ προσκαλοῦντα τὸν λαὸν τύμπανα, ἐκεῖνος διακρίνει τὸν ἦχον σαλπγγῶν ἀναγγελλουσῶν τὴν εἰς ἡγεμόνα στέφιν αὐτοῦ, — ὅλα δὲ ταῦτα οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ φροῦδον ὄνειρον φαντασίας ἐν ἀποσυνθέσει ἤδη εὐρισκομένης...

Ἄφου διήλθον δύο ἐτι διαδρόμους, ἐφθάσα τέλος πάντων ἀπέναντι θύρας ἐφ' ἧς ἦν γεγραμμένον « Κατοικία τοῦ βοηθοῦ ἱατροῦ ». — Εἰσῆλθον. Ἐκάθητο ὁ Λιμβλάτ πλησίον λυχνίας μὲ διαύγιον (*abat-jour*) κεκαλυμμένης, τὴν τράπεζαν μόνην ἐφ' ἧς ἦτο τεθειμένη φωτιζούσης, ἐνῶ ὄλον τὸ λοιπὸν τοῦ δωματίου μέρος ἦτο ἀμυδρῶς μόνις φωταγωγημένον. — Εἶχεν ἐνώπιον αὐτοῦ βιβλία καὶ διάφορα τοῦ καταστήματος ἔγγραφα καὶ εἰργάζετο. Βλέπων δὲ τις τὴν ὠχρὰν αὐτοῦ φυσιογνωμίαν, ἐφ' ἧς μειδίαμα πλῆρες μελαγχολίας ἐπλανᾶτο ἐνίοτε, ἐδύνατο νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἡ εὐγενὴς

αὕτη καρδία, ἡ ἀναλαβοῦσα νὰ θεραπεύῃ τὰς πληγὰς τοῦ λογικοῦ τῶν ἄλλων, εἶχε καὶ αὕτη νὰ παλαίσῃ κατὰ βιθέων ἀποκρούων πόνων, τὴν ἀββρωγὴν ἄλλου ἱατροῦ ἀπαιτούτων.

Ἔμενον ἐκεῖ πρὸ τετάρτου περιπυ, ὅτε εἰσῆλθέ τις, φέρων τοῦ καταστήματος τὴν ἐνδυμασίαν. Ἦτο νέος ἀκόμη, τριακονταετῆς περιπυ. Ἐπλησίασε τὸν Λιμβλάτ μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὲ τὰς χεῖρας ἱκετευτικῶς ἠνωμένας καὶ τὸν ἔλαβε κατὰ μέρος. Τὸν ἤκουσα παρακαλοῦντα καὶ θερμῶς καθικετεύοντα τὸν ἱατρὸν νὰ μὴν ἀναβάλλῃ ἐπὶ πλεῖστον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἄνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ αἰωρομένης θανατικῆς ποινῆς. — Ὅχι, ὄχι χάριν, ἔλεγε, δὲν δύναμαι νὰ τὴν ὑποφέρω. Τὸν θάνατον δότε μοι, ἱατρὲ, μίαν ὥραν ταχύτερον τὸν θάνατον, ὅπως ἐξιλεώσω τῶν δύο τέκνων μου τὸν φόνον. Θάνατον, ἱατρὲ, θάνατον!

Ὁ ἱατρὸς ἔλαβε μὲ γλυκὴν τρόπον τοῦ ἀσθενοῦς τὴν χεῖρα, ἔψυσε τὸν σφιγμὸν αὐτοῦ καὶ κατόπιν τὸ μέτωπον. Τὸν ἤκουσα δὲ μεταξὺ τῶν χειλέων ψιθυρίζοντα: « Ὁ πυρετὸς πάλιν! — Καὶ δυνατὸς μάλιστα! Νέα προσβολή! Μετὰ τοῦτο δ' ἤρχισε σιγανῆ φωνῇ ὀμιλῶν τῷ ἀσθενεῖ, οὗτος δὲ, βαθὺν βαλὼν στεναγμὸν, ἀπεχαιρέτησε τὸν ἱατρὸν καὶ βραδέσι βήμασι ἀπεσύρθη. Παρετήρησα τότε ὅτι ἦτον ὀλίγον χωλός.

— Καὶ ὅμως, μοι λέγει ὁ Λιμβλάτ, ἔμα ἐμείναμεν μόνον, ὑπάρχουσιν ἐνταῦθα παράδοξοι τύχαι καὶ ὑπάρξεις, τὰς ὁποῖας ἤξιζε νὰ διηγηθῆ τις εἰς τὸν κόσμον ὀλόκληρον, τῇ ἀληθείᾳ! Ἡ ἱστορία τοῦ δυστυχοῦς αὐτοῦ, ἐν παραδείγματι. Εἶναι βραχεῖα καὶ ἀπλῆ, καὶ δὲν θέλει, ἐννοεῖται, σοὶ προξενῆσαι μεγάλην εὐχαρίστησιν. Θέλεις μολαταῦτα νὰ τὴν ἀκούσῃς;

Τῷ ἀπάντησα ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις καταστήμασι, ἅτινα πᾶς, μὴ ἱατρὸς, σπανίως ἐπισκέπτεται, ὅλα μ' ἐνδιαφέρουν. Τότε δὲ ὁ Λιμβλάτ ἤρξατο τ' ἀκόλουθα διηγούμενος:

Α

» Εἶναι ὁ δυστυχὴς οὗτος, τὸν ὁποῖον πρὸ μικροῦ εἶδες, ἐργάτης, ὀνομάζεται δὲ Ἰάκωβος. Κατόκει μικρὰν τινα οἰκίαν, παρὰ τὴν ὄχθην ποταμοῦ κειμένην, εἰς ἐν τῶν ἐρημοτέρων, πενιχοτέρων καὶ ἀθλιωτέρων τοῦ τόπου μας μερῶν. Εἶναι νόθος, οὐδέποτε γνωρίσας τὸν πατέρα του' οἱ ἐκ μητρὸς πάππος καὶ μᾶμμη του τὸν προσέλαβον παρ' αὐτοῖς καὶ, ὅπως ἐδύνατο καλῆτερον, σκαιῶς μολαταῦτα μᾶλλον καὶ βαναύσως, τὸν ἀνέθρεψαν. Ἡ μᾶμμη του τὸν εἶχε μάθει νὰ κάμῃ τὴν προσευχὴν του, ἄθλιος δὲ τις ψευδοδιδάσκαλος τῆς γειτονίας τὸν ἐμαθεν ἀτελῶς ν' ἀναγινώσκῃ. Ὁκταετῆς μόλις τὴν ἡλικίαν, εἰσῆλθεν εἰς ὑπηρεσίαν τινα ὡς δαμναλοφύλαξ, τὸ δ' ἐπάγγελμα αὐτὸ ἐξηκολούθησεν, ἕωσού ἐγίνεν ἐνήλιξ, παρὰ διαφόροις τῶν πέριξ χωρίων ἐπαγγελλόμενος.

Εἰσῆλθεν ἐπὶ τέλους παρὰ τινι χωρικῷ ὡς ὑπρέτης, παρ' αὐτῷ δ' εὐρισκόμενος, ἠράσθη τῆς ἡδῆ συζύγου του, ὑπηρετριάς παρὰ τῷ αὐτῷ κυρίῳ καὶ ταύτης. Πρεσβυτέρα αὐτοῦ ἢ νέα αὕτη, εἶχε συναΐξει ἐξ οικονομῶν τῆς μερικῆς χρήματα, διακόσια περίπου φλορίνια. Ὁ Ἰάκωβος τῇ ἤρσεκε. Οὐχ ἦττον ἀναγκάσθησαν νὰ περιμεινωσιν ἐφ' ἰκανὸν χρόνον τὴν διὰ τὸν γάμον των συγκατάθεσιν. Ἐφθασεν ἐπὶ τέλους ἡ ἄδεια καὶ ἐνομφεύθησαν. Ἠγόρασεν ὁ δυστυχὴς μικρὰν τινα οἰκίαν παρὰ τὸν ποταμὸν, συμπαρέλαβε μετ' αὐτοῦ τὸν πάππον καὶ μᾶμμη του καὶ ἔζη ὡς ἐργάτης, ἐνῶ ἡ σύζυγός του προσεπάθει νὰ διευθύνῃ, ὅσον οικονομικώτερον ἐδύνατο, τὰ τοῦ οἴκου, ὑφαίνουσα καὶ πανικὰ ἅτινα ἐπόλει κατόπιν.

Ἦσυχον καὶ μεμονωμένον βίον βιών ὁ Ἰάκωβος, οὐδὲν προσφιλέστερον τῶν δύο τέκνων του εἶχεν ἐν τῷ κόσμῳ. Ἦσαν καὶ τὰ δύο — σήμερον ἀκόμη μοι τὸ ἔλεγε, — κοράσια, μὲ δροσερὰς ὡς ῥόδα παρειὰς καὶ μὲ χεῖλη ὡς κερὰσια ἐρυθρά. Ὅτε τὸ ἐσπέρας ἐπανήρχετο οἶκαδε, ἡ χαρὰ του ὅλη ἦτο νὰ καθῆσθαι καὶ τὰ δύο, τὸ ἐν ἄ-

πέναντι τοῦ ἄλλου, ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ, νὰ τὰ χορεύῃ σιγὰ, σιγὰ, οὕτω καθήμενα, καὶ νὰ παίξῃ μὲ τὰ μαλλία των. Βλέπουσα δ' αὐτὸν τόσῳ καλόν, τόσῳ φιλόστοργον ἢ σύζυγός του τὸν ἠγάπα ἐτι περισσύτερον καὶ ἐλησάμοι τὸ φυσικόν του ἐλάττωμα, ὡς ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐν τῇ γειτονείᾳ δὲ ἄλλου ὀνόματος δὲν ἦτο γνωστός, εἰμὴ Ἰάκωβος ὁ χωλός.

Ἐν τούτοις, μελανὰ ἐπέπρωτο νέφη νὰ ἐκραγῶσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ἐπῆλθεν εἰς χειμῶν, χειμῶν δριμύς, διαρκῆς, ἀτελείτητος, καθ' ὃν πᾶσα ἐργασία διεκόπη, πρὸς ἐπίμετρον δὲ δυστυχίας ἐκλεψαν καὶ τῆς γυναικὸς του τὰ πανικὰ. Τὰ εἶχεν ἐντὸς τοῦ ἀχυρῶνος. Ἐστάθη ἀδύνατον ν' ἀνακαλύψωσι τὸν κλέπτην, ἡ δὲ ζημία ἦτον ἀνεπανόρθωτος διὰ τὴν οἰκογένειαν, τῆς ὁποῖας αἱ ἐλπίδες ὅλαι ἦσαν ἢ πώλησις τῶν πανικῶν αὐτῶν. Ἐκτοτε ἡ σύζυγος παρετήρησε μεγάλην διαφορὰν ἐπελθοῦσαν εἰς τοῦ Ἰακώβου τὸν χαρακτήρα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι παιδρὸς ποτὲ δὲν ἦτο, ὅπως πολλοὺς φίλους του καὶ συνομηλικούς του, τοῦτο δ' ἴσως συνεπαίξῃ τῆς καταγωγῆς του, ὅσον παῖς ἐπὶ ὧν ὑπέφερε καὶ αὐτῆς τῆς κατόπιν πενίας του ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως ἐκείνης ἐγένετο σύννοος καὶ κατηρῆς, μετὰ κόπου δ' ἡ σύζυγός του τῷ ἀπέσπα δύο λέξεις καθ' ἑκάστην ἑλάμβανεν, εἶναι ἀληθῆς, καὶ πάλιν τὰ τέκνα του ἐπ' αὐτοῦ, τὰ ἐφίλει καὶ ἐπαίξε μετ' αὐτῶν. Καὶ ὅμως πάντοτε, ἐν μέσῳ τῶν τρυφερωτέρων θωπειῶν του, τὰ δάκρυα τῷ ἤρχοντο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, αἰφνης δὲ τὰ ἐγκατελίμπανεν, καλύπτων τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μὲ τὰς χεῖρας καὶ ἀποσυρόμενος εἰς σκοτεινὴν τινα γωνίαν τοῦ δωματίου ἢ ἐξερχόμενος.

Ἦτο τῶντι ὁ δυστυχὴς ὑπὸ μαύρης νόσου τὴν ἐπιβροχὴν, εἶχε δὲ ἤδη ἐν τῇ ὑπὸ πέπλου σκότους κεκαλυμμένη ψυχῇ του, σχηματίζει φοβερὰν ἀπόφασιν νὰ φονεύσῃ τὰ τέκνα του, τοὺς προσφιλεῖς τούτους θησαυρούς του, ἵνα τ' ἀπαλλάξῃ τῶν δεινῶν τῆς πενίας καὶ τῶν ἀναποφύκτων βασάνων, αἵτινες ἐν τῷ βίῳ τούτῳ τὰ περιέμενον.

Καὶ ἐν τοσούτῳ μὲ ζῆλον ἀκάματον ἐξηκολούθει περιερχόμενος τὰ περίγυρα ἐργασίαν ζητῶν, ἐπανήρχετο οἰκᾶδε μὲ κανὲν Φενίγγιον ὑπερ εἶχε κερδίσει, καὶ ἐπὶ ὥρας μακρὰς ἐβυθίζετο ἐκ νέου εἰς τοὺς ὑπολογισμούς του καὶ τὰς σκέψεις του. Περὶ λυπος ἡ γυνή του τῷ ὠμίλει, τὸν ἐνεθάρρυνε, προσεπάθει νὰ τὸν παρηγορήσῃ, ὅτι ὅλα πάλιν θέλουσι διορθωθῆ.

— Καὶ τὸν χειμῶνα; . . . τῆ ἀπεκρίνετο ἐκεῖνος· δὲν μᾶς ἔμεινε τίποτε καὶ θὰ καταντήσῃ; νὰ ἐπαίτῃς!

Διὰ νὰ τὸν διασκεδάσῃ ἡ γυνή του, ἡ ἰδία τὸν παρεκίνησε πᾶσαν κυριακὴν τὸ ἀπόγευμα νὰ πηγαίη εἰς τὸ οἰνοπωλεῖον. Ἐξήρχετο τότε, ἔμεινε ὀλίγην ὥραν χαρτοπαίζων μὲ τινὰς συντρόφους του, ἔπιε κανὲν ποτήριον ζύθου, σκυθρωπὸς ὅμως καὶ μελαγχολικὸς πάντοτε. Τὸν ἤκουον ἐνίοτε οἱ φίλοι του ἀναστενάζοντα— «Α! μῆτε οὐρανὸς, ἔλεγε, μῆτε ἕδης ὑπάρχει! Εἴτε εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, εἴτε ἐν δένδρον πέσῃ, ἐν καὶ τὸ αὐτό!

Ἦλθε τὸ φθινόπωρον καὶ ὁ Ἰάκωβος ἔγινε μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον σκυθρωπὸς, μῆτε λέξιν ἐκβάλλων τοῦ στόματός του. Τί σχέδιον ἐπῶαζεν ἐν τῇ σιγῇ τῆς καρδίας του, τί ἀπαίσιον ἐμελέτα, τί ὀλέθριον ἐξ ὑπερβολῆς φιλοστοργίας πατρικῆς ὑπέτρεφεν ἐντὸς τοῦ τετραραχμῆνου αὐτοῦ ἐγκεφάλου; . . . Οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ προῖδῃ τι, καὶ ὅμως ἐδύνατο ἕκαστος νὰ παρατηρήσῃ ὅτι βράχος ὀλόκληρος τῷ ἐπίεζε τὴν καρδίαν. Ἐσπέραν τινὰ μετέβη εἰς πόλιν πλησίον εὑρισκομένην, ἐργασίαν πάντοτε ζητῶν. Ἐπρόκειτο νὰ κατασκευάσῃ μίαν πετρίνην γέφυραν ἐπάνω μικροῦ ποταμοῦ. Μὲ τὸ καπέλλον λοιπὸν εἰς χεῖρας ὁ ταλαίπωρος ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν διευθύνοντα τὴν ἐργασίαν ἐπιστάτην. Οὗτος μολαταῦτα, μόλις τὸν εἶδε μακρόθεν, καὶ χωρὶς κἄν ν' ἀκούσῃ διὰ τί πρᾶγμα τὸν παρεκάλει: Κρημνίσου ἀπ' ἐδῶ! τῷ φωνάζει μὲ ἀπότομον καὶ περιφρονητικὸν τρόπον τῶν χωλῶν καὶ ἀπομάχων κατάστημα δὲν τὸ ἐκάμαμεν ἐδῶ!

Ἐπανήλθεν οἰκᾶδε. Ἡ σύζυγός του, ὁ πάππος, ἡ μάμμη, τὰ τέκνα του, ὅλοι ἐκάθητο τριγύρω τραπέζης, ἐφ' ἧς ἦτο παρατεθειμένη παροφίς ὑπερμεγέθης ἀχνίζοντος βραστοῦ κρέατος. Τὸν ἠρώτησεν ἡ σύζυγός του ἂν εὔρεν ἐργασίαν: — Εἰς ἀπομάχους ἐργασίαν δὲν δίδουν! ἀπήντησε καὶ ἐκάθησεν ἀπαίσιος τὴν ὄψιν ἀληθῶς. — «Φάγε, ἄνδρα μου, φάγε, τῷ λέγει ἡ σύζυγός του· δὲν εὐρήκεις σήμερον, θὰ εὐρῆς αὐριον.» Καὶ τῷ ἔδωκε τὸ κοχλιᾶριον. Ὁ Ἰάκωβος μολαταῦτα ἔμεινε ἀπαθῆς. Κατόπιν ἐπανέπεσεν ἡ κεφαλή του μεταξὺ τῶν χειρῶν του. — «Γυναῖκα! Γυναῖκα! τῷ λέγει Τί θ' ἀπογείνουν τὰ παιδιὰ αὐτά; Αὐριον δὲν θὰ ἔχουν νὰ φάγουν. Καλῆτερον ν' ἀπέθνησκον καὶ νὰ τὰ ἐθαπτα. Ὁ θάνατος εἶναι ἄσυλον διὰ τ' ἄθωα πλάσματα ὅσα δὲν ἔχουν ἕνα προστάτην ἐδῶ κάτω εἰς τὸν κόσμον!» — Ἀφοῦ δὲ τὰ μικρὰ ἔφαγον καὶ κατεκλίνθησαν, τὰ ἠσπᾶσθη τρυφερῶς καὶ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ἔμεινε καθήμενος καὶ εἰς μυστηριώδη σιωπὴν βεβυθισμένος.

Τὴν πρωῖαν τῆς ἐπαύριον ἡ σύζυγός του ἠγέρθη ὅπως ἐτοιμάσῃ τὸ πρόγευμα. Ὁ Ἰάκωβος μῆτε τὸ ἤγγιζε κἄν. Ὑπᾶγε κατόπιν ἐκεῖνη νὰ συνάξῃ μερικά γαιώμηλα καὶ παρεκάλει ἐκ νέου τὸν Ἰάκωβον νὰ ὑπάγῃ πρὸς εὔρεσιν ἐργασίας. Μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε τοῦ οἴκου, οὐδὲν ἀπευκταῖον ὑποπτουμένη. Μόνος μείνας ὁ Ἰάκωβος μετὰ τῶν τέκνων, ἄτινα ἔπαιζον ἐντὸς τοῦ δωματίου, ἐνόμισε κατάλληλον τὴν στιγμήν ὅπως ἐκτελέσῃ τὸν σκοπὸν του. Ἦρπασε τὰ δύο κοράσια, τ' ἀπέθεσε ἐπὶ τῆς κλίνης, λαβῶν δὲ χαμόθεν πανίον, τὸ ἔσχισε... καὶ τὰ ἔπνιξε! Τὰ ἐκύτταξε κατόπιν ἀσκαρδαμυκτὶ, μὲ τὸ πρόσωπον ἐσκυμμένον ἐπ' αὐτῶν αἴφνης ἀνωρθώθη κλονιζόμενος καὶ ἔβηλε κραυγὴν ἀλγεινὴν. Ἦσθάνθη ὅτι κάποιος ἐπλησίαζε. Τρέμων καὶ ἐσπευσμένος ἐξῆλθεν. Ὁ πλησιάζων ἦτον ἡ μάμμη, ἐπανερχομένη οἰκᾶδε, ὁ δ' Ἰάκωβος ἐξερχόμενος, διεσταυρώθη μετ' αὐτῆς. Τὸν ἠρώτησε ποῦ ὑπᾶγει νὰ τὸσον βιαστικῶς. Οὐδὲν ἀπήντησε καὶ ἔφυγε δραμαῖος διὰ μέσου τῶν ἀγρῶν. Ὅτε

δ' ἔφθασεν εἰς τὴν πλησίον πόλιν, ἐσήμαινον τὴν μεσημβρίαν οἱ κώδωνες. Ἦτο ἡμέρα ἀγορᾶς, κακόηχος δὲ φωνῶν καὶ ἀσμάτων μουσικῆ συμφωνία ἐξήρχετο ἀπὸ ὅλα τὰ καφενεῖα· οἱ δρόμοι ἦσαν πληθεῖς ἀνθρώπων ἐπησχολημένων καὶ ἀμαζῶν φορτωμένων. Διέσχισε τὸ πλῆθος καὶ διευθύνθη πρὸς τὸ δικαστήριον, ἵνα καταθέσῃ τὸ κακούρημά του. Ἦσαν τὰ γραφεῖα κεκλεισμένα, οἱ ὑπάλληλοι εἶχον ὑπάγει νὰ γευματίωσιν. Ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς κλινᾶκος ὁ Ἰάκωβος καὶ ἐπερίμεινε.

Ὁ δικαστικὸς κλητὴρ ἐν τοσούτῳ, ἐν εὐθυμίᾳ οἰνοποσίας εὐρισκόμενος, ἔτρεχεν ἀπὸ θύρας εἰς θύραν, τὴν ἱστορίαν διηγούμενος Ἰακώβου τοῦ χωλοῦ, φονεύσαντος τὰ δύο τέκνα του καὶ ἠρώτα μὴ εἶδέ τις αὐτόν. Οὐδεὶς ὑπῆγε νὰ τὸν ζητήσῃ ὅπου πραγματικῶς εὑρίσκετο. Διηλθόν τινες ἔμπροσθεν τοῦ δικαστηρίου, τὸν εἶδον καθήμενον ἐπὶ τῆς κλινᾶκος καὶ κλαίοντα, τὸν ἠρώτησαν δὲ τί τῷ συνέβη. Δὲν ἀπήντησε λέξιν. Ὅτε μόνον ἦλθον οἱ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι, εἰσῆλθε καὶ κατέθεσε τὸ κακούρημά του. Τὸν ἐφυλάκισαν. Ἡ οἰκία του ἐν τοσούτῳ εἶχε καταστῆ εἰς τὸ διάστημα τοῦτο θέατρον σκηνῆς ἀπροσδοκήτου. Ἡ μάμμη εἰσελθοῦσα βλέπει ἐπὶ τῆς κλίνης νεκρὰ τὰ δύο παιδιὰ. Βάλλει κραυγὰς φθάνει ἡ μήτηρ καὶ, ἀπαρηγόρητος καὶ ἀπηλπισμένη, ῥίπτεται ἐπὶ τῶν δύο πτωμάτων. Αἴφνης πνοὴ ἀσθενῆς ἀρχίζει νὰ ζωογονῇ τοῦ μεγαλητέρου τῆς παρειάς. Βάλλει ἡ μήτηρ τὸ οὖς ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ μικροῦ, ὃ τοῦ θαύματος δὲ! καὶ τῆς μικρᾶς ἡ καρδία πάλαι! ἡ ζωὴ δὲν ἐσβέσθη ἐξ ὀλοκλήρου ἐν αὐτῇ! Πνευστιῶσα ἡ ταλαίπωρος μήτηρ λύει τὸν κόμβον ὅστις ἐσφιγγεν ἀκόμη τῆς μικρᾶς τὸν λαιμὸν. Τί εὐτυχία! ἡ χεὶρ τῆς ἀρχίζει νὰ κινῆται, ἀναστενάζει καὶ πνοὴ ἐξέρχεται τῶν χειλέων τῆς. Ἐζων καὶ τὰ δύο! Δὲν ἦτο ἄρα δολοφόνος ὁ πατήρ των! Ἐνῶ δ' οὗτος κατέθετεν εἰς τὸ δικαστήριον τὸ κακούρημά του, ταῦτο χρόνος τὰ τέκνα του μειδιῶντα ἐπανήρχοντο εἰς τὴν ζωὴν.

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΤΛ. Α')

Μανθάνουν ἀμέσως ὅτι ὁ Ἰάκωβος παρεδόθη εἰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης. Λαμβάνει τὰ δύο κοράσια μετ' αὐτῆς ἡ μήτηρ, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ βραχίονος, τὸ δ' ἐκ τῆς χειρὸς καὶ διευθύνεται πρὸς τὴν πόλιν δραμαῖα. Τῆ ἀνοίγουν τὴν θύραν τῆς φυλακῆς, εἰσέρχεται δ' ἐνδον αἰθούσας σκοτεινῆς ὅπου ὁ Ἰάκωβος, μὲ δεδεμένās τὰς χεῖρας, θρηνεῖ ῥεμβάζων. — Δὲν ἀπέθανον τὰ παιδιὰ σου! τῷ φωνάζει ἰδοὺ σοὶ τὰ φέρω! Ζοῦν! Ζοῦν καὶ τὰ δύο!

Τὴν παρετήρησεν ὁ Ἰάκωβος ἀπαθῆς καὶ ἀσκαρδαμυκτὶ. Παρετήρησε κατόπιν καὶ τὰ τέκνα του ἀκίνητος ἐπίσης καὶ οὐδὲν ἀναγνωρίζων, ἔπειτα δὲ δακρυρροῶν: «Τὰ ἐφόνευσα, εἶπε, διὰ νὰ μὴν ἀποθάνωσι τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους! Δὲν θ' ἀποθάνωσιν ὄχι, μὲ θάνατον τοιοῦτον ἤδη!

Παρετήρησαν τότε ὅτι ὁ δυστυχῆς εἶχε παραφρονῆσει καὶ τὸν ἐπεμψαν ἐνταῦθα.

Παρῆλθε καιρὸς ἕκτοτε. Ὅλιγον μακρὰν ἀπὸ ἐδῶ, πλησίον ποταμοῦ, ἐγείρεται ἀκόμη τοῦ Ἰακώβου ἡ μικρὰ οἰκία. Τὸ ταχυδρομικὸν ἀμάξιον τῆς πρωτεύουσας ἐκείθεν διέρχεται καθ' ἑκάστην. Ἄρα τὸ ἴδουν τὰ δύο κοράσια τρέχουν, ἐνῶ παίζουν ἐντὸς τοῦ κήπου, ν' ἀκούσωσι τὸν ἦχον τῆς μᾶστιγος τοῦ ἡνιόχου καὶ, γελῶντα, πλήττουσι τὰς χεῖρας ἐκ τῆς χαρᾶς. Ὁ πατήρ των ἐν τοσούτῳ μένει ἐντὸς τοῦ φρενοκομείου, κάτωχρος καὶ ὑπὸ ἄλγους σιωπῆ κατανάλισκόμενος, ἐξακολουθεῖ δ' ἀκόμη νὰ φωνάζῃ «Ἐγὼ τὰ ἐφόνευσα! Ἐγὼ καὶ τὰ δύο!» Καὶ εἶναι ἐκ τῶν ἀνιάτων ἀσθενῶν τοῦ καταστήματος.

Βλέπεις ἤδη τοὺς δύο ἐκεῖνους, μὲ τὰς παρειὰς μαραμμένας καὶ γαιῶδες περιβληθείσας χροῶμα, κατηφῆς καὶ σιωπηλοὺς ὡς φάσματα καὶ τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου βαδίζοντας; Αὐτῶν ἡ ἱστορία εἶναι τῶντι παράδοξος. Πλὴν δὲ τούτου ἀποδεικνύει ὅτι ἡ τρέλλα ὑπάρχει ἐν σπέρματι ἐνίοτε μεταξὺ μιᾶς ὀλοκλήρου οἰκογενείας, τὴν κατάλληλον μόνον περιμένουσα στιγμήν, ὅπως βλαστήσῃ καὶ ἀναπτυχθῆ. Εἶναι δύο ἀδελφοί, Θωμᾶς καὶ Ἀδαλβέρτος Υἱοῦστ, μί-

α γραία δὲ, τὴν ὁποῖαν θέλομεν μετ' ὀλίγον ἀπαντήσει εἰς τῶν γυναικῶν τὴν αἰθουσαν, εἶναι καὶ αὕτη ἐκ τῆς οἰκογενείας των. Πρὸ τεσσάρων περίπου ἐτῶν ὁ χειμὼν ἦτο δριμύς πολὺ, ὁ δὲ Θωμᾶς, ὁ νεώτερος τῶν δύο, ἔκλεψε μίαν νύκτα μερικά ξύλα ἀπὸ ἐν τῶν δασῶν τῆς κυβερνήσεως. Ὁ δασοφύλαξ, ὑπὸ τοῦ φωτός τῆς σελήνης βοηθούμενος, παρητήρησε σκιάν ἀνθρωπίνην, ἠκολούθησε δὲ τὸν κλέπτην, δραμαίως φυχόντα, μέχρι τῆς οἰκίας ὅπου συνέζων σὶ δύο ἀδελφοὶ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. Εἰσῆλθεν ἀποτόμως ὁ δασοφύλαξ, τὰ δὲ κλαπέντα ξύλα ἦσαν ἐντὸς τοῦ διαδρόμου. Δὲν ἐδύναντο ἄρα ν' ἀρνηθῶσι τὴν κλοπὴν. Παρουσιάσθη μολαταῦτα ὁ Ἀδαλβέρτος, ὁ πρεσβύτερος τούτεστι καὶ ἀνέλαθεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ὑπόθεσιν. Ἐπραξε δὲ τοῦτο, πρῶτον διότι ἠγάπα τὸν ἀδελφόν του καὶ δεύτερον διότι ἐσκέφθη ὅτι ὡς γεωργὸς δὲν ἤθελε τιμωρηθῆ ἐπίσης αὐστηρῶς, ὅπως τὸν Θωμᾶ, ἐργάτην ἀπλοῦν. Ἐπατάτο μολαταῦτα τῷ ἐφήρμοσαν τὴν βαρυτέραν ποινὴν. Ἀμ' ἀκούσας τὴν ἀπόφασιν ἤτις, διὰ μερικά καυσόξυλα, τὸν κατεδίκαζεν εἰς δεκαπενθήμερον φυλάκισιν καὶ πέντε φιορινίων πρόστιμον, παρεφρόνησε. Τὸ μανθάνει ὁ Θωμᾶς, ἐνῶ ἐπανήρχετο ἐκ τῆς ἐκκλησίας, μίαν κυριακὴν. Ἰδὼν εἰς τοιαύτην κατάστασιν τὸν ἀδελφόν του, τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ θυσιασθέντα ἀδελφόν του. ἔμεινε κεραυνόπληκτος. Ἐγκατέλειψε τὸ ἔργον του, ἐγκατέλειψε τὸν οἶκόν του καὶ . . . ἐτρελάθη καὶ αὐτός. Ἀλλὰ τὸ μέτρον τῶν δυστυχιῶν δὲν ἦτο πλήρες ἔτι. Ἐρχεται μετὰ τινα καιρὸν ἡ γραία μήτηρ των νὰ τοὺς ἐπισκεφθῆ ἐνδὸν τοῦ φρενοκομείου. Δὲν θέλει κατ' ἀρχὰς ν' ἀναγνωρίσῃ, ὅτι τὰ δύο ταῦτα κάτωχρα καὶ ἄγρια πρόσωπα ἅτινα τῇ παρουσίασαν ἦσαν τὰ ἄλλοτε τὸσον ἀνθηρὰ τέκνα τῆς αἰφνης δὲ, ἡ ἐπαφὴ ἀπλῶς τῆς ὀδυνηρᾶς ἀληθείας ἐξυπνᾷ ὅλας τὰς ἐν αὐτῇ μυστηριώδεις ἐκείνας δυνάμεις, αἵτινες ἐν τῷ βαθυτέρῳ πυθμένι αὐτῆς τεθαμμέναι, ἐφάνοντο καθυδούσαι εἰς τότε. Ἡ δυστυχὴς ἤρχισε καὶ αὕτη νὰ πα-

ραφρονῆ . . . Ἠναγκάσθημεν ἐπομένως νὰ τὴν κρατήσωμεν ἐνταῦθα.

— ὦ! ἀνέκραξα ἄρκει, ἰατρὲ, ἄρκει! εἰς ποῖον μέρος ζῆς!

— Τῶνόντι, μοὶ ἀπήντησεν, εἰδὸς τι Γεέννης, ὅπως δὲ τοῦ Δάντου ὁ Ἄδης, ἔχει καὶ ὁ ἐνταῦθα τοὺς κύκλους του, αὐξάνοντας ὅσῳ τις προχωρεῖ καὶ ζητεῖ νὰ καταμετρήσῃ τὸ βάθος. . . Μείνε, φίλτατε, μείνε, μοὶ ἐπανελάβε κρατῶν τὴν χειρὰ μου ἢν ἤθελον ν' ἀποσύρω ἐγὼ, εἶμαι ὁ ὀδηγός σου, ὁ Βιργιλίός σου. Ἴδου ἄλλως τε ἡ θύρα τοῦ δωματίου ὅπου ἤθελον νὰ σὲ φέρω.

Καὶ ἔστρεψε τὴν κλειδα ἐπὶ τοῦ κλειθροῦ.

B.

Τὸ δωματίον ἐν ᾧ εἰσῆλθομεν ἦτον εὐρύχωρον καὶ ἀρκετὰ καθαρὸν, ὅμοιον πρὸς ὅσα εἶχον ἔως τότε ἴδει ἐν τῷ ἀπαίσιῳ ἐκείνῳ οἴκῳ. — Ἐκεῖτο ἐξηπλωμένος ἐπὶ κλίνης εἰς ἀνθρώπος, ἢ μάλλον ἀνθρώπου σκιά, τόσον κάτισχνον ἦτο τὸ σῶμά του καὶ ἠλλοιωμένα τὰ μέλη του. Ἀπήγγελλε διαρκῶς φράσεις βραχείας, διακεκομμένας, ἀκαταλήπτους πολλακίς ὡς ἐκ τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς τὰς προέφερε, ἐστρέφετο δὲ καὶ πάλιν ἐστρέφετο καθ' ὅλας τὰς θέσεις τοῦ σώματος, ὡς ἂν ἕκαστον τῶν μελῶν αὐτοῦ ὠθεῖτο ἢ ἐσύρετο ὑπὸ νήματος ἀοράτου. Τὸ βλέμμα ὅπερ οἱ ἀπαίσιοι καὶ καταβεβλημένοι ὀφθαλμοὶ του ἐξηκόντιζον εἶχε τι ἄγριον, ἀπλανὲς δὲ προσηλοῦτο ἐφ' ἐνὸς μέρους τῆς ὀροφῆς. Ἐνίοτε ἀνέπνευεν ἐκ βάθους καρδίας, ἔμεινε ἐπὶ δύο ἢ τρία δευτερόλεπτα ἤσυχος, κατόπιν δὲ πάλιν ἀνήσυχος, ἀκάματος, φοβερός τὴν ὄψιν ἐπανελάμβανε τὴν ἐργασίαν του, στρεφόμενος καὶ ἀναστρεφόμενος ἐπὶ τῆς στρωμνῆς του.

— Ὁ ἀνθρώπος τὸν ὁποῖον βλέπεις, μοὶ εἶπεν ὁ φίλος μου, καὶ ὅστις εὕρισκεται πλέον εἰς τὸ τέρμα τοῦ βίου του, εἶναι ἀρχαῖος βιομήχανος, πωλήσας δὲ τὴν μηχανὴν, μετέβη εἰς τὴν ἐν Βοημίᾳ πόλιν Σ. . . ὅπως ἐκεῖ ἀποκατασταθῆ. Ἦτο χῆρος ἀ-

νευ τέκνων, νέος ἔτι, διότι μάλιστα ἦτο τσσαρακονταετής. Διάφοροι προτάσεις γάμου τῷ ἐγένοντο ἐν τῇ νέᾳ πόλει ὅπου ἀπεκατεστάθη, ἐνυμφεύθη δὲ νέαν, εἰκοσαετῆ μόλις, ἐκ καλῆς οἰκογενείας ἐσχάτως ἦλθε νὰ τὸν ἰδῆ ἐνταῦθα. Σπανίως βλέπει τις πλέον ἀξιεράστον καὶ εὐάρεστον νεάνίδα. Μ' ὅλον τὸ δυσανάλογον τῆς ἡλικίας των, ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς. Εἶχον ἐν τέκνον, ἐν ἄρβεν ὅπερ μετ' οὐ πολὺ ἀπεφρόνησε ὅλας τῆς μητρὸς τὰς φροντίδας. Ὁ Ὄσβαλ, οὕτως ὀνομάζεται, εἶχεν ἀγοράσει ὠραίαν τινα ἐξοχὴν ὄχι μακρὰν τῆς πόλεως κειμένην, γαίας ἀπείρους καὶ κήπους περιλαμβάνουσιν, ἐν ταύτῃ δὲ διήρχετο τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας του. Συνέβη ἐν τοσοῦτῳ ὀλίγον κατ' ὀλίγον μεταβολὴ τις εἰς τὸν χαρακτῆρά του, ἡ δὲ μεταβολὴ αὕτη δὲν διέλαθε τῆς συζύγου τὸ βλέμμα. Ἐγένετο περισσότερο καὶ συγνότερον ἀπὸ πρὶν θυμώδης. Ἡ γυνὴ του, ἄγγελος ἀγαθότητος, τὸ ἀπέδωκεν εἰς τὸ πολυάσχολον αὐτοῦ καὶ εἰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις σπουδαίας, μόνην κατ' αὐτὴν αἰτίαν τῶν διηνηκῶν μερίμων καὶ τοῦ ἐντεῦθεν θυμώδους τοῦ χαρακτῆρός του.

Ἦλθε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ν' ἀποκατασταθῆ εἰς τὸ ἴδιον μέρος καὶ ἄλλη τις οἰκογένεια, ἣτις εἶχε προηγουμένως γνωρίσει τὸν Ὄσβαλ. Ἐμαθεν ὁ Ὄσβαλ τοῦτο μετὰ τινος δυσαρσεκείας καὶ κρυφίου μάλιστα ἀνησυχίας, ἣτις ἐξέπληξε τὴν σύζυγον του. Οἱ νεοελθόντες ἐν τοσοῦτῳ ἐπεσκέφθησαν τὸν Ὄσβαλ, ὡφειλεν ἐπομένως καὶ οὗτος νὰ τοῖς ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπίσκεψιν. Αἱ ἐπισκέψεις ἀνεναώθησαν, αἱ δὲ δύο γυναῖκες, τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἡλικίας ἀμφοτέραι, συνέδεσαν στενὴν φιλίαν. Ἡ Κυρία Ὄσβαλ δὲν παρετήρησεν ὅτι ὁ σύζυγός της ἐβλεπε μὲ δυσἀρέσκειαν τὰς πρὸς τὴν νέαν φίλην ἐπισκέψεις αὐτῆς, προπάντων δὲ ὅτι τὴν παρετήρει μὲ βλέμμα περίεργον πολὺ, ὡσάντις ἐξεργουμένη πρὸς ἐπίσκεψιν ἢ δι' ἄλλην οἰανδήποτε αἰτίαν, ἐπανήρχετο οἴκαδε. Καὶ ὅμως ἡ ταλαίπωρος γυνὴ πόσῃ δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἐμ-

πιστευθῆ εἰς τὴν νέαν φίλην τῆς πολλὰ πικρὰ ἀπόκρυφα ἅτινα ἐπέζον τὴν καρδίαν της! Ὅ,τι ἰδίως τὴν ἐθλίβεν ἦτον ὅτι ὁ πατήρ δὲν ἐφάνετο καθόλου ἀγαπῶν τὸν υἱὸν του, μόνην χαρὰν καὶ εὐτυχίαν τῆς μητρὸς. Ἐφάνετο ὁ Ὄσβαλ ὑπὸ μαύρων καταλαμβανόμενος λογισμῶν, ὡσάντις — σπανίως ἄλλως τε, — ἐλάμβανε τὸ παιδίον ἐπὶ τῶν γονάτων του καὶ ἀσκαρδαμυκτὶ τὸ παρετήρει.

— Εἶθε, τῷ λέγει μίαν ἡμέραν, εἶθε νὰ σὲ εἶχα κόρην καὶ ὄχι ἀρσενικόν! Διότι τώρα θὰ μὲ μοιάσῃς καὶ σὺ, καὶ ὅ,τι ἀποτρόπαιον καὶ θηριώδες περιέχει ὁ χαρακτῆρ μου θ' ἀναπτυχθῆ μὲ τὴν ἡλικίαν καὶ εἰς σέ!

Λόγοι ἀέρος ὅλα ταῦτα, ἂν θέλῃς, καὶ ὅμως ἡ δυστυχὴς μήτηρ πολλὰς ἐβασάνισεν ἐβδομάδας, διαφοροτρόπως ἐξηγουσα αὐτούς. Ὁ δὲ Ὄσβαλ ἐγένετο ἀπὸ ἡμέραν εἰς ἡμέραν μελαγχολικώτερος, μῆτε λέξιν ἐκβάλλον τοῦ στόματός του. Ἠμέραν δὲ τινα, ἐπανελθὼν ὀλίγον ἀργὰ οἴκαδε καὶ δειπνήσας χωρὶς νὰ προσέβῃ λέξιν, ἔλαθε πλησίον του τὸ τέκνον του, πενταετὴς τότε καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν τὸ παρετήρει ἀσκαρδαμυκτὶ.

— Νὰ μὴ μοὺ ὀμοιάζεις τοῦλάχιστον τόσον πολὺ! λέγει. Ἀλλ' ἔχεις τοὺς ὀφθαλμούς μου, μαύρους καὶ σὺ καθὼς ἐμὲ, τὰ μαλλιά μου, ἔχεις ὅλα μου τὰ χαρακτηριστικὰ ἀπαράλλακτα. Εἶσαι καὶ σὺ καθὼς τὸ ἄλλο . . .

— Τὸ ἄλλο; ποῖον ἄλλο; λέγει ἀνήσυχος ἡ μήτηρ.

— Γνωρίζεις ὅτι εἶχα ἓνα υἱὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου μου. Ἀπέθανεν εἰς τὴν ἡλικίαν σχεδὸν τοῦ Ἀρθούρου μας.

— Ὁ Ἀρθούρος εἶναι τὸ ὑγιέστερον τοῦ κόσμου παιδί! εἶπεν ἡ μήτηρ.

— Πῶς τὸ γνωρίζεις; ἀπήντησεν ὁ πατήρ. Τὰ τέκνα κληρονομοῦν τῶν γονέων τὰς ἀσθενείας. Φέρουσιν ἐντὸς αὐτῶν ἐν σπέρματι ὅ,τι φυσικὰ καὶ νοερὰ ἐλαττώματα ἔχομεν ἡμεῖς. Καλῆτερον, μυριάκις καλῆτερον νὰ μὴ γεννηθῆ τις, ν' ἀποθάνῃ μικρὸς ἢ,

ζών, να ώθηται νόκτα και ημέραν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ κακὸν, εἰς μυστηριώδεις τῆς τύχης διαταγὰς ὑπέικον, θὰ βλαστήσῃ ἐν ἡμῖν!

— Τί ἰδέα! Ἄλλὰ, πρὸς θεοῦ! πῶς τοιαῦτα ἔρχονται εἰς τὴν κεφαλὴν σου;

Ὁ Ὄσβαλ δὲν ἀπήντησεν. Ἡ δυστυχὴς γυνὴ ὅμως τοσοῦτον ἐταράχθη ἐκ τῶν λόγων τοῦ συζύγου της, ὥστε ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀφοῦ ἀπεσύρθη ἐκείνος ἵνα κατακλιθῆ, ἔμεινε καθημένη καὶ ὡς καρφωμένη ἐπὶ τῆς καθέδρας. Ἀκίνητος καὶ ὡς ἀψυχος σχεδὸν, παρετῆρει ἀσκαρδαμυκτὶ τὸ ἔδαφος καὶ ἐξήτει τὴν κλεῖδα τῶν ἀλλοκότων ἐκείνων φράσεων, χωρὶς νὰ τὴν εὕρισκῃ. Ἠγέρθη ἐπὶ τέλους διὰ μιᾶς, ἀθορύβως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἄκρας τῶν ποδῶν βαδίζουσα, μετέφερε τὸ παιδίον εἰς τὸν πλησίον θάλαμον, ὅπου εἶχεν ἐτοίμην, πλησίον τῆς ἰδιῆς κλῆσης τῶν, τὴν κλίνην του. Ὁ Ὄσβαλ ἐκοιμάτο βαθέως ἤδη. — Ἡσθάνετο μολοντοῦτο ἡ γυνὴ ὅτι δὲν θέλει δυνηθεῖ νὰ κοιμηθῆ. Μετέβη λοιπὸν εἰς τὸ πλησίον δωμάτιον, ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ γραφείου τεμάχιον χάρτου καὶ ἤρχισε νὰ γράψῃ πρὸς τὴν μητέρα της. Ὁ πατὴρ της, ὑπάλληλος τῆς κυβερνήσεως, εἶχε μετατεθῆ εἰς Γαλλικίαν πρὸ ἐνὸς περιποῦ ἔτους.

Ἄγνοῶ, ἂν ὑπάρχῃ τι φρικωδέστερον τῆς κραυγῆς τὴν ὁποίαν ἄνθρωπος κοιμώμενος αἰφνης ἐκβάλλει. Διὰ τοῦτο ἀδίκως ὁ ὄχλος ἐν τῇ ἀπλότητί του δὲν ἀποδίδει τὰς τοιαύτας κραυγὰς εἰς συνειδήσεις ἐνόχους. Ὅταν αἱ ἐξερχόμεναι τῶν χειλέων ἀνθρώπου κοιμωμένου ἀναρθροὶ καὶ κακόηχοι τοιαῦται φωναὶ ταραττοῦσι τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτός, ὑπὸ τοῦ μονοτόνου ρυθμοτρόχου μόνον τοῦ ὥρολογίου ἕως τότε ταρασσομένην, αἰσθάνεται τις, ἂν ἦναι ἐξυπνος, βῆγος ἀκούσιον, νομίζων ὅτι ἀκούει ἐκ τοῦ ἄλλου κόσμου φωνὴν τινα. Τρίς ἀντήχησε μία τοιαύτη φωνὴ ἐκ τοῦ πλησίον θαλάμου, μετ' αὐτὴν δ' ἡ γυνὴ τοῦ Ὄσβαλ ἤκουσε τὸν σύζυγόν της βαθέως ἀναπνεύσαντα, στραφέντα καὶ πάλιν στραφέντα

ἐπὶ τῆς κλίνης του καὶ κατόπιν ἐκ νέου ἀποκοιμηθέντα.

Ἐκείνη ἐν τοσοῦτῳ ἐξηκολούθει νὰ γράφῃ. Αἰφνης ἀκούει τὸν Ὄσβαλ ἐγειρόμενον καὶ μὲ βήματα ἄτακτα βαδίζοντα ἐντὸς τοῦ δωματίου του, ὡς ἂν ἐξήτει τι. Ἄνοίγει, τὸ κηρίον κρατοῦσα εἰς χεῖρας, καὶ . . . σπασμοδικῶς ἀναγκάζεται νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τοῦ φύλλου τῆς θύρας, ἵνα μὴ πέσῃ χαμαί.

Ἄγριος ὁ Ὄσβαλ, μὲ το βλέμμα ἀπλανές, μὲ φυσιογνωμίαν τὴν φρίκην ἐκφράζουσαν, ἵσταται ὄρθιος καὶ μαχαίριον κρατῶν ἐνώπιον τοῦ κοιμωμένου τέκνου του, ἔτοιμος νὰ βυθίσῃ τὸ δολοφόνον σίδηρον εἰς τοῦ παιδίου τὸ στήθος.

— Ὄσβαλ! Ὄσβαλ! ἀνακραεῖ ἐκτὸς ἑαυτῆς ἡ σύζυγος. — Ἀνετινάχθη, ὡς ἀπὸ ὄνειρον ἐξερχόμενος. Πίπτει τὸ μαχαίριον τῶν χειρῶν του, διὰ νὰ μὴ πέσῃ δὲ καὶ ἐκεῖνος, ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ τοίχου.

— Ἡ Μελανηφόρος γυναῖκα! ἐφώνησε, τὸ δ' ἐπίλοιπον τῶν λόγων του ἐσβέσθη ἐντὸς συγκεκριμένης ταραχῆς. Τὴν ἐπαύριον ὑπῆγεν ἡ σύζυγός του νὰ ἴδῃ τὴν γείτονά της, τὰ δὲ δάκρυα, ἅτινα ἀδύνατον νὰ κρατήσῃ, προέδιδον τὴν συγκίνησιν τῆς καρδίας της. Τῇ εἶπεν ἐπὶ τέλους ὅτι εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ἀνήσυχος μὲ τὴν εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνδρός της ἐπεληθούσαν μεταβολὴν, μὴ δυναμένη μολαταῦτα νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς οὐδένα ὅ,τι τόσον τὴν ἐτρόμαξε. Ἐσίγησεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἡ φίλη της, καταβάλλουσα δὲ κατόπιν τοὺς δισταγμοὺς αὐτῆς:

— Εἶναι χρέος μου ἴσως, λέγει, νὰ σοὶ δώσω ἐγὼ μερικὰς πληροφορίας ἐφ' ὧν αὐτῶν, ἅτινα τόσον σὲ ἀνησυχοῦν.

— Λέγε! Λέγε!

— Μὴ τρομάξῃς ὅμως . . .

— Δὲν τρομάξω, ὄχι, ἀπήντησεν ἡ Κυρία Ὄσβαλ, ὠχρῶσα καὶ μὲ τρέμοντα χεῖλη.

— Ὁ σύζυγός σου, λέγει ἡ γείτων, προσεβλήθη ἄλλοτε νοσερῶς καὶ τὸν ἐκλείσαν εἰς ἐν φρενοκομεῖον . . .

Βλέπουσα δὲ τὴν φίλην της ἔτι μᾶλλον ὠχρῶσαν, ἐδίστασεν ἐκ νέου. Δὲν ἐπίστευε, τῇ προσθέτει, κανεὶς, ὅτι θέλει ἀναλάβει. Διότι, πραγματικῶς, εἶχεν ἐν μέσῳ τῆς τρέλλας του, πράξει φοβερὸν κακούργημα . . . Ἐφόνευσεν, ἐν ὧρᾳ ἐξάψεως, τὸν υἱόν του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου του.

Ἐπαίξε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ μικρὸς Ἀρθούρος πλησίον τῆς μητρός του. Μὲ χεῖρα τρέμουσαν τὸν ἤρπασεν ἡ δυστυχὴς μήτηρ, πλὴν μετὰ τύσης ὀρμῆς, ὥστε ἐκπληκτον τὸ παιδίον τὴν παρετῆρει ἀσκαρδαμυκτῆ.

— Ἐφόνευσε, ναί, τὸν υἱόν του, πενταετῆ μόλις. Τοῦ ἔκοψε τὸν λαιμόν, ὁ Θεὸς γινώσκει ἐν μέσῳ ποίας παραφορᾶς! Ὅτε δὲ τὸν συνέλαβον, εἶπεν ὅτι μία γυνὴ μελανηφόρος τὸν ἐδίωκεν ἀκαταπαύστως καὶ ὅτι αὐτὴ τὸν ὤθησεν εἰς τὸ κακούργημα τοῦτο. Ἡθέλησε, λέγει, ν' ἀπαλλάξῃ τὸν υἱόν του τῶν κινδύνων νὰ παραφρονήσῃ καὶ ἐκεῖνος καθὼς τὸν πατέρα του. Ἄνθρωπος εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἔχων τὸ λογικόν του, εἶπέ μοι, παρακαλῶ, τί δὲν δύναται νὰ πράξῃ!

Ἡ δυστυχὴς Ὄσβαλ ἤρχισε νὰ τρέμῃ ὀλόκληρος, διότι ἐνεθυμῆτο ὅτι καὶ ἤδη ὁ σύζυγός της τῇ ἀνέφερε περὶ μελανηφόρου γυναικὸς δύνασαι δὲ νὰ ὑποθέσῃς ἐν ποίᾳ καταστάσει ἐπανῆλθεν οἴκαδε καὶ τί μαύρας ἡμέρας διήλθε. Νύκτα καὶ ἡμέραν ἔτρεμε διὰ τὸν Ἀρθούρον της, νύκτα καὶ ἡμέραν κατεσκόπευε τὴν νοεράν κατάστασιν τοῦ συζύγου της. Ἀπεφάσισε τέλος πάντων νὰ χωρισθῇ τοῦ τέκνου της καὶ νὰ τὸ ἐμπιστευθῆ εἰς τὸν πενθερὸν καὶ τὴν πενθεράν της. Συγκατετέθη δὲ καὶ ὁ Ὄσβαλ εἰς τοῦτο, καὶ οὕτω ὁ μικρὸς Ἀρθούρος ἐφαινετο ἀπαλλαγῆς τοῦ κινδύνου.

Παρήλθον ἄρκετὰ ἔτη. Ὁ χαρακτῆρ τοῦ Ὄσβαλ ἤρχισε βελτιούμενος, ἔγινεν ἥπιος καὶ γλυκὴς, καὶ εὐκόλως ὑπεχώρει ἐπὶ παντὸς ζητήματος, περὶ δὲ τῆς ὀλεθρίας ἐκείνης νυκτός καθ' ἣν ἄλλοτε ἐκινδύνευσεν νὰ ναυαγήσῃ τὸ λογικόν του, οὐ

δέποτε ἀνέφερε τι, αἰσχυρόμενος ἴσως. Καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γυναικὸς του δ' ἐξ ἄλλου ἐπανῆλθε βαθμηδὸν ἡ ἐλπίς καὶ τὸ θάρρος ἤρχισε νὰ πιστεύῃ ὅτι ἄγγελος προστατῆς ἀπέδιώξε διὰ παντός ὅ,τι ἐτάραττε τὸν ὕπνον τοῦ συζύγου της. Ἐνθυμῆτο μόνον ὡς κακὸν ὄνειρον τὴν φρικώδη ἐκείνην νύκτα.

Παρήλθον τρία ἔτη μετὰ τοῦ Ἀρθούρου τὴν ἀναχώρησιν. Ἡ μήτηρ του ἠσθάνετο, ἡ δυστυχὴς, ζωηράν ἐπιθυμίαν ὅπως τὸν ἐπανίδῃ, ἐπλησίαζον δὲ τὰ Χριστούγεννα. Συνεβουλεύθη τὴν γείτονά της, τί λέγει, νὰ φέρῃ τὸ τέκνον της ἢ ὄχι ἡ φίλη της μήτε ναί τῇ εἶπε, μήτε ὄχι, τῇ ἐξεφράσθη μολαταῦτα μὲ τινὰς δισταγμοὺς καὶ ἐπὶ τέλους τὴν ἄφησε νὰ πράξῃ ὅ,τι ἔγχευε. Ἡ ἐπιθυμία ὅμως, ὅπως ἐπανίδῃ τὸ τέκνον της, ἔστω καὶ διὰ τινὰς μόνον ἡμέρας, ὑπερίσχυσε παντὸς ἐναντίου λόγου, τῷ ἔγραψε, τὸ δὲ τέκνον, ἐξεβλήθη τοῦ σχολείου, μετέβη εἰς τὸν πατρῶν οἶκον. Ἦτον ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγενῶν, ἡ δὲ ταλαίπωρος μήτηρ εἶχε προετοιμάσει ὅ,τι ἀπητείτο, ὅπως συγχρόνως ἐορτάσῃ καὶ τοῦ Ἀρθούρου της τὴν ἐπάνοδον. Ὁ πατὴρ ἐντοσοῦτῳ, ὅστις ἰδὼν τὸν Ἀρθούρον ἐγινεν ἐκ νέου κατηφῆς καὶ σιωπηλὸς, ὡς ἂν ἡ θεὰ τοῦ τέκνου του ἐξήγειρε παλαιὰς ἐν αὐτῷ ἀναμνήσεις, ἠγόρασεν οὐχ' ἦττον καὶ αὐτὸς διάφορα δῶρα, ἵνα τὰ προσφέρῃ εἰς τὸ παιδίον. Τόσον δὲ φαιδρὰ ἦτον ἡ σύζυγος Ὄσβαλ, ἐπαναβλέπουσα τὸ τέκνον της, ὥστε ἠθέλησεν ἵνα καὶ τινες γείτονες κατωτέρως τάξεως, συμμερισθῶσι τὴν χαρὰν της. Ἐντὸς τοῦ ἰδίου οἴκου τῶν, εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ὄροφν, κατόκει πτωχὸς τις ράπτης, κυρτὸς, μετὰ τῆς γυναικὸς του καὶ τῶν πέντε τέκνων του. Ἐσκέφθη νὰ τοῖς προσφέρῃ, ὡς δῶρον τῶν Χριστουγενῶν, ἐνδύματα χονδρὰ καὶ κατάλληλα διὰ τὸν χειμῶνα, ἐπίσης δὲ καὶ ἐν δένδρον τῶν Χριστουγενῶν, ὅμοιον καίτοι μικρότερον ἑτέρου, διὰ τὸν υἱόν της προωρισμένου. Ἄμα τὰ παιδία τοῦ ράπτου τὸ εἶδον, ἤρχισαν ἐκ τῆς χαρᾶς νὰ πηδῶσιν, ἀναφέροντα συγ-

χρόνος περί άλλων, ωραιότερων ἔτι παιγνιδίων, ἅτινα εἶχον δωρήσει εἰς τὸν φίλον αὐτῶν Ἀρθούρον, καὶ τὰ ὅποια ἀνυπομόνως ἐπερίμενον νὰ ἴδωσι τὴν ἐπαύριον.

Ἦλθεν ἐπὶ τέλος ἡ περιπέθητος ἐκείνη νύξ τῶν Χριστουγενῶν, καὶ εἰς τὰ παιδιά καὶ εἰς τὰς οἰκογενεῖας τοσοῦτον προσφιλῆς.

Ὅλαι, καὶ τοῦ Ὀσβαλ καὶ τῆς λοιπῆς γειτονίας, αἱ οἰκίαι ἦσαν χιονοσκεπάστοι. Εἶχον πρὸ ἱκανῆς ὥρας σιωπήσει οἱ τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἀναγγέλοντες κώδωνες καὶ ἐβυθίσθη ἐκ νέου τὸ πᾶν εἰς σιγὴν. Ὁ νυκτοφύλαξ εἶχε διὰ τῆς σάλπιγγος ἀναγγεῖλαι τὴν τρίτην ὥραν τῆς πρωίας, ὅτε βλέπει ἡμίγυμον ὑπηρετρίκην, δρομαίως ἐξεληθούσαν τῆς οἰκίας Ὀσβαλ καὶ πρὸς αὐτὸν διευθυνομένην.

— Βοήθειαν! Βοήθειαν! ἀνέκραξε πνευστιῶσα, ὁ αὐθέντης μου φρονεῖ τὸ παιδί του.

Ὁ κυρτώσωμος ῥάπτης, ἔχων ἐργασίαν κατεπίγουσαν κατεκλίνθη τὴν μίαν μύλις μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἀκούσας τὴν ταραχὴν, πηδᾷ τῆς κλίνης του, τρέχει πρὸς τὸ παράθυρον καὶ παρατηρεῖ ἔξω. Ἀκούει συγχρόνως τὴν σύζυγον τοῦ Ὀσβαλ φωνάζουσας:

— Ὑψιστε Θεέ! Ἐφόνευσε τὸ τέκνον μας!

Ὁ ῥάπτης ἐτρόμαξε. — Γυναῖκα, παιδιά, λέγει εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν, ὄλους ἐντρόμους, προτιμῶ νὰ μὴ μάθω τί συμβαίνει κάτω. Ἄς κλείσωμεν καλὰ τὴν θύραν καὶ μὴ σαλεύσωμεν.

Ἦκουσεν ὁμως τοὺς γείτονας καὶ τὸν νυκτοφύλακα ἐσπευσμένως τρέξαντας πρὸς τὴν οἰκίαν καὶ τοῦτο τὸν ἐνεθάβρυνε. Καταβαίνει καὶ αὐτὸς τὴν κλίμακα καὶ φθάνει εἰς τὸ θέατρον τοῦ δράματος. Ἐκεῖτο ἄπνους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὁ Ἀρθούρος, πλέων εἰς τὸ αἶμα, παρ' αὐτῷ δ' εὐρίσκειτο πέλεκυς αἱματόφυρτος. Ἐν μέσῳ τοῦ δωματίου ἴστατο ὁ πατήρ, ἀπαίσιος τὴν ὄψιν, μὲ τὸ βλέμμα ἀπλανές καὶ ὡς ὕλινον ἀστράπτον.

— Ἐπραξά ὅ,τι ἤμην ἠναγκασμένος νὰ πράξω. Ἦλθε πάλιν ἡ μελανηφόρος γυναῖκα. Ἐπρεπε νὰ τῇ ὑπακούσω.

Ἀπὸ ἐκείνης δὲ τῆς ἡμέρας περιῆλθεν εἰς ἡν κατάστασιν τὸν βλέπετε, φίλτατε.

Ὁ Λιμβλάτ ἐτελείωσεν οὕτω τὴν ἱστορίαν του. Περιττὸν νὰ εἶπω ὅτι ὁ ἀπέναντι ἡμῶν δυστυχῆς ἀσθενῆς οὐδὲ λέξιν ἠνόησεν. Ἡ παραφροσύνη του ἐντοσοῦτω ἐβαινεν ἐπὶ τὰ χεῖρα. Αἱ κινήσεις του ἐγίνοντο ὀρμητικώτεροι καὶ σπασμωδικώτεροι, οἱ δὲ λόγοι του, ταχύτεροι καὶ ἀκατάληπτοι, κατέληγον εἰς μονότονον καὶ ἀνώνημον ψιθυρισμὸν.

— Δὲν θὰ διέλθη τὴν νύκτα! μοὶ λέγει ὁ ἰατρός. Ἀλλάσσετε του, κύριε ἐπιστάτα, συχνότερον τὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου χιόνα καὶ δίδετε του νὰ πίνη, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον νὰ πίνη. Ἡ ἰατρικὴ δὲν ἔχει πλέον τι νὰ κάμῃ ἐνταῦθα.

Ἐμακρύνθημεν τότε, ἡρέμα βαδίζοντες, ὡς ἵνα μὴ ταραξώμεν τὰς τελευταίας τοῦ θνήσκοντος στιγμᾶς. Ἀπεσύρθημεν κατόπιν εἰς τὸ ἰατροῦ τὸ δωμάτιον, ὅπου ἐμείναμεν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καὶ ἐπέκεινα, συνδιαλεγόμενοι. Ἦμην ἔτι ὄλος ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν ὅσων εἶχον ἰδεῖ καὶ ἀκούσει. Ἦτοιμαζόμεν δὲ ν' ἀπέλθω, ὅτε βλέπομεν ἀνοίγουσαν τὴν θύραν καὶ εἰσερχόμενον τὸν ἐπιστάτην, τὸν ὅποιον εἶχομεν ἀφήσει εἰς τοῦ Ὀσβαλ τὸ δωμάτιον.

— Ἀμέσως, λέγει ὁ ἰατρός, λαβὼν τὸ κάλυμμά του. Ἐλθε καὶ σὺ μίαν στιγμὴν, μοὶ προσθέτει. Θὰ ἴναι διὰ τελευταίαν φορᾶν.

Διευθύνθημεν πρὸς τοῦ Ὀσβαλ τὸ δωμάτιον. Ἦτο πλαγιασμένος καὶ ἥσυχος. Μία ἐντελῆς δυνάμειον ἐξάντηλσις. Ἀπὸ καιροῦ μόνον εἰς ἄλλον ἀνετινάσσετο σπασμωδικῶς ἀνάρθρους τραυλίζων λέξεις. Ἦτον ἥρεμος ἡ φυσιογνωμία του.

— Εἶμαι, ὅσον δίδεται καλὰ, μᾶς λέγει ἐπὶ τέλος μὲ φωνὴν ἀσθενῆ μ' ἐλάφρυνε πολὺ... νομίζεις ὅτι τώρα ἐγεννήθη.

Καὶ ἀνωρθώθη βραδέως, ἐπὶ τῆς μιᾶς χειρὸς στηριζόμενος, καὶ ἔτεινε πρὸς τὸν ἰατρὸν τὴν κεφαλὴν, ὡς ἂν εἶχεν εὐάρεστον τινα εἶδησιν νὰ τῷ κοινοποιήσῃ.

— Ψεύματα, ὅτι καὶ σεῖς, ἰατρεῖ, δὲν

ἐπιστεύατε ποτὲ νὰ μ' εὕρητε τόσον καλὰ; Εἶναι ἡμίσεια ὥρα, ὅτε ἐσήμαναν μεσάνυκτα, τὴν εἶδα πάλιν... τὴν μελανηφόρον γυναῖκα. Εἶχε ρίψει πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ κρηδεμόν της καὶ μοὶ ἐφαίνετο ἥσυχος καὶ γαλήνιος. Ἐκράτει τὰ δύο τέκνα μου... τοὺς δύο υἱούς μου, εἰς τὰς ἀγκάλας της. Ἦσαν καὶ τὰ δύο βοδοκόκκινα καὶ καθαρά, καθαρά... Εἶχαν καὶ τὰ δύο ἄφθονον καὶ ζωηρὸν φῶς ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς των, ὡς στέφανον... ἀλλὰ...

Αἶφνης ἐσκυθρώπασε.

— Ἄ! ἰδοὺ!.. ἔρχεται!.. ἔρχεται πάλιν... ἀπ' ὀπίσω μας...

Μόλις ἐπρόφερε ταῦτα καὶ διὰ τοῦ δακτύλου μᾶς ἔδειξε κενὴν τινα θέσιν ἐντὸς τοῦ δωματίου, καὶ ἐγένετο ἐκ νέου ἀκίνητος ἐκ τοῦ τρόμου οἱ ὀφθαλμοὶ του μόνον, ἐξεληθόντες τῶν κοίλωμάτων αὐτῶν, ἐστρέφοντο πλάνοι ἐνθεν κακεῖθεν, ὡς διώκοντές τινα ἐντὸς τοῦ δωματίου βαδίζοντα.

— Πλησιάζει, ἐπανέλαβε πλησιάζει.

Ἐμακρυνόμεθα, ὅτε ἔβαλε φοβερὰν κραυγὴν. Καὶ ἐπανέπεσε κεραυνόπληκτος ἐπὶ τῆς κλίνης του. Ἦτο νεκρός.

(Ἐκ τῆς *Revue Germanique*) B.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΚΟΜΗΤΩΝ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Η. Η.)

Πρὸ τιμῶν ἐτῶν ἡ ἰδέα τῆς συγκρούσεως τῆς Γῆς μετὰ τινος κομήτου ἐνέσπειρε τρόμον τοῖς πᾶσιν· ἀλλὰ σήμερον, ἕνεκα τῆς διαδόσεως τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων πάσης ἐπιστήμης, καὶ οἱ ἐλαχίστας ἀστρονομικὰς γνώσεις ἔχοντες γινώσκουσιν ὅτι τοιαύτη συνάντησις οὐδεμίαν δύναται νὰ ἐπενέγκῃ βλάβην εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Οἱ κομήται, καίτοι φαινόμενοι ἀπειρομεγέθεις, ἔχουσιν ὄγκον ἀσήμαντον παραβαλλόμενον πρὸς τὸν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Καὶ ἂν δὲ ἅπας ὁ ὄγκος οὗτος συνεκεντροῦτο εἰς ἓν μόνον μέρος, ἡ συνάντησις

αὐτοῦ δὲν ἠδύνατο, ὡς ἔλεγεν ὁ Βαβινὲ (*Babinet*) νὰ ἔχη ἐπὶ τῆς γῆς ἐπιρροὴν μεγαλύτεραν ἐκείνης ἣν ἤθελε προσενηύσει ἡ σύγκρουσις ἀτμαμάξης τρεχούσης ἐν ὄλῃ τῇ ταχύτητι αὐτῆς πρὸς τεμάχιον φελοῦ ἢ, ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὸ ἐκ τῆς συγκρούσεως ἀποτέλεσμα ἤθελεν εἶσθαι ἥττον ἐπαισθητὸν ἐκείνου ὑπερ συμβαίνει εἰς ἀτμάμαξαν διερχομένην νέφος κονιορτοῦ.

Δὲν ἠδύνατο ὁμως νὰ συμβῇ τὸ αὐτὸ, ἂν ἡ γῆ προσέκρουε πρὸς ἕτερον σῶμα ἔχον ὄγκον ἀνάλογον πρὸς τὸν ἐαυτῆς· ἀναντιρρήτως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας στρώμα τῆς γῆς ἤθελε διαρραγῆ, καὶ ἐκ τούτου ἤθελεν ἐπέλθει γενικὴ κατὰ φλεξίς αὐτῆς· ἀλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ διαρραγῇ ὁ φλοιὸς τῆς, μόνῃ ἡ ἐλάττωσις τῆς ταχύτητος τῆς περὶ τὸν ἥλιον κινήσεως αὐτῆς ἠδύνατο νὰ ἀναβιάσῃ τὴν θερμότητα τοῦ πλανήτου ἡμῶν κατὰ πολλὰς ἑκατοντάδας βαθμῶν, καὶ οὕτω νὰ μεταβάλλῃ διὰ μιᾶς εἰς ἀτμώδη κατάστασιν πάσας τὰς ζωϊκὰς ἢ φυτικὰς οὐσίας τὰς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς. Βύτυχῶς ὁμως δὲν διατρέχομεν τοιοῦτον κίνδυνον, διότι γνωστοὶ εἰσιν ἡμῖν οἱ ἐπικρατοῦντες νόμοι τῶν περὶ τὸν ἥλιον κινήσεων τῶν πλανητῶν, καὶ ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι εἶναι ἀμετάβλητοι· τὸ δὲ ἡλιακὸν σύστημα θέλει διαμένει ἀείποτε τὸ αὐτὸ, ἂν ἐξέλιπε τοῦλάχιστον ἢ ἐκ τοῦ αἰθέρος ἀντίστασις τοῦ πληροῦντος ἅπαν τὸ μεταξὺ τῶν πλανητῶν διάστημα. Δικαιούμεθα τοῦλάχιστον νὰ διαβεβαιώσωμεν τοῦτο μετὰ θετικότητος, ἐνόσω δὲν παραδεχόμεθα τὴν ὑπόθεσιν ὅτι τὸ ἡμέτερον σύστημα δύναται νὰ πλησιάζῃ ὑπερμέτρως πρὸς ἕτερον ἡλιακὸν σύστημα· τοῦθ' ὅπερ εἶναι πολὺ ἀπίθανον, καὶ ἤθελε γένηαι γνωστὸν πρὸ πολλῶν ἑκατομμυρίων αἰώνων πρὶν ἢ συμβῇ. Πρὸς πᾶν ἄλλο λοιπὸν σῶμα ἢ πρὸς κομήτην δύναται νὰ συγκρουσθῇ ἡ γῆ.

Ἄλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν κομητῶν εἶναι ἄπειρος· δὲν παρέρχεται ἔτος καθ' ὃ δὲν παρατηροῦνται πολλοὶ, οἱ πλείστοι βεβαίως διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τῷ 1873 παρατηρήθη-

σαν έπτά. Ουδέλλως άρα είναι άπίθανόν να συμβή ώστε τών κομητών τις να εύρεθῆ ἐπὶ τῆς τροχιάς τῆς Γῆς. Ἡ δὲ σύμπτωσις αὐτῆ οὐχί μόνον είναι πιθανή, ἀλλὰ καὶ συνέβη ἤδη τὴν 27ην Ἰβρίου τοῦ ἔτους 1872, ἡ γῆ διήλθε διὰ τῆς οὐρᾶς τοῦ περιδικοῦ κομήτου τοῦ Βιέλα (*Biela*). Δὲν πρέπει ὅμως διὰ ταῦτα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οὐδεμίαν ἔχει ἐπιρροὴν οὐδὲ ἐνδιαφέρον εἰς ἡμᾶς. Ἡ συνάντησις κομήτου τινὸς μετὰ τῆς γῆς, καίτοι ἀκίνδυνος, οὐδὲν ἦττον εἶναι ἐκ τῶν μάλα ἀξιοπαρατηρήτων φαινομένων, καὶ συναδεύεται, ὡς συνέβη τὴν 27ην Ἰβρίου 1872, ὑπὸ ἀσυνήθους ἀφθονίας διαττόντων ἀστέρων· δυνάμεθα μάλιστα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ αἰτία τῶν ἀφθόνων ἐμφανίσεων τῶν μετεώρων τούτων εἶναι ἡ συνάντησις τῆς γῆς μετὰ τινος κομήτου μᾶλλον ἢ ἦττον ἀραιοῦ.

Ἡ γνώμη τῆς σχέσεως ταύτης μεταξύ τῶν κομητῶν καὶ τῶν διαττόντων ἀστέρων εἰσήχθη ἀπὸ ἐπτὰ ἐτῶν εἰς τὴν ἐπιστήμην ὑπὸ τῶν Κ. Κ. Λεβερριέρου (*Leverrier*) καὶ τοῦ ἐκ Μιλάνου Σχιάπαρέλλι (*Schiaparelli*), διαχύσασα μέγα φῶς εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς ἀστρονομίας, ὑπερβαθὺ σκότος ἐπεσκίαζεν ἄλλοτε.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους, οἱ διάττόντες ἀστέρες εἶναι γῆινα μετέωρα. Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ δὲ Λαλάνδης (*de Lalande*) περιέγραψεν αὐτοὺς ὡς ἐξῆς. «Ἡ ἀτμοσφαῖρα πληροῦται ἀπαύστως ἀμωδῶν ἀναθυμιάσεων, ὑδατωδῶν νεφῶν καὶ ἠλεκτρικῶν φῶτων. Ἐκ τούτου γεννῶνται πολλὰ μετέωρα καὶ φῶτα, ἅτινα οἱ παῖδες θεωροῦσιν ὡς ἀληθεῖς ἀστέρες, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐλαφραὶ ἀναθυμιάσεις, ὧν τὸ φῶς ὀλίγας μόνον στιγμὰς διαρκεῖ» Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ὁ δὲ Λαλάνδης ἐφρόνει ὅτι οἱ διάττοντες ἀστέρες δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ ἐφελκώσωσι τὴν προσοχὴν σπουδαίου ἀστρονόμου. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι τὰ σώματα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἠλιακὸν σύστημα, ὡς καὶ ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ λοιποὶ πλανῆται· ὡς οὗτοι, περιτρέφονται καὶ αὐτοὶ περὶ τὸν ἥλιον,

περιγράφοντες τροχιάς μᾶλλον ἢ ἦττον ἑλικοειδεῖς, καὶ ὑπάρχοντες εἰς τοὺς νόμους τῆς βαρύτητος· διαφέρουσι δὲ τῶν κυρίων πλανητῶν μόνον κατὰ τὴν σμικρότητα τῆς μάζης καὶ τοῦ ὄγκου αὐτῶν· εἶναι δηλαδὴ πλανῆται ἔχοντες τὰς διαστάσεις μορίων κοινοῦ. Ἄρα δ' ἐν τῶν μορίων τούτων εἰσέλθη εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς γῆς, ἢ ταχύτης αὐτοῦ, οὕσα μεγίστη ἐλαττοῦται τοσοῦτον, ὥστε αὐξάνει ἡ θερμοκρασία του εἰς βαθμὸν πυρακτώσεως, καὶ τότε βλέπομεν αὐτοὺς διερχομένους καὶ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς διαγράφοντας λεπτὰς φωτεινὰς γραμμὰς καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τοῦ στερεώματος· οὐδεμίαν νῦξ παρέργεται χωρὶς νὰ ἐμφανισθῶσι πολλοὶ ἄνευ οὐδεμίας ἐν γένει τάξεως, ἐνομάζονται δὲ τότε διάττοντες ἀστέρες σποραδικοί. Ἐνίοτε ἐπέρχεται ἀληθὴς βροχὴ διαττόντων ἀστέρων, ὡς συνέβη τὴν νύκτα τῆς 13ης πρὸς τὴν 14ην Ἰβρίου 1866 καὶ τὴν νύκτα τῆς 14ης Ἰβρίου 1872. Κατὰ τὰς ἐκτάκτους ταύτας περιστάσεις, τὰ μετέωρα παριστῶσιν ἴδιον χαρακτῆρα· πᾶσαι δηλαδὴ αἱ συνοδεύουσαι αὐτὰ φωτειναὶ γραμμαὶ φαίνονται πηγάζουσαι ἐξ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου καλουμένου κέντρου ἢ σημείου ἀκτινοβολοῦ.

Ἡ ἀναμφισβήτητος ἀπόδειξις ὅτι ἡ ἐπάνοδος τῶν ἀφθόνων τούτων ἐμφανίσεων εἶναι περιοδική, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀκριβὴς γνῶσις περὶ τῶν διαττόντων ἀστέρων. Παρητήρησαν δηλαδὴ κατὰ πρῶτον ὅτι ἀνὰ πᾶν ἔτος τὸν Αὐγούστον καὶ τὸν Ἰβριον ὁ ἀριθμὸς τῶν διαττόντων ἀστέρων ἠύξανε μεγάλως. Τοῦτο ἄρα ἦτο προφανὴς ἀπόδειξις ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν θέσιν τῆς γῆς ἐπὶ τῆς τροχιάς τῆς, καὶ ἐπομένως συνδέεται μετὰ τοῦ ἠλιακοῦ συστήματος. Ἐκτὸς τούτου ἡ σύμπτωσις πασῶν τῶν φαινομένων παραβολῶν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ ἀποδεικνύει ὅτι αἱ ἀληθεῖς παραβολαὶ, ἧτοι αἱ τροχιαὶ αἱ διατρέχουσι τὰ μικρὰ σώματα τῆς αὐτῆς περιόδου, πᾶσαι εἶναι προφανῶς παράλληλοι.

Κατ' ἀρχὰς παρεδέχθησαν ὅτι ὁ ἥλιος περιστοιχίζεται ὑπὸ δύο δακτυλίων ἀστεροειδῶν τεμνόντων τὴν τροχίαν τῆς γῆς. Τὸν ἓνα τῶν δύο τούτων δακτυλίων συναντᾷ ἡ γῆ τὴν 11ην Αὐγούστου καὶ τὸν ἕτερον τὴν 12ην Ἰβρίου· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ἐμφανίσεις τῶν ἀστέρων δὲν γίνονται κατὰ πᾶν ἔτος μετὰ τῆς αὐτῆς ἀφθονίας, εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ πυκνότης τῶν μορίων ποικίλλει μεγάλως εἰς τὰ διάφορα σημεία τοῦ δακτυλίου· ἀλλὰ τότε εἶναι ἀπλοῦστερον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ μόρια ταῦτα εἶναι συμπεπυκνωμένα εἰς σωρείας μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπιμήκεις, καὶ ὅτι περιγράφουσι περὶ τὸν ἥλιον τὰς αὐτὰς περιόδου τροχιάς. Οὕτως ἐσκέφη ὁ Κ. Λεβερριέρου κατὰ τὴν λαμπρὰν ἐμφάνισίν των τὸν Ἰβριον τοῦ 1866· ὠφελοῦμενος δ' ἐκ τῶν μελετῶν τοῦ Ὀλβερ (*Olbers*) καὶ τοῦ ἐκ *New-Haven* Νεύτωνος, οἵτινες ὥριζον τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου τοῦ Ἰβρίου εἰς 33 1/4 ἔτη, καὶ γινώσκων συνάμα τὸ ἀκτινοβόλον σημεῖον τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν περίοδον ταύτην, ἠδυνήθη νὰ ὑπολογίσῃ τὴν τροχίαν τῆς σωρείας ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ τὴν τῶν ἀπλῶν πλανητῶν, καὶ ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ τροχία αὕτη φθάνει μέχρι τοῦ Οὐρανοῦ. Τότε δ' ἀπεφάνητο τὴν γνώμην ὅτι σωρεία διαττόντων ἀστέρων οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κομήτης.

Τῶντι ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τῶν σωρῶν τούτων πλησιάζει πρὸς τὴν γῆν καὶ πρὸς τὸν ἥλιον, θέλει εἶσθαι ὄρατος, ὡς περ σωρὸς ἄμμου ἐκσφενδομισθείσης εἰς τὸν ἀέρα. Οὐδεμίαν δὲ τότε παρεμπίπτει δυσκολία ἵνα ἐνοήσωμεν τὰ ποικίλα φαινόμενα ἅτινα παριστῶσιν οἱ κομηται, τὸ ἀκάνομιστον καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ σχήματος αὐτῶν, τὸ ἀπειρομέγεθες τῆς φαινομένης διαμέτρου τινῶν, τὴν σμικρότητα τοῦ ὄγκου των, τὴν διαφάνειάν των ἕνεκα τῆς ὀπίσθας δυνάμεθα νὰ βλέπωμεν δι' αὐτῶν τοὺς ἐλαχίστους ἀπλανεῖς ἀστέρας, καὶ ἐπὶ τέλους τὸ ἀβλαβὲς αὐτῶν.

Καὶ ὅμως ἡ ἐξήγησις αὕτη, καίτοι πιθανή, ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπλή ὑπόθεσις μέχρις (ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α΄.)

οὐ ἀπρόοπτον συμβᾶν ἀπέδειξε τὴν ἀκριβείαν αὐτῆς. Ἐνα μῆνα μετὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς μελέτης τοῦ Κ. Λεβερριέρου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν, ὁ ἐκ Βιέννης Κ. Ὀππολζερ (*Oppolzer*) ἐδημοσίευσε πραγματεῖαν περὶ τῶν στοιχείων τῆς τροχιάς τοῦ τρίτου κομήτου τοῦ 1866 τοῦ ἀνακαλυφθέντος ἐν Μασσαλίᾳ ὑπὸ τοῦ Κ. Τεμπέλ (*Tempel*). Τὰ δὲ στοιχεῖα τοῦ ἀστέρος τούτου εἶναι ἀπολύτως τὰ αὐτὰ οἷα καὶ τὰ τοῦ σωροῦ τοῦ Ἰβρίου, τὰ περιγραφέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Λεβερριέρου. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν παρεδέχθησαν ὅτι ὁ κομήτης ἀποτελεῖ μέρος τοῦ αὐτοῦ σωροῦ ὅστις εἶναι διηρημένος εἰς πολλοὺς ἄλλους διακεκριμένους σωροὺς.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἠσχολήθησαν μετὰ μείζονος ἐπιμελείας εἰς τὴν μελέτην τῶν διαττόντων ἀστέρων, καὶ ἐπεβεβαιώθη ὅτι ἐκεῖνο ὑπερθεώρουσαν ὡς ἐξαιρέσειν εἶναι ὁ κανὼν. Δηλαδὴ ὅτι πάντα τὰ μόρια ταῦτα εἶναι συμπεπυκνωμένα κατὰ σωροὺς, ὧν τινὲς εἰσιν ἀραιότατοι. Ὁ Κ. *Heiss* ἐκτὸς τῶν ἀκτινοβόλων κέντρων τοῦ Αὐγούστου καὶ τοῦ Ἰβρίου ἐσημείωσεν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ σειρὰν καὶ ἄλλων κέντρων μεθ' ὧν συνδέονται εἰς σωροὺς οἱ πλείστοι τῶν σποραδικῶν ἀστέρων. Πάντες οἱ σωροὶ οὗτοι εἶναι τεμάχια κομητῶν μᾶλλον ἢ ἦττον ἀραιῶν.

Ἡ νέα αὕτη ἐξήγησις τοῦ ζητήματος τῶν κομητῶν ἐπεκυρώθη ἐτι βεβαιότερον τὴν 27ην Ἰβρίου τοῦ 1872. Πολλοὶ βεβαίως ἤκουσαν περὶ τῆς διχοτομώσεως κομήτου τινὸς γενομένης ἐν ἔτει 1846. Ὁ ἀστὴρ οὗτος ἀνακαλυφθεὶς ποτε ἐν Μασσαλίᾳ ὑπὸ τοῦ Γαμβάρ (*Cambart*) καὶ ἀκαταλλήλως ὀνομασθεὶς κομήτης τοῦ Βιέλα, ἐπανῆλθε διχοτομημένος τὸ 1852. Ἀλλὰ κατὰ τὰς τελευταίας ἐπανόδους του δὲν ἦτο ὄρατος. Τὸ παρελθὸν ἔτος 1872 ἐζήτησαν αὐτὸν εἰς μάτην, ὅτε ἐπῆλθεν ἀπροσδοκῆτως διὰ τοὺς πλείστους τῶν ἀστρονόμων ἀφθονος πτώσις διαττόντων ἀστέρων τὴν 27ην Ἰβρίου. Τοῦτο συνέβη διότι τὴν ἑσπέραν ἐκείνην διηρχόμεθα διὰ τοῦ κομήτου. Ἄλλ' ἴσως

ἀντιτάξωσιν ἡμῖν ἂν δηλώσωμεν διὰ τοῦ κομήτου τοῦ Γαμβάρ, διατί δὲν εἶδομεν αὐτὸν προηγουμένως; Αἰτία τούτου εἶναι διότι τὰς προηγουμένας ἡμέρας ἦτο τὴν ἡμέραν καὶ οὐχὶ τὴν νύκτα ὑπὲρ τὸν ὄριζοντα. Ἐκτὸς τούτου μετ' ὀλίγας ἐβδομάδας ὁ Κ. Πόξων (Pogson) παρετήρησε κομήτην οὐτινος ἢ ταυτότης μετὰ τοῦ τοῦ Γαμβάρ εἶναι ἀναμφισβήτητος.

Τὴν 27ην Νοεμβρίου τοῦ 1873 παρεφύλαττον ἀστέρας τινὰς τῆς πλουσίας σωρείας τοῦ λήξαντος ἔτους, τοὺς παρεπομένους τῷ κομήτῃ Γαμβάρ, ἀλλὰ δὲν ἐφάνησαν ὡς καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος. Ἐν τούτοις τὴν νύκτα τῆς 10ης τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἠδύθη ἀνεκαλύφθη κομήτης ὑπὸ τοῦ Κ. Coggia ἐν τῷ ἀστεροσκοπεῖῳ τῆς Μασσαλίας ἢ ὁμοίότητος τοῦ ἀστέρος τούτου πρὸς τὸν κομήτην τοῦ 1818 εἶναι ἀναμφισβήτητος, καὶ ἠδυνήθησαν ἤδη νὰ προσδιορίσωσιν ὡς ἔγγιστα τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ. Ὑπελόγισαν δὲ ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ λήξαντος ἠδύθη ἢ τὰς πρώτας τοῦ Δεκεμβρίου ἢ γῆ ἤθελε προσεγγίσει μεγάλως πρὸς τὸν κομήτην τούτον, καὶ μάλιστα ὅτι ἦτο πιθανὸν νὰ διέλθωμεν διὰ τῆς οὐρᾶς αὐτοῦ. Κατὰ τοῦτο ὁμως οὐδεμίαν ἠδύνη νὰ ὑπάρξῃ βεβαιότητις ἐκ προτέρου, διότι ἡ συνάντησις αὐτῆ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν γενικῶν διαστάσεων τοῦ ἀστέρος, αἰτινὲς εἰσὶν ἄγνωστοι ἡμῖν. Ὅπως δὲ ποτε, ἂν συνέβαιναν, ἠθέλωμεν γείνει θεαταὶ λαμπρᾶς διαβάσεως διαττόντων ἀστέρων.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΝ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

Ὅτε ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἔθεσε τὸ γυμνὸν καὶ ἄοπλον τοῦτο ὄν ἐν μέσῳ τοῦ Σύμπαντος οὐτινος ἦτο ὁ μέλλον κυριάρχης, οὐδόλως ὑπὸ ἐξωτερικοῦ τινος φαινομένου καθίστατο δῆλον παρὰ τοῖς λοιποῖς τῆς κτίσεως πλάσμασιν, τὸ μέλλον αὐτοῦ μεγαλείον. Ἀδυναμία μάλλον καὶ

ἀνικανότητις ἐν ὑποδεστέρα θέσει τὸν κατέτασσον. Μὴ δυνάμενος νὰ βυθισθῆ ἐν τοῖς ὕδασιν, ἢ νὰ στίσῃ μετὰ ταχύτητος τοὺς ἀέρας, δὲν ἦτο ἱκανὸς καὶ νὰ διαφύγῃ τὰς προσβολὰς ἀγρίου θηρίου ὡς τὸ ἄκαρι διὰ τῆς σμικρότητός του, νὰ συλλάβῃ βορᾶν ὡς ἡ ἀλώπιξ, νὰ ἀντιταχθῆ μαχίμως ὡς ὁ λέων, νὰ σωθῆ διὰ τῆς φυγῆς ὡς ἡ δορκὰς, νὰ ὑπερπηδῆσῃ τρέχων ἔλα καὶ χαράδρας ὡς ὁ σκίουρος ἢ ῥιπτόμενος ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον καὶ ἀπὸ δάσους εἰς δάσος. Τὸ πῦρ τῆς Μεσημβρίας καὶ τὸ ψῦχος τοῦ Βορρᾶ ἐξέθετον εἰς πάντα κίνδυνον τὸ ἀνυπερέσπιστον ὄν, τρομερὰ τὸ ἠπειλοῦν δυστυχήματα, καὶ ἐν συνόλῳ εἰπεῖν, τὸ ἀνθρώπινον γένος ἐφαίνετο τεθὲν ἐπὶ τῆς γῆς, ὑπὸ ἀνεξηγήτου καὶ σκληρᾶς ἰδιοτροπίας τῆς τύχης, ἵνα ταχέως ἀφανισθῆ ὑπὸ τῶν ἐπαπειλουσῶν αὐτὸ συμφορῶν. Ἄν τὰ λοιπὰ δημιουργήματα ἐτύγχανον διὰ λόγου περικοιμισμένα θὰ ἔλεγον:

«Ὅποιον εἶναι τὸ εὐθραστον αὐτὸ ὄν οὐτινος τὸ ἀνευ τριχώματος δέρμα θὰ καταφλεχθῆ ὑπὸ τῶν πρώτων τοῦ Ἥλιου ἀκτίνων, θὰ διαπερασθῆ ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης νυκτίου δρόσου, θὰ ἀφανισθῆ ὑπὸ τοῦ ἀδυνατοτέρου ψύχους; Τὸ στόμα αὐτοῦ μόλις δύναται νὰ καταβιβρώσῃ σάρκα ἐχθρῶν του παυσάντων ἤδη τοῦ ζῆν. Ἡ χεὶρ του στερεῖται ὄπλων ὅπως τοὺς συλλάβῃ ζώτας καὶ τοὺς διασπαράξῃ. Ὁ ποῦς, γυμνὸς ὡς καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα οὐδόλως πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ ἐστὶ χρήσιμος τὸν φέρει μόλις, χάλιξ μικρὸς καὶ βᾶτος δύνανται νὰ τὸν καταπληγώσωσιν. Ὁ ὀφθαλμὸς του ἔχων τὸ προτέρημα ἴσως εἰς μακρὰς νὰ βυθίξῃ βλέμμα ἀποστάσεις, μετὰ βίας ἀτενίζει τὸ ὑπὸ τοὺς πόδας του φεῦγον εἶδος ἄλλως τὰ μάλα ἐστὶν ἐλλειπῆς, τὴν λάμψιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν τοῦ Ἥλιου ἀκτίνων μόνον δεχόμενος, καὶ εἰς ἐντελῆ μένων σκοτίαν ἅμα ὑπὸ τοῦ νυκτίου σκότους ἐκδιωχθῶσιν ἐκεῖναι. Χάνει ὀλοτελῶς τὸ φῶς ἐν τῇ μάλλον κρισίμῳ ὥρᾳ ἐν τῇ σκοτίᾳ. Ἡ μακρὰ αὐτοῦ κόμη οὕτε ὡς ἔνδυμα οὕτε ὡς ὕπλον ὑπερασπίσεως ἐστὶ χρήσιμος. Ἐξ

ἐναντίας, τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ κόσμημα εἰς οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ χρησιμεύσῃ, ἢ ὡς ἐμπόδιον καὶ παγίς εἰς ἣν ἀενάως δύναται νὰ πέσῃ καὶ νὰ περιπλεχθῆ προσπαθῶν νὰ φύγῃ διὰ μέσου τῶν δασῶν».

«Πιεζόμενος ὑπὸ τῆς πείνης, ὑπὸ τῆς βροχῆς, διωκόμενος ὑπὸ τινος ἐξ ἡμῶν, ποῦ θὰ καταφύγῃ; Ποῦ θὰ ζητήσῃ ἄσυλον; Θὰ κούψῃ καρπὸν ἀπὸ δένδρου πρὸς κατάπαυσιν τῆς πείνης του, θὰ ζητήσῃ καταφύγιον ὑπὸ τοὺς κλάδους δένδρου εὐεργετικοῦ; Ἄλλὰ πῶς τὰ λεπτά καὶ ἀβρὰ αὐτοῦ μέλη θὰ περιλάβωσιν τὸν εὐρὺν καὶ σκληρὸν τοῦ δένδρου κορμὸν ὅπως ἀναρριχηθῆ; Ἰδρῶς καὶ αἷμα θὰ περιχύσωσιν αὐτὸν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῇ τοσοῦτον δι' ἡμᾶς εὐκόλῳ. Ἐν τῷ ὕπνῳ, οἱ πόδες του δὲν θὰ προσκολληθῶσιν ὡς οἱ τοῦ πτηνοῦ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ τῆς καταιγίδος πλαττομένου κλάδου. Μόλις τολμήσῃ ν' ἀναπαυθῆ καὶ ὁ ἀετός, ἀνακαλύπτων αὐτὸν ἐν τῷ φυλλώματι θὰ τὸν κατασπαράξῃ διὰ τοῦ σκληροῦ ῥάμφους του. Ἡ ἄρκτος ὅ' ἀναρριχηθῆ μέχρις αὐτοῦ ὅπως τὸν φοιούσῃ, καὶ ὁ ἐλέφας διὰ τῆς προδοσικίδος του θὰ τὸν καταφθάσῃ ἐν τῷ ἀνισχύρῳ καταφυγίῳ του ὁ ὄφις οὐτινος τὴν ἐπὶ τοῦ δένδρου φωλεᾶν ἐβλαψέ, θὰ συσσωρευθῆ περὶ τὸν καὶ θὰ καταθραύσῃ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ φιλοζένου κορμοῦ. Θὰ καταφύγῃ ὑπὸ τὰ ὕδατα; δὲν δύναται νὰ ζήσῃ. Θὰ διαπεράσῃ αὐτὰ ὅπως ζητήσῃ ἄσυλον εἰς ἄλλας ὄχθας; ἢ χελιδῶν πετᾶ ἐπὶ τοῦ Ὠκεανοῦ, ἢ ἀλκυῶν κατοικεῖ πτυχὴν τοῦ κύματος μίαν, ἀλλὰ θὰ χαθῆ αὐτὸς εἰς μικρὰν τοῦ παραλίου ἀπόστασιν, ἂν τὰ θαλάσσια τέρατα δὲν ἐπιμώρησαν αὐτὸν ἤδη, διότι ἐτόλμησε νὰ διαταράξῃ τὰς ὑγρᾶς τῶν κατοικίας. Τὰ κράτη τῶν ὑδάτων καὶ τῶν ἀέρων εἰσὶν ἀπροσπέλαστα δι' αὐτὸν καὶ ἐπὶ τῆς ζῆρας ἐτι ἀνίσχυρος δι' ἄμυναν ἢ ἐπίθεσιν, ἀνίκανος πρὸς ἀνεύρεσιν τροφῆς, ἀσθενὲς παίγιον τοῦ μάλλον ἀδυνάτου ἐξ ἡμῶν, εἶδε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας διὰ νὰ ὑποφέρῃ νὰ τρέμῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ.»

Ἄλλ' ὁ Θεὸς πλάσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, εὐλογῶν αὐτὸν

εἶπεν: «Ἀυξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς».

Οὕτω ὁ Θεὸς κηδόκησεν. Ὀλίγως διέρρευσε χρόνος καὶ τὰ ἰσχυρὰ ἐκεῖνα πλάσματα, τὰ τρομερὰ, ἐφρευγον περίφοβα πανταχόθεν τὸ ἀσθενὲς καὶ γυμνὸν πλάσμα τὰ κατεδίωκεν, κατῴρθωσεν νὰ τὰ συλλαμβάνῃ καὶ ἐξέτεινε τὰ μηχανουργήματα αὐτοῦ μέχρι τῶν περάτων τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ὑδάτων τοῦ Ὠκεανοῦ. Τὸ φονεῦθεν πτηνὸν, ὁ καταφαγωθεὶς ἰχθύς παρεῖχον αὐτῷ πτερὸν καὶ ἄκωναν δι' ὧν κατέστησαν ὑποχείριοι οἱ ταχύτατοι τῶν δασῶν κάτοικοι. Φίλος ἀφοσιωμένος, φρουρὸς ἀγρυπνος ὁ κύων πλησίον του ἐφρούρει καὶ ἐθυσίαζεν ἑαυτὸν διὰ τὸν κύριόν του. Ἡ τίγρις τὸν ἐνέδυνεν διὰ τοῦ δερματός της, ἡ φορὰς τὸν ἔτρεφε διὰ τοῦ γάλακτος καὶ κρέατός της. Ὁ ταῦρος, ὁ ὄνος, ὁ ἐλέφας ἢ δρομάς, δαμασθέντες ἐσχημάτιζον περὶ αὐτοῦ ὁμάδα δούλων, ἀμιλλωμένων τίς κάλλιον νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτόν. Πᾶσα ἡ ζωσα φύσις, πάντα τὰ κτίσματα ἐφαίνοντο ὡς τόσοι τεχνίται ἐπιτήδειοι, μὴ ἐπιθυμοῦντες ἢ νὰ αἰρώσῃ τὰ κωλύοντα αὐτὸν ἐμπόδια, νὰ συντέμνωσιν τὰς ἀποστάσεις, καὶ νὰ ἀνερευθῶσιν ἐν τῷ κόλπῳ καὶ τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς γῆς πλοῦτη καὶ ἀπολαύσεις πάντῃ νέας. Ἡ κάμηλος, ὁ ἵππος, ἡ εὐγενὴς αὐτῆ κτῆσις, ἔφερον κατὰ θέλησίν του τὰ βαρύτερα φορτία, τὰς χρῆσιμους ὕλας, καὶ ἐν ἀνάγκῃ αὐτὸν τὸν ἴδιον μετέφερον ἀπὸ τόπον εἰς τόπον. Ἦδη ὁ χάλιξ παρεῖξεν τὸ πῦρ, τὸ θριαμβεῦον κατὰ τῶν χειμώνων, τὸ ἀποδιώκον τὴν τῆς νυκτὸς σκοτίαν καὶ μεταβάλλον τὰ ἀχανῆ δάση εἰς εὐφόρους πεδιάδας, τὸ χρησιμοποιοῦν τὸν σίδηρον καὶ τὸν χρυσόν, καὶ μεταποιοῦν τὰ ἐκ τοῦ κόλπου τῆς γῆς ἄχρηστα καὶ ἀκάθαρτα ἐξεληθόντα μέταλλα, εἰς πελέκεις, σπάθας, ἄροτρα, καὶ βραδύτερον εἰς νομίσματα παλῦτιμα. Ἡ πεύκη κατελοῦσα, διὰ τῆς θελησιῶς του, ἀπὸ τὰς κορυφὰς καὶ τὰ ὕψη τῶν ὄρεων ἐν τῷ κόλπῳ τῶν θαλασσῶν ἐλάμβανε, διὰ τῆς ἐπιβλέψεως του, κατοχὴν τοῦ Ὠκεανοῦ

καὶ σχηματίζουσα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ εἶδος γεφυρῶν κινητῶν, συνήνου πᾶν ὅτι διακεχωρισμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐφαίνετο, χώρας, γενεάς, φυτὰ, καὶ θησαυροὺς διαφόρους. Κώπη καὶ πηδάλιον ἐξήρκεσαν ὅπως θέσωσιν εἰς κοινὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπόλαυσιν πάντα τὰ πλούτη, καὶ τὰ διάφορα προΐοντα πασῶν τῶν χωρῶν τῆς ὑψηλίου.

Ὀλιγώτερον τῶν τριάκοντα αἰῶνων ἐδέησεν ὅπως τελειοποιηθῶσιν αἱ ἀνακαλύψεις του. Ἡ ἀνθρώπιнос τότε φυλὴ, ἄλλοτε ἀγρία καὶ περιπλανημένη, ὕψωνε πυραμίδας ὅπως διασώσῃ τὰ λείψανα τοῦ θνητοῦ σώματός της, παρήγεν τὴν Ἰλιάδα καὶ ἐπίστευεν εἰς Θεόν. (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

A. B.

ΕΝΑΕΡΙΟΣ ΠΛΟΥΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

Πόσοι ἐξ Ὑμῶν, φίλτατοι τοῦ Ὀμήρου ἀναγνώσται, ὑπὸ ἐστίας χειμερινῆς θερμῆς, τὴν Ἀφρικὴν κατὰ μῆνα διατρέχοντες, καὶ ἐκ τοῦ δωματίου ὑμῶν τὰς αἰθερίους νοερῶς καταμετρῶντας ἐκτάσεις μετὰ τοῦ πολυμαθούς συγγραφέως αὐτῆς, πόσοι δὲν ἠσθάνθητε κλονιζομένας πολλάκις τὰς ποικίλας ὑμῶν ἐντυπώσεις ἐκ μόνης τῆς ιδέας αὐτῆς, μὴ περὶ ἀπλῆς πρόκληται μυθιστορίας! Ἐν μέσῳ τοσούτων φυσικῶν ἀληθειῶν τῶν ὁποίων τὸ μέλι εἰς τοῦ διηγήματος ἐκείνου, πλούτου ἀληθοῦς ιδεῶν καὶ γνώσεων, τὴν ἀνάγνωσιν ἀρδεύει τις ἀπέναντι τῆς λύσεως τοσούτων φυσικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν προβλημάτων, τὴν ὁποίαν ἐν ἐκείνῃ τῇ βίβλῳ, — ὅπως ἄλλως εἰς ὅλα τοῦ Ἰουλίου Βερν τὰ συγγράμματα, ταμεῖα πολλῶν μήπω λυθέντων ζητημάτων, — τοσαῦτον πρόχειρον ἀπαντᾷ ἕκαστος, ποσάκις ἢ διάνοια ὑμῶν δὲν διεκυμάνθη μετὰ τῶν σκέψεων πρὸς ἀλλήλας ἀντιθέτων! Ἄν τοῦτέστι τὸ διήγημα αὐτὸ ἐπὶ ἀληθῶν στηρίζεται γεγονότων, ἢ ἀπλῆς φαντασίας ἦναι ἔργον ἢ ἀν, ἐλλείψει

ὀριστικοῦ, τὸ πιθανὸν τοῦλάχιστον ὑπῆρξεν ἢ βάσις ἐφ' ἧς ὁ εὐφυὴς νοῦς ὠκοδόμησεν τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ ὅ,τι δὲν συνέβη ἀληθῶς, δύναται μολταυτὰ νὰ συμβῇ! Ὅλαι αὐταὶ αἱ σκέψεις, ὅλα τὰ ζητήματα ταῦτα, ποσάκις ἄρα, τὸ ἐπαναλαμβάνω, δὲν ἐγεννήθησαν ἐν ὑμῖν!

Ἴδου ἀκριβῶς μία εἰδησις, εἰς ὅλας τὰς ἀπορίας ταύτας ἀπαντῶσα καὶ ἀμέσως λύουσα τὸ πρόβλημα. Ὁ διάσημος Γάλλος ἀεροναύτης Ποατεβὲν (Poitevin) ἀναχωρεῖ προσεχῶς, — ἀνεχώρησεν ἴσως ἤδη, — ἐκ Γαλλίας, μεταβαίνων εἰς Νεοβόρακον τῆς Ἀμερικῆς, ὅθεν δι' ἀεροστάτου θέλει ἐπανεέλθει εἰς Εὐρώπην. Τρεῖς ἡμέραι ὑπολογίζει ὅτι θέλουσι τῷ ἀρκέσει διὰ τὸν ἐναέριον τοῦτον πλοῦν, ἂν οὖριος ἄνεμος τὸν ὠθήσῃ πρὸς τὰ Εὐρωπαϊκὰ παράλια, πρὸς τοῦτο δὲ σκοπεύει νὰ περιμεῖνῃ τοὺς κατὰ τὸ ἔαρ διαρκῶς πολλάκις ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ πρὸς τὴν Εὐρώπην πνεόντας ἀνέμους. Πρὸς τοιαύτην γιγάντειον ἐπιχείρησιν ἐννοεῖται ὅτι ἀπαιτοῦνται καὶ τὰ μέσα ἀνάλογα καὶ γιγάντειον τοῦτέστι σκάφος, ὅπερ θέλει μεταφέρει τοὺς τολμηροὺς ἀεροπόρους — διότι μόνος ὁ Ποατεβὲν δὲν ἐδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ ἔργον, ἔχει καὶ ἕνα Κέννεδη καὶ τὸν Σήφην του, — εἰς τὸν ποθητὸν τῆς ἐκτέλεσεως τοῦ σχεδίου λιμένα. Τὸ ἀερόστατον τοῦτο κατασκευάσθη ἤδη ἐν τῇ Μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ, ἰδοὺ δὲ ὀλίγα λεπτομέρειαι ἀφορῶσαι τὴν χωρητικότητα καὶ τ' ἄλλα αὐτοῦ προσόντα.

Τὸ ἀερόστατον, μὲ κάλυμμα ἀδιάβροχον κατὰ τοῦ Ζιφάρ (Giffard) τὸ σύστημα περιβεβλημένον, θέλει ἔχει τεσσαράκοντα μέτρων διάμετρον ἢ περιφέρεια αὐτοῦ θέλει εἶσθαι ἕκατὸν εἴκοσι πέντε μέτρων καὶ ἐξήκοντα πέντε ἑκατοστῶν, ἢ χωρητικότης τριάκοντα τριῶν χιλιάδων καὶ πεντακοσίων κυβικῶν μέτρων, ἢ δ' ἐπιφάνεια αὐτοῦ πέντε χιλιάδων καὶ εἴκοσι ἐξήκοντα τετραγωνικῶν. Διὰ τοῦ ὑδρογόνου ἀερίου πληρούμενον θέλει δυναθῆναι νὰ φέρῃ τριάκοντα πέντε χιλιάδων γραμμῶν βάρους (ὁ ἀναγνώστης ἐνθυμεῖται ἴσως, ὅτι ἡ Βικτω-

ρία εἶχε τεσσάρων χιλιάδων λιτρῶν τοιαύτην δύναμιν), ὅπως δ' ὑψούται μὲ τόσον βάρος, ἐννοεῖται ὅτι πρέπει τὸ ὑδρογόνον ἀερίον νὰ ἦναι καθαρὸν καὶ νὰ φέρῃ χιλίας διακοσίας γραμμὰς κατὰ πᾶν κυβικὸν μέτρον. Πλὴν τῶν δύο τακτικῶν αὐτοῦ συνουδοιπόρων ὁ Γάλλος ἀεροναύτης προητοίμασε καὶ θέσει διὰ πέντε ἐπιβάτας. Θέλει κατορθώσῃ ἄρα ν' ἀλιεύσῃ τοιοῦτους; Καθόλου παράδοξον, μέλλων ἰδίως ν' ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀμερικῆς καὶ εἰς Ἀμερικανικὰς κεφαλὰς νὰ βυθίσῃ τὸ ἄγκυστον αὐτοῦ.

Ἀφαιρέσει τοῦ βάρους τοῦ χαλινῶ, τοῦ καλάθου, τῶν ζωοτροφῶν, τῶν μηχανῶν καὶ τῶν ἐκτὼ ἀεροπόρων, — ἐπὶ ὑποθέσει ὅτι θέλει ταξειδεύσει πλήρες ἐπιβατῶν, — θὰ τῷ μένῃ ἰκανὴ πάλιν ἔρματος ποσότης, ὅπως δυναθῆναι νὰ μείνῃ καὶ δεκαπέντε ἡμέρας, ἐν μέσῳ τῶν ἀέρων ταξειδεύων. Περιττὸν νὰ προσθήσῃ τις ὅτι ἡ κατασκευὴ καὶ τοῦ ἀεροστάτου καὶ παντὸς τοῦ μὲ αὐτὸ σχετιζομένου, τοῦ καλάθου, τῶν αυτομάτως κινουμένων γλωσσίδων, τῶν χαλινῶν, τῶν σχοινίων τῶν πρὸς σωτηρίαν σημαντήρων (bouées), ἐτέρων τοιούτων ὅπως ἀντέχουσι κατὰ τοῦ ὕδατος, ὅλα ταῦτα καὶ πρὸς ταῦτα αἱ μηχαναὶ κατασκευάσθησαν καὶ προητομασθήσαν μετὰ πάσης δυνατῆς φροντίδος ἕκαστος ἐννοεῖ ὅτι ἐξ αὐτῶν κατὰ μέγα μέρος, καθ' ὀλοκληρίαν ἴσως, ἐξαρτᾶται τοῦ ἔργου ἢ ἐπιτυχία. Ἐπὶ τέλους δὲ θέλει προσαρτηθῆναι παρά τῷ καλάθῳ καὶ μικρὸν ἀκάτιον (bateau-pilote), τοῦ ὁποίου θέλουσι κάμει χρῆσιν, ἂν ἤθελον ἀναγκασθῆναι

νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸ ἀερόστατον. Ἐπιβαίνοντες τῆς λέμβου ταύτης θέλουσι καταφύγει εἰς τὸ πλησιέστερον παράλιον, ἢ διευθυνθῆναι πρὸς τὸ πρῶτον πλοῖον ὅπερ ἤθελον ἀπαντήσῃ, ἂν ἐν μέσῳ πελάγει τοῖς συνέβαινε τοιοῦτον δυστύχημα.

Δὲν εἶναι πρῶτος ἐντοσούτω ὁ Poitevin ὅστις πρόκειται νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ τερατῶδες τοῦτο ταξίδιον. Ὁ ἀναγνώστης δὲν ἐλησμόνησεν ἴσως, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐπιμητῶν ἑτερός τις, Ἀμερικανός, ἂν καλῶς ἐνθυμούμεθα, παρόμοιον ἐπεχείρησε ταξίδιον πλὴν τὸ σχεδίων ἐναυάγησε, πρὶν σχεδὸν ἀρχίσῃ ἢ ἐκτέλεσθαι. Πρέπει ἐκ τούτου νὰ προῖδῃ τις ὅτι δυοῖα ἐπιφυλάσσεται τύχη καὶ εἰς τοῦ K. Poitevin τὴν μεγαλοφυῶν ιδεῶν; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ὀλίγα τῶν τοιούτων παραδόξων καὶ μεγάλων ἐπιχειρήσεων ἐστέφθησαν ὑπὸ πλήρους ἐξ ἀρχῆς ἐπιτυχίας οὔτε αἱ ἀποτυχίαι ἔλειψαν, οὔτε τῆς ἐπιστήμης τὰ θύματα. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιμονῆς τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς ἢ χίμαιρα κατέστη πρᾶγμα βαθμηδόν. Οὕτω τὸ σήμερον ἀδύνατον φαινόμενον, θέλει αὐριον περιέλθει ἴσως εἰς τῶν γεγονότων τὴν σειράν, ὅταν δὲ τις ἴδῃ ἀνθρώπους ἐπὶ ἀεροστάτου διερχομένους τὸν Ἀτλαντικόν, διατί νὰ μὴ πιστεύσῃ ὅτι καὶ οἱ τρεῖς ἡμῶν ἦρωες διήλθον ποτὲ, ἐδύναντο τοῦλάχιστον νὰ διέλθωσι, τὴν μεγάλην τῆς Ἀφρικῆς Ἡπειρον;

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Εἰς Καρχή-Σοῦ.

ΗΒΟΥΛΗΚΑΙΟΔΗΜΟΣΚΑΙ
 ΗΓΕΡΟΥΣΙΑΚΑΙΟΙΝΕΟΙ
 ΕΤΙΜΗΣΑΝΑΤΤΑΟΝ
 ΜΑΚΕΔΟΝΟΣΤΟΥΑΡΙΣΤΕ
 ΟΥΤΟΥΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
 ΑΠΟΛΛΩΝΙΔΟΥΔΙΑΤΕ
 ΤΗΝΙΔΙΑΝΑΡΕΤΗΝΚΑΙ
 ΤΗΝΤΩΝΠΡΟΓΟΝΩΝΔΙΑ
 ΤΕΦΙΛΟΔΩΞΙΩΝΚΑΙΑΝΑ
 ΘΗΜΑΤΩΝΠΡΟΣΤΟΝΔΗ
 ΜΟΝΕΥΝΟΙΑΝ

ΝΟΣΤΟΣΕΥΠΟΣΙΑ
 ΤΗΓΥΝΑΙΚΙΦΙΛΟ
 ΙΣΤΟΡΕΙΑΣΕΝΕΚΕΝ

ΑΗ
 ΝΙΑΝΗΣΗΣΛΕΤΙ
 ΩΝΕΣΤΙΚΕΝΣΙΣΓΑ
 ΡΟΙΣΤΗΣΜΕΣΟΠΟΤΑ
 ΜΙΑΣΠΡΟΣΤΩΤΙ
 ΓΡΕΠΟΤΑΜΩ
 ΔΗΜΩ
 ΤΡΙΟΥΖΗΣΑΝΚΟΣΜΙΟΣ
 ΚΑΙΣΩΦΡΟΝΟΣ

ΗΒΟΥΛΗΚΑΙΟΔΗΜΟΣ
 ΓΑΥΚΩΝΑΣΩΣΘΕΝΟΥΣΚΤΙ
 ΣΤΗΝΕΥΕΡΓΕΤΗΝΤΗΣ
 ΠΟΛΕΩΣ,
 ΚΑΤΑΤΗΝΤΟΥΓΑΥΚΩΝΟΣ
 ΔΙΑΘΗΚΗΝ

Εἰς Ἀιδίνιον ἐν τῇ οἰκίᾳ Χ.
Ἄλεξανδρῆ.

ΤΟΝΥΠΕΡΛΑΜΠΡΟΝΚΑΙΕΞΟΧΩΤΑΤΟΝ
 ΠΑΤΡΙΚΙΟΝΚΑΙΑΠΟΥΠΑΤΩΝΕ
 ΠΑΡΧΟΝΤΟΥΗΙΕΡΟΥΠΡΑΤΩΡΙΟΥ
 ΦΑ.ΚΑΙΣΑΡΙΟΝΚΑΤΑΘΕΙΑΝΚΡΙΣΙΝ
 ΤΡΑΛΛΙΑΝ..ΜΗΤΡΟΠΟΛΙ ΤΟΝΕΛΥ
 ΤΗΣΩΤΗΡΑΚΑΙΕΝΠΑ.ΙΝΕΥΕΡΓΕΤΗΝ.

Ἐκ χαλκίνου νομίσματος.

ΖΕΥΣ

(Δύο πρόσωπα)

ΙΕΡΩΝΚΑΙΣΑΡ

Εἰς Κεμάρ Κιοῦ Ἰλάν Καλεσί (Μπος-Ταγ).

ΚΟΡΒΟΥΛΩΝ

Γυνή με δόρυ

ΗΡΑ

ΔΙΟΣΙΕΡΙΤΩΝ

Ἐπὶ τοίχου χανίου εἰς Ἀιδίν.

ΟΛΥΜΙΑΔΑ Ν
 ΑΡΧΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣΚΑΙ
 ΑΓΩΝΟΘΕΤΟΥΝΤΟΣΕΡ
 ΓΙΟΥΦΙΛΙΠΠΙΟΥΟΥΒΟΥ
 ΔΗΣΑΡΧΙΕΡΕΩΣΑΙΛΑ
 ΚΑΙΑΓΩΝΟΘΕΤΟΥΔΙΑΒΙ.
 ΑΑΥΤΑΡΧΟΥΝΤΟΣ
 ΤΙΚΑΜΕΛΙΤΩΝΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟΣ
 Τ..ΥΟΥΧΡΥΣΕΡΩΤΟΣ
 ΚΑΙΕΠΙΚΝ
 Τ...ΥΠΟΤΟΥΘΕΙΩΤΑ
 ΤΟΥΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣΑΝ
 ΤΩΝΕΙΝΟΥΕΚΤΩΝ.Α
 ΔΙΑΝΟΥΔΑΜΑΠΟΡΩΝ
 ΑΣΚΛΗΠΙΑΚΟΝΔΙΟΓΕ
 ΝΟΥΣΠΕΡΓΑΜΗΝΟ
 ΝΕΙΚΗΣΑΝΤΑΑΝΔΡΩ
 ΣΤΑΔΙΟΝ

Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως (ὄρος Πάγος)

ΠΟΥΠΑΙ
 ΟΙΚΛΑ
 ΠΟΥΡΝΙ
 ΟΙΚΟΝΚΟΡ
 ΔΙΩΙΤΩΙ
 ΑΓΑΘΩΙ

ΜΗΤΡΟΔΩΡΟ
 ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥ
 ΦΥΣΕΙΔΕΒΡΙΘΩ
 ΝΟΣΘΕΙΡΗΜΕ
 ΝΟΣΕ ΕΠΙ
 ΣΤΑΤΗΣΤΟΥ
 ΤΕΛΧΟΥΣ.ΤΩΝ
 ΔΥΟΠΑΕΘΡΩΝ
 ΕΠΙΜΕΛΗΘΗ

Εἰς Τράλλεις (Ἀιδίν).

ΥΙΟΝ ΝΙΚΗΣΑΝΤΑ
 ΤΕΡΟΝΤΟΝΣΠΑΡΤΙΑΤΗΝ
 ΑΓΩΝΑΠΑΙΔΩΝΗΑΛΗΝ
 ΝΙΚΗΣΑΝΤΑΔΕΚΑΙΤΟΝΙΕ
 ΡΟΝΑΓΩΝΑΤΩΝΑΔΕΙΩΝ
 ΕΠΙΠΕΡΕΩΣΔΙΑΒΙΟΥΤΟΥΔΙΟΣ
 ΤΟΥΔΑΡΑΓΙΟΥΦΛΑΟΥΙΟΥ

Εἰς Ἀλάτσατα.

ΟΔΗΜΟΣ
 ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΚΑΙΣΑΡΑ
 ΜΑΡΚΟΝΑΥΡΗΛΙΟΝΑΝ
 ΤΩΝΙΝΟΝΣΕΒΑΣΤΟΝ
 ΑΡΧΙΕΡΕΑΜΒΕΓΙΣΤΟΝ
 ΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣΕΞΟΥΣΙΑΣ
 ΤΟΙΕΥΠΑΤΟΝΤΟ
 ΓΘΕΟΥΑΝΤΩΝΙΝΟΥ
 ΥΙΟΝΘΕΟΥΑΝΔΡΙΑΝΟΥ
 ΥΙΩΝΘΕΟΥΝΕΡΟΥΑ
 ΑΠΟΓΟΝΟΝΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟΣ
 ΤΗΣΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣΤΟΥ
 ΠΟΜΠΗΙΟΥΛΑΤΡΙΟΥ
 ΤΩΜΗΡΩΤΟΥΣΤΡΑΤΗ
 ΓΟΥ

ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ
 ΣΤΑΓΟΡΑΣΧΡΥΣΗΙΟΥ
 ΠΥΘΑΓΟΡΑΣΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥ
 ΑΓΓΕΛΗΣΑΝΑΣΕΥΣ
 ΗΡΑΚΛΕΟΣΑΠΕΛΛΑΔΟΣ
 ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣΑΝΤΙΟΧΟΥ
 ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΣΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ
 ΠΡΟΞΕΝΟΣΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ
 ΑΥΣΙΣΤΡΑΤΟΣΑΥΣΙΜΑΧΟΥ
 ΤΩΒΙΟΣΔΙΟΔΩΤΟΥ

Εἰς Τράλλεις.

ΗΒΟΥΛΗΚΑΙΟΔΗΜΟΣ
 (Ι)
 ΚΑΙΗΓΕΡΟΥΣΙΑΕΤΕΙΜΗΣΑΝ
 ΤΙΒΕΡΙΟΝΚΛΑΥΔΙΟΝΤΙΒΕΡΙ
 ΟΥΚΛΑΥΔΙΟΥΗΦΑΙΣΤΙΩΝΟΣ
 ΚΥΡΕΙΑΝΗΦΑΙΣΤΙΩΝΑ
 ΕΠΙΟΝΙΑΝΟΝ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

ΧΡΥΣΑΝΤΑ ΤΩΝΤΡΙΩΝ ΓΥ
ΜΝΑΣΙΩΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΤΕ
ΤΡΑΜΗΝΟΝ ΕΚ ΤΩΝΙΔΙΩΝ ΚΑΤ
ΘΕΣΤΑ ΤΟ ΕΛΛΙΟΝ ΔΙΟΛΗΣ Η
ΜΕΡΑΣ ΖΗΣΑΝΤΑ ΣΩΦΡΟΝΩΣ
ΚΑΙ ΚΟΣΜΙΩΣ

(Τ)

ΚΛΑΥΔΙΑ ΕΠΙΓΟΝΟΥ ΤΕΤΡΑΚΙΣ
ΟΛΥΜΠΙΟΝΕΙΚΟΥ ΘΥΓΑΤΗΡ
ΙΕΡΙΓΕΝΙΣ ΤΟΝ ΙΔΙΟΝ ΥΙΟΝ ΓΕΝΟ
ΜΕΝΟΝ ΦΙΔΟΜΗΤΟΡΑ

ΙΕΡΕΥΣ ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ
ΚΑΙ ΕΚΑΤΗΣ ΣΕΒΑΣΤΗΣ
ΤΟΥΣ ΕΡΜΑΣ ΔΝΕΘΗΚΕΝ

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΥΙΟΣ
ΑΓΟΡΑΝΟΜΗΣΑΝΤΕΣ ΑΝΕΘΗΚΑΝ ΤΟΝ ΕΠΙΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ
ΚΡΥΠΤΟΝ ΠΕΡΙΠΑΤΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΟΡΑΝΟΜΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟ
ΠΕΡΙΣΤΥΛΟΝ ΔΟΡΗΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝ ΑΥΤΩ ΑΠΟΔΟΧΙΑ ΚΑΙ ΤΑ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΓΗΘΝΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΕΚΑΤΟΝ ΚΑΙ ΤΑΣ
ΕΠΑΥΤΩΝ ΠΡΟΣΟΔΟΥΣ ΚΑΘΙΕΡΩΣΑΝΤΟΙΣ ΤΕ ΣΕΒΑΣΤΟΙΣ
ΚΑΙ ΤΩ ΙΑΗΜΩ ΙΕΙΣ ΤΟ ΔΙΗΝΕΚΕΣ ΧΟΡΗΓΙΟΝ ΤΩΝ ΔΥΟ
ΟΥΠΩΝ ΠΕΡΙΠΑΤΩΝ ΚΑΙ ΙΕΙΣ ΤΑ ΔΙΑΤΕΤΑΓΜΕΝΑ †